

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1935.

Andra kammaren.

Nr 31.

Tisdagen den 7 maj.

Kl. 4 e. m.

§ 1.

Herr **talmannen** öppnade sammanträdet med följande ord: Mina damer och herrar! Under senare delen av vårt förra sammanträde förspordes det, att ledamoten av denna kammare, Pehrsson i Hörby, efter en tids sjukdom avlidit.

Pehrsson i Hörby bevistade som bekant sin första riksdag. Det blev således en kort tid, endast några månader, som han kom att delta i vårt arbete. På andra områden hade han tidigare utfört en gagnande verksamhet. Det beytgas, att vår avlidne kamrat ägde egenskaper av den art, att han i sin hembygd rönt ett starkt erkännande. Ett sådant föredöme är ägnat att ingiva tillfredsställelse hos alla och envar.

Vi beklaga vår väns tidiga bortgång och lysa frid över hans minne.

Detta yttrande åhördes av kammarens ledamöter stående.

Härefter föredrogs följande till kammaren inkomna dödsbevis:

Dödsbevis.

Härmed intygas, att Magnus Pehrsson avlidit samt att dödsorsaken, enligt min uppfattning, varit den nedan angivna.

Enligt vad jag själv känner, inträffade dödsfallet i Hörby den 4 maj 1935 kl. 13.05, och var den avlidnes ålder 48 år; civilstånd: gift; samhällsställning: riksdagsman; bostad: Hörby köping, Kungsgatan.

Huvuddödsorsak: ren cysticus; bidragande dödsorsak: uræmia.

Hörby den 5 maj 1935.

Joel Jönsson,

leg. läkare.

På hemställan av herr talmannen beslöt kammaren att jämlikt § 28 riksdagsordningen till Konungen ingå med anmälan om den efter herr Pehrsson i Hörby inom kammaren uppkomna ledigheten; och blev ett i sådant avseende på förhand uppsatt skrivelseförslag, som upplästes, av kammaren godkänt.

§ 2.

Justerades protokollet för den 30 nästlidna april.

§ 3.

Föredrogs var för sig samt hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner:

nr 235, angående bestridande under budgetåret 1935/1936 av kostnaderna för pensionsstyrelsens sjukvårdande verksamhet;

Andra kammarens protokoll 1935. Nr 31.

nr 236, angående provisoriskt dyrortstillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst m. m.; och

nr 237, angående tillfällig löneförbättring under budgetåret 1935/1936 för viss personal inom den civila statsförvaltningen m. m.

§ 4.

Vidare föredrogos var efter annan och remitterades till statsutskottet de på bordet liggande motionerna:

nr 625 och 626 av herr *Lindman m. fl.*;

nr 627 av herr *Vougt*;

nr 628 av herrar *Brädefors* och *Hagberg* i Luleå;

nr 629 av herr *Hage m. fl.*;

nr 630 av herrar *Hage* och *Lövgren*; samt

nr 631 av herr *Hällgren m. fl.*

§ 5.

Slutligen föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 97 och 98, bevillningsutskottets betänkande nr 37, första lagutskottets utlåtanden nr 43 och 44 samt andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 6.

§ 6.

Interpellation.

Ordet lämnades nu på begäran till herr **Nyblom**, som yttrade: Herr talman! Jag anhåller härmed om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få framställa följande interpellation:

»En ur nationell synpunkt gynnsam utveckling av frågan om vår bränsleförsörjning skulle vinna avsevärt stöd, om träkolsbriketter kunde göras tillgängliga i marknaden», anförde 1931 års skogssakkunniga på sin tid i sitt betänkande.

De första statsunderstödda försöken på detta område utfördes vid Morgårds-hammar, men det ekonomiska resultatet ställde saken då i mörkare dager. Briketterna kostade nämligen 2:10 kr. per hl vid fabriken och kunde alltså icke konkurrera med dåvarande priser å importerad koks för eldning i värmepannor. Sedan dess har emellertid läget för brikettering förbättrats bl. a. därigenom att kokspriset höjts.

Enligt skogssakkunnigas utredning skulle vid fabriksmässig produktion av 1,500 ton briketter per år och ett träkolspris av 12 kronor per läst (kr. 42:85 per ton) c:a 70 % åbelöpa inköpet av träkol till nämnt pris, c:a 4 % bindemedel och c:a 26 % åbelöpa övriga kostnader såsom arbetslöner, torkning, amortering, administration m. m. Största posten ligger alltså i träkolens värde. Då detta värde under senaste åren tenderat att något stiga, har ansetts att problemet att framställa träkolsbriketter till sådant pris, att de kunde konkurrera med det utländska kolbränslet, vore olösligt. De på området sakkunniga hava även offentligt vid möten bland skogsägare uttalat sig i sådan riktning. Följden har blivit, att frågan kommit i ett synnerligen ogynnsamt läge. Domänstyrelsen, som av Kungl. Maj:t erhållit anslag till experiment på området, synes icke heller ämna igångsätta några vidare försök förän resultatet från den statsunderstödda brikettfabriken i Tving, Blekinge, helt föreligger ävensom från en liten försöksanläggning vid Aga å Lidingön, till vilken ingenjör E. Mueller erhållit visst statsanslag. Tvinganläggningen är baserad på tillverkning av briketter av bokkol för generatorsdrift. Trots det höga fabriktionspriset av 9 öre per kg eller 90 kr. per ton, uppgives drivmedelskostnaden (med Graham-

Interpellation. (Forts.)

Stedtgenerator) vid bilkörning uppgå till blott $\frac{1}{3}$ av kostnaden för bensin-driven bil. Vid ingenjör Muellers anläggning tillverkas briketter av sågspån. Någon verklig kännedom om metodens ekonomiska bärighet torde ej ännu föreligga.

Utgår man från att 1 hl koks av krossningen 20/40 mm, som torde vara den vanliga för mindre byggnader med centraluppvärmning, väger i genomsnitt 50 kg och att priset (ex. invid Stockholm) är kr. 2:15 per hl eller 43 kr. per ton fritt kolbox i fastigheten, måste alltså motsvarande vikt i träkolsbriketter kosta ungefär detta pris för att briketterna överhuvud taget skola kunna säljas. Till förenklade av jämförelsen utgår jag från att briketterna ha samma hektolitervikt som koksen och ungefär samma bränslevärde per viktsenhet. Träkol av barrved väger i runt tal 14 kg per hl eller 280 kg per läst om 20 hl (2 kbm), och det åtgår alltså, med frånräkning av de ingående bindemedlens vikt (exempelvis 10 %), till 1 hl (50 kg) träkolsbriketter 3.3 hl träkol. Vid ett värde av 12 kr. per läst eller 60 öre per hl för träkolen vid briketteringsfabriken blir kostnaden för enbart träkolen c:a 2 kr. per hl briketter eller c:a 40 kr. per ton. Briketteringskostnaden, distribution, försäljningsvinst m. m. komma givetvis att betydligt överstiga den återstående skillnaden på 15 öre per hl. Betingelserna för ett briketterverk, baserat på inköp av träkol i allmänna marknaden, äro därför för närvarande icke gynnsamma i förevarande exempel. I de inre delarna av landet, där kokspriset uppgår till avsevärt högre belopp än kr. 2:15 per hl äro dock förutsättningarna gynnsammare för brikettering av köpkol. Kokspriset är f. n. i Falun och Umeå kr. 2:50, i Östersund kr. 2:75 och i Lycksele kr. 3:50.

Vid vanlig milkolning av ribb och klenare gallringsved beräknas att av 1 lm^3 ved erhållas omkring $\frac{1}{2}$ lm^3 kol. Skall briketteringen bliva lönande bör man eftersträva att öka kolutbytet vid kolning samt i möjligaste mån förbilliga framställningskostnaden.

Vid flera sågverk har man svårt att kunna tillgodogöra sig det avfall i form av ribbved, som faller vid sågningen. En brikettfabrik å sådan plats särskilt inne i landet, där kokspriset är högre än närmare kusten, torde säkert försvara sin plats. Till bränsle för kolningen i retorter samt briketternas torkning kan användas sågspån och annat mindervärdigt bränsle, varjämte bindemedlet för briketterna kan vid en sådan anläggning producera sig självt i form av erhållna biprodukter vid kolningen.

Ingenjörerna E. Nordström i Stockholm och H. Aminoff i Mora hava utarbetat en metod (av dem kallad NA-metoden) att framställa bränslebriketter i omedelbar anslutning till kolningen av veden, varvid ovan angivna synpunkter varit ledande. Då givetvis anläggningskostnaderna för ett briketterverk spela en avsevärd roll i produktionspriset, hava enklast möjliga anordningar tänkts. Produktionen har ansetts böra omfatta c:a 900 ton briketter per år om 280 dygn. En tvåramig såg torde därför vara av lämplig storlek för sagda brikettproduktion.

Kolningen av veden försiggår i två eller flera retortugnar på så sätt, att medan en ugn kolar, svalnar och tömmas samt laddas en annan, varigenom man erhåller en så gott som kontinuerlig kolproduktion. Omkring $\frac{2}{3}$ av arbetskostnaden beräknas falla på kolningen samt omkring $\frac{1}{3}$ på brikettframställningen. Utbytet av kol från ugnarna är givetvis beroende på vedens beskaffenhet och dess stuvning. Enligt erfarenhet vid dylika ugnars drift har man under gynnsamma förhållanden kommit upp till 86 % utbyte, men konstruktörerna räkna med 70—80 % utbyte. Utgår man från att ribbveden, då den faller från kantbänken, taxeras till 1 kr. per lm^3 och att buntningen av denna jämte utfrakt till torkningsvälta går till 50 öre per lm^3 eller tillhopa kr. 1:50 per lm^3 samt

Interpellation. (Forts.)

att allt övrigt arbete med veden och kolningen går till $\frac{2}{3}$ av avlöningen för såväl kolning som brikettering, skulle kolpriset för briketteringen enligt konstruktörerna ställa sig i kr. 3: 80 å 4:— per lm^3 eller kr. 7: 60 å 8:— per läst.

Konstruktörerna hava uppställt följande kalkyl för briketteringen:

Bindemedel: vid kolningen erhållna produkter.	
Produktion: c:a 900 ton på 280 dygn.	
Förbrukning av träkol: c:a 5,800 m^3 .	
Betjäning: 1 man och en pojke per skift.	
Vedomkostnader vid ett kolutbyte av 70 %, 8,300 lm^3 ribb inkl. bunting och ribbens uppläggning i vältror invid fabriken medelst telferkran på brandförsäkringsavstånd å kr. 1: 50 per lm^3	12,450:—
Bränsle för kolning och torkning av briketterna max. 15 % av vedkvantiteten, 50 % av avfallsved å 1 kr. per lm^3 samt 50 % sågspån utan kostnad	623:—
Kraft, olja och belysning	1,200:—
Arbetslöner: 1 man å 75 öre per tim. och 1 pojke å 50 öre per tim. under 280 dygn (3 skift)	8,400:—
Extra, oförutsedda arbeten eller något ökad arbetslön	622:—
Amortering å samtliga maskinella anordningar 15 % å kr. 30,000:—	4,500:—
Amortering av hus	700:—
Administration, kontorshyra, försäkringar, licenser samt diverse andra utgifter	3,905:—
	<u>Summa kr. 32,400:—</u>

motsvarande per ton briketter, lagrade i ficka vid verket:

vid 70 % kolutbyte av veden	kr. 36:— (per hl kr. 1: 80)
› 75 › › › › ›	35:— (› › › 1: 75)
› 80 › › › › ›	34:— (› › › 1: 70)

I fråga om specifika vikten hos briketterna, som av 1931 års skogssakkunniga för 40 mm briketter uppgives vara 0.60—0.65, hava konstruktörerna enligt NA-metoden uttrönt, att denna kan ökas till 0.75 varvid bindemedlet utgöres av biprodukter vid kolningen. Därigenom erhåller man en hektolitervikt, vilken är ungefär densamma, som koksens av krossningen $\frac{20}{40}$. Värmevärdet för briketterna är dock 600 v.e. högre än för koksen, som har 7,000 v.e.

Förutom ett något högre bränslevärde än koksen hava briketterna den fördelen, att de icke såsom koksen lämna slagg och en för den odlade jorden giftig aska. Brikettaskan blir i stället ett gott och lämpligt gödningsämne för många villaägare med egna trädgårdar. I jämförelse med antracit och brunskolsbriketter ställa sig träkolsbriketterna särskilt gynnsamma. Träkolsbriketterna kunna i värmepanna hållas brinnande vid mindre drag och vid betydligt mindre fyr än vid användning av koks, vilket särskilt vår och höst skulle visa sig fördelaktigt, då koksen alltid giver hög värme.

Utgår man från värmevärdet, borde vid ett kokspris av 2:15 kr. per hl (43 kr. per ton, 350,000 v.e.) träkolsbriketter med ett värmevärde av 380,000 v.e. per ton få kosta kr. 2: 33 per hl eller 46:— kr. per ton. I det inre av landet, där koksen kostar ex. 2: 50 kr. per hl eller 50 kr. per ton, kunde brikettpriset få uppgå till kr. 54: 30 per ton.

Skillnaden mellan ovan nämnt tillverkningspris för briketterna och försäljningspriset, inklusive distribution och handelsvinst, måste för varje fall särskilt utredas. NA-metodens upphovsmän anse emellertid att en träkolsbriketteringsframställning är ekonomiskt möjlig.

Interpellation. (Forts.)

Skulle bilgeneratorerna komma att få ökad omfattning, varå vissa tecken tyda, anses tillverkning av bilbriketter vid NA-fabrik kunna ske med god ekonomisk vinst även om det härför lämpliga bindemedlet måste köpas. Särskilt höga fordringar ställas nämligen på gasbriketter, men därmed förknippade problem torde numera vara lösta.

I händelse vårt land genom krig eller eljest skulle få svårigheter erhålla bensin, vore det givetvis av särskilt värde att hava tillgång till briketter.

Det har under de senare åren från åtskilliga håll gjorts framställningar till regeringen om bidrag till igångsättande av briketteringsverk i skilda delar av landet, men blott en anläggning har hittills kommit till stånd med statsbidrag. Denna fabrik, som ännu ej kommit i reguljär drift, arbetar på basis av en relativt dyrbar råvara och en speciell produkt, medan däremot några större försök med tillverkning av billiga barrträkölsbriketter för panneldning ännu ej kommit till stånd. Det vore säkerligen av värde om även denna sida av problemet utan allt för långt dröjsmål bleve föremål för ett grundligare studium i praktiken. Domänstyrelsen förfogar över ett belopp på kr. 41,405, avsett för anläggning av försöksstation för träkölsbrikettering, men enligt en uppgift, nyligen synlig i pressen, har domänstyrelsen icke ansett skäl föreligga att för närvarande utnyttja dessa pengar, utan domänstyrelsen nöjer sig med att låta dem »stå till styrelsens förfogande». Då detta väl knappast kan vara meningen med dessa pengar, och då det är synnerligen angeläget speciellt för Norrlandsskogarna att något äntligen göres från statens sida för en lösning av frågan om tillverkning av barrträkölsbriketter, ber jag att till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet med hänvisning till vad jag ovan anfört få rikta följande frågor:

1) Av vilka skäl låter domänstyrelsen större delen av det för försöksverksamhet på träkölsbriketteringens område avsedda anslaget ligga outnyttjat?

2) Anser icke herr statsrådet anledning föreligga att med utnyttjande av gjorda uppfinningar nu igångsätta en försöksstation i Norrland för barrträkölsbrikettering?

Ifrågavarande anhållan blev på begäran bordlagd.

§ 7.

Härpå erhöles ordet av herr **Lithander**, vilken anförde: Herr talman! Vid *Interpellation.* behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 231/1934 enligt första kammarens protokoll nr 30 lördagen den 5 maj 1934 framhölls, att i första lagutskottets utlåtande nr 154 i anledning av Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition berörande den s. k. tippningen i första och andra stycket av utskottets yttrande förekommo bl. a. uttalanden så lydande: »Utskottet finner angeläget att den s. k. tippningsrörelsen genom skärpt lagstiftning effektivt stävjas. Denna utskottets uppfattning står också i överensstämmelse med huvudsyftet i propositionen.» Vidare framhålles: »Utskottet kan för sin del icke finna lämpligt att öppna möjlighet för en legaliserad tippning även om Kungl. Maj:t torde ha avsett att denna möjlighet endast i undantagsfall skulle komma till användning.»

Under debatten yttrade en av första kammarens ledamöter, som ingalunda saknat inflytande på tippningsverksamhetens utveckling, följande, enligt kammarens protokoll 1934 nr 30 sid. 22: »Man kan ju stävja ett ont på två sätt: antingen genom att direkt förbjuda det eller också genom att på ett förnuftigt sätt reglera detsamma. Erfarenheten har visat, att i allmänhet kommer man lättare till det resultat man vill uppnå genom att reglera än genom att förbjuda.»

Interpellation. (Forts.)

När under innevarande år enligt andra kammarens protokoll nr 13 onsdagen den 20 februari 1935 sid. 4 beskattningen av s. k. tippningsvinster förekom, tillät jag mig framhålla, att jag vid utskottets betänkande fogat en blank reservation med anledning av att man inom utskottet ansett att när denna beskattningsfråga förekom, själva bedömandet utav frågans principiella betydelse icke borde förekomma. Jag tillät mig emellertid att till kammarens protokoll erinra om de farhågor, som vid den ovan återopade behandlingen av det föreliggande förslaget år 1934 framförts i bägge kamrarna och yttrade jag bl. a.: »Det framfördes då i båda kamrarna mycket starka betänkligheter mot denna utväg. Den utveckling, som enligt vad den kungl. propositionen angiver denna tippning undergått, kan sannerligen icke annat än bekräfta de farhågor, som då uttalades.

På sid. 15 i den kungl. propositionen finnes en sammanställning av Aktiebolaget Tipstjänsts bruttoinkomster och vinstutdelningar under år 1934. Enligt denna statistik inflöt i kuponger under första veckan ett brutto på cirka 34,000 kronor. Motsvarande summa för nionde veckan var cirka 286,000 kronor. Den första veckan utbetalades i vinstandelar om jag tar jämna siffror 17,000 kronor och den nionde veckan 143,000 kronor.» — — — Vidare yttrade jag: »De spelande äga ej någon närmare kännedom om vad det spelas om. Man ordnar vecka efter vecka någonting som den svenska ungdomen utan tvivel lockas in i. Men främjar direkt spellusten. Kan detta vara riktigt? — För övrigt vad spelas det om? Jo, om den eller den tävlingen framför allt i andra länder men även hos oss. Svensk ungdom och förresten även äldre personer — många gånger personer som under träget arbete samlat ihop litet slantar — lockas nu via Tipstjänst in i ett spel på måfå i förhoppning att kanske en dag få del av vinsten.» — — — Vidare yttrade jag: »Kan det vara riktigt att staten på detta vis skall gå in för något som i fortsättningen måste förorsaka en kräftska på det svenska folket både unga och gamla?

Herr talman, jag har icke kunnat uraktlåta att när denna fråga nu är före beröra även denna sida av saken, låt vara att den sidan av saken rent formellt sett icke hör under riksdagens bevillningsutskott. Som ledamot i denna kammare kan jag emellertid icke, som sagt, underlåta, att när denna fråga nu behandlas giva uttryck åt dessa mina betänkligheter. Det blir emellertid riksdagens och andras sak att i framtiden döma härom. Såvitt jag kan se, och många äro med mig ense, är den väg som vi nu äro inne på icke någon lycklig väg.»

Erfarenheten har tydligen givit vid handen, att en utveckling sker i anmärkningsvärd grad i icke önskvärd riktning. Med anledning av det ovan anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att till hans excellens herr statsministern få rikta följande frågor:

1) Vilken utveckling har tippningsverksamheten enligt regeringen tillhandakomna uppgifter tagit under tiden sedan den koncessionerade tippningens tillkomst?

2) Vilka åtgärder ämnar regeringen vidtaga för att tillse att tippningen håller sig inom ramen för regeringens förslag i fjol och riksdagens beslut?

Jämväl denna framställning bordlades.

§ 8.

Herr **Heiding**, som härefter på begäran erhöi ordet, yttrade: Herr talman! Jag ber få hemställa att kammaren måtte besluta, att på morgondagens föredragningslista bland två gånger bordlagda ärenden bevillningsutskottets betänkande nr 37 uppföres omedelbart efter bevillningsutskottets betänkande nr

36, samt att ärendena därefter uppföras i den ordning, vari de förekomma på dagens föredragningslista.

Denna hemställan bifölls.

§ 9.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från konstitutionsutskottet, nr 196, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 26 november 1920 (nr 796) om val till riksdagen m. m.; samt

från jordbruksutskottet:

nr 197, i anledning av väckt motion om upphävande av sekreterares hos hushållningssällskap ställning såsom självskrivnen ledamot eller suppleant i sällskapets förvaltningsutskott;

nr 198, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av mark från vissa kronoegendomar m. m.;

nr 199, i anledning av väckta motioner angående åtgärder till bekämpande av smittsam kastning hos nötkreatur samt om lagstiftning rörande handeln med husdjur;

nr 200, i anledning av väckt motion angående utfärdande av vissa kvalitetsbestämmelser att gälla vid handel inom landet med och export av matpotatis, äpplen och päron; och

nr 201, i anledning av väckt motion om vidgat giltighetsområde för lagen om vård av vissa skogar inom Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker med flera områden.

§ 10.

Till bordläggning anmälades sammansatta stats- och första lagutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 8 kap. 3 § rättegångsbalken, m. m.; och

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder för inrättande av en hovrätt för Övre Norrland ävensom i ämnet väckta motioner.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag.

§ 12.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Kilbom</i>	under	den 8 maj,	
› <i>Gustafson</i> i Vimmerby	›	4 dagar fr. o. m. den	7 maj,
› <i>Jonsson</i> i Mörbylånga	›	4 › › ›	7 ›
› <i>Nordström</i>	›	4 › › ›	8 › och
› <i>Nyblom</i>	›	den 9 maj.	

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.31 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Onsdagen den 8 maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Vid först skedd föredragning av herr *Nybloms* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få framställa spörsmål angående utnyttjandet av anslaget för försöksverksamhet på tråkolsbriketteringens område blev ifrågavarande anhållan av kammaren bifallen.

§ 2.

Vidare föredrogs herr *Lithanders* jämväl på bordet liggande anhållan att till hans excellens herr statsministern få framställa spörsmål angående den s. k. tippningsverksamheten; och blev även denna framställning av kammaren bifallen.

§ 3.

Härpå föredrogs, men bordlades åter sammansatta stats- och första lagutskottets utlåtanden nr 1 och 2.

§ 4.

Härefter föredrogs bankoutskottets utlåtande, nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nedskrivning av statslån till anläggning av Skövde—Axvalls järnväg m. m.; och yttrade därvid:

Ang. nedskrivning av statslån till anläggning av Skövde—Axvalls järnväg m. m. Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet **Leo**: Herr talman! Bankoutskottet har tillstyrkt Kungl. Maj:ts proposition, vilken innebär förslag till sanering av Skövde—Axvalls järnvägsaktiebolags ekonomiska förhållanden. Uti saneringsplanen ingår bland annat, att järnvägen skall övertagas av Lidköping—Skara—Stenstorps järnvägsaktiebolag. Utskottet har emellertid nu i sitt utlåtande även uttalat en förhoppning om, att sistnämnda bolags övertagande av järnvägen Skövde—Axvall inte skall komma att medföra någon minskning i persontrafiken å närliggande linjen Axvall—Stenstorp. I anledning av denna utav bankoutskottet uttalade förhoppning har den ena parten uti denna affär, nämligen Lidköping—Skara—Stenstorps järnvägsaktiebolag eller rättare sagt detta företags trafikchef i ett brev som kommit mig tillhanda uttryckt sina farhågor för att utskottet skulle vilja ha sin sålunda uttalade förhoppning tolkad såsom ett villkor, och han har förklarat, att han i så fall för sin del såge sig ur stånd att uppfylla detta villkor. Jag förmodar emellertid, att man bör läsa utskottsutlåtandet i denna punkt sådant det står, och att vad utskottet uttalat sålunda ingenting annat är än en förhoppning, en förhoppning, som givetvis icke kan uppfyllas såvitt icke de järnvägsekonomiska och järnvägstekniska förutsättningarna därför föreligga.

Herr Leffler: Herr talman! Med anledning av herr statsrådets nu gjorda uttalande skall jag tillåta mig framhålla, att man när denna fråga behandla-

*Ang. nedskrivning av statslån till anläggning av Skövde—Axvalls järnväg
m. m. (Forts.)*

des i utskottet fick ett mycket starkt intryck av, att vissa ortsintressen härvidlag kände sig ganska oroade. Det är ju självfallet inte utskottets mening, att formuleringen av dess utlåtande på något sätt skall fattas såsom innebärande ett villkor. Det var endast med hänsyn till ortsbefolkningens intressen som utskottet gjorde detta sitt uttalande. Det är alltså endast en förhoppning utskottet givit uttryck åt; ett önskemål, som utskottet hoppas i mesta möjliga mån skall bli tillgodosett. Något villkor är det som sagt inte alls fråga om i detta sammanhang. I det avseendet har nog herr statsrådet tolkat utskottets formulering på rätt sätt.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 5.

Till avgörande förelåg nu bankoutskottets utlåtande, nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående konungariket Sveriges stadshypotekskassa m. m.

*Ang.
konungariket
Sveriges
stadshypoteks-
kassa m. m.*

I en till riksdagen avlåten, den 1 mars 1935 dagtecknad proposition nr 177, som hänvisats till bankoutskottets förberedande handläggning, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

- 1) förordning angående konungariket Sveriges stadshypotekskassa; och
- 2) förordning angående grunderna för stadshypoteksföreningars bildande och verksamhet.

Utskottet hemställde, att riksdagen, med förklarande, att Kungl. Maj:ts i förevarande proposition framlagda författningsförslag icke kunnat av riksdagen i oförändrat skick antagas, måtte för sin del antaga av utskottet framlagda förslag till förordning angående konungariket Sveriges stadshypotekskassa samt till förordning angående grunderna för stadshypoteksföreningars bildande och verksamhet.

Vid utlåtandet voro fogade reservationer:

av herr *Bäcklund*, beträffande viss paragraf i sistnämnda författningsförslag; samt

av herrar *Hansén*, *Ehrnberg*, *L. Gunnar Bodin*, *Andersson* i Lindome och *Hilding* utan angivet yrkande.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet av

Herr *Leffler*, som anförde: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren behagade besluta, att föredragningen utav detta utskottsutlåtande må ske på följande sätt: att först föredragas de av utskottet tillstyrkta författningsförslagen var för sig paragrafvis med slutstadganden, ingresser och rubriker sist, samt därefter utskottets hemställan; att vid det författningsrum, varom först uppkommer överläggning, denna må omfatta utskottsutlåtandet i dess helhet; samt att författningstext ej må behöva uppläsas i vidare mån än sådant av någon kammarens ledamot begäres.

Denna hemställan bifölls.

Ang. konungariket Sveriges stadshypotekskassa m. m. (Forts.)

I enlighet härmed upptogs först till behandling *utskottets förslag till förordning angående konungariket Sveriges stadshypotekskassa.*

Efter föredragning av § 1 yttrade:

Herr **Bäcklund**: Herr talman! Första kammaren har ju redan bifallit utskottets hemställan dock bland annat med den ändring beträffande de av utskottet förordade förordningsförslagen, att § 9 i förslaget till förordning angående konungariket Sveriges stadshypotekskassa och § 17 i förslaget till förordning angående grunderna för stadshypoteksföreningarnas bildande och verksamhet avfattats på sätt Kungl. Maj:t föreslagit.

Jag har, som kammarens ledamöter torde ha funnit, vid detta betänkande fogat en reservation. Reservationen, som återfinnes på sid. 29 i utskottets utlåtande, avser formen för utlämnande av lån, nämligen att lånen skola utlämnas i kontanta penningar. Jag har inte, såsom det möjligen kan förefalla, varit ensam om den mening, som jag sålunda förfäktat i utskottet. Vid behandlingen av här ifrågavarande paragraf, § 9, i första kammaren vägrades emellertid proposition å yrkande om bifall till min reservation, och detsamma torde väl också bli fallet i denna kammare. Man hade emellertid från utskottshåll försäkrat mig, att man, därest proposition å detta yrkande ej vägrats i första kammaren, hade majoriteten av kammarens ledamöter biträtt reservationen.

Med hänsyn till vad sålunda förekommit kan jag inte underlåta att något yttra mig om reservationens innebörd. Det är ju ofta till olägenhet för en låntagare, och då framför allt för en mindre låntagare, att behöva mottaga lånesumman i obligationer i stället för i kontanta penningar. Det kan för många visa sig rätt svårt att sälja dessa obligationer eller att i vart fall få sådant pris för dem, att han kan utfå det belopp, som han behöver. Om t. ex. en person vill låna hundratusen kronor på obligationer, som han har i sin hand, och för sådant ändamål realiserar dem, kan det lätt hända, att han inte får mer än nittioåtta tusen kronor för dem, att han alltså inte får de penningar, som han behöver. Därigenom har han lidit en ekonomisk förlust. Vad vore då naturligare än att kassan sålde sina egna obligationer och tillhandahölle lånet i reda penningar. Härvidlag kan också uppstå en risk för spekulation. En låntagare kan på grund av en kursstegring i det ögonblicket få mera för obligationerna än själva lånesumman, men han kan också, såsom i många fall skett, få mindre än denna. Jag kan inte förstå, att låntagarna kunna vara betjänta med ett sådant system. Jag kan heller inte finna, att det kan vara någon olägenhet för kassan att behöva betala ut medlen i kontanta penningar i stället för i obligationer. Jag har som sagt inte varit ensam om denna åsikt, utan flera av utskottets ledamöter ha hyst samma mening som jag.

På grund av den uppläggning som frågan fått har jag också gjort vissa undersökningar. Jag har sålunda varit uppe i en pensionskassa och hört mig för, om det varit några, som velat sälja dessa obligationer. Jag har fått till svar, att låntagare ofta, antingen personligen eller genom ombud, velat sälja dessa obligationer. Jag har vidare frågat, om de fått bra betalt. Man har svarat mig, att man självfallet haft intresse av att bjuda så litet som möjligt för dem och att man sålunda velat köpa dem för så billigt pris som möjligt. Det är därför inte säkert, att vederbörande låntagare får ut den summa, som han egentligen velat låna. Under sådana förhållanden vore det väl riktigast att ge denna paragraf den lydelsen: Lånesumman skall utlämnas i kontanta penningar, enligt skuldförbindelsen eller med den kapitalrabatt, som må av omständigheterna föranledas. Min reservation avser alltså ingen ändring av paragrafens första del. Paragrafens sista del, som innefattar närmare regler

Ang. konungariket Sveriges stadshypotekskassa m. m. (Forts.)
 angående lånesummans utlämnande i form av obligationer, skulle alltså strykas.
 Efter den utgång frågan fått i första kammaren och med hänsyn till att jag här inte kan hemställa om proposition å bifall till § 9 enligt den av mig föreslagna lydelsen, ber jag, herr talman, att få yrka återremiss av ärendet till utskottet.

Herr *Paulsen* instämde häruti.

Vidare anfördes ej. Herr talmannen gav propositioner dels på godkännande av § 1 i utskottets förevarande författningsförslag, dels ock på bifall till det av herr Bäcklund framställda yrkandet om ärendets återförvisande till utskottet för ny behandling; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Bäcklund begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes;

Den, som vill, att kammaren godkänner § 1 i bankoutskottets föreliggande förslag till förordning angående konungariket Sveriges stadshypotekskassa, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till utskottet för ny behandling återförvisat dess utlåtande nr 42.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren godkänt förevarande paragraf i utskottets föreliggande författningsförslag.

§§ 2—8.

Godkändes.

§ 9 lydde:

(i *Kungl. Maj:ts* förslag:)

(i *utskottets* förslag:)

Om hypotekskassans förvaltning.

§ 9.

Hypotekskassan förvaltas av en styrelse med säte i Stockholm. Styrelsen består av fem ledamöter. Av dessa utser Konungen *fyra* ledamöter, *däribland* en till ordförande, samt fullmäktige i riksgäldskontoret en, vilken skall vara vice ordförande. Därjämte utser Konungen *fyra* suppleanter, *däribland* en för ordföranden i hans egenskap av ledamot, samt fullmäktige i riksgäldskontoret en, vilken skall vara suppleant för den av fullmäktige utsedde ledamoten. *De tre ledamöter, vilka jämte ordföranden skola förord-*

Hypotekskassan förvaltas av en styrelse med säte i Stockholm. Styrelsen består av fem ledamöter. Av dessa utser Konungen *två* ledamöter, *därav* en till ordförande, samt fullmäktige i riksgäldskontoret en, vilken skall vara vice ordförande. Därjämte utser Konungen *två* suppleanter, *därav* en för ordföranden i hans egenskap av ledamot, samt fullmäktige i riksgäldskontoret en, vilken skall vara suppleant för den av fullmäktige utsedde ledamoten. *Den av Konungen utsedde ledamot, som icke*

*Ang. konungariket Sveriges stadshypotekskassa m. m. (Forts.)**(i Kungl. Maj:ts förslag:)*

nas av konungen, ävensom suppleanterna för dessa ledamöter skola utses bland de personer, som enligt vad därom är stadgat föreslagits av hypoteksföreningarnas ombud å ombudsstämma. Styrelsens samtliga ledamöter och suppleanter utses för en tid av tre år. Ledamöternas arvoden bestämmas av Konungen.

(i utskottets förslag:)

förordnas till ordförande, så ock suppleanten för honom, skall äga insikt och erfarenhet beträffande rörelse för fastighetsbelåning. Övriga två ledamöter jämte lika antal suppleanter skola enligt vad därom är stadgat väljas av hypoteksföreningarnas ombud å ombudsstämma. Styrelsens samtliga ledamöter och suppleanter utses för en tid av tre år. Ledamöternas arvoden bestämmas av Konungen.

Styrelsens ledamöter svara, en för alla och alla för en, för de beslut rörande kassans förvaltning, till vilka de med sin röst bidragit.

Verkställande direktör utses och entledigas av styrelsen. Beslut, varigenom verkställande direktör utses, må icke av styrelsen fattas, med mindre styrelsens samtliga ledamöter äro tillstädes och *minst fyra om beslutet ense.*

Verkställande direktör utses och entledigas av styrelsen. Beslut, varigenom verkställande direktör utses, må icke av styrelsen fattas, med mindre styrelsens samtliga ledamöter äro tillstädes och *beslutet biträfts av den av Konungen förordnade ordföranden eller den av fullmäktige i riksgäldskontoret utsedde ledamöten.*

Närmare bestämmelser om styrelsen och verkställande direktören meddelas i reglementet för hypotekskassan.

Paragrafen föredrogs. Därvid anförde:

Herr **Andersson** i Lindome: Herr talman! Vid det föreliggande utskotts-betänkandet är fogad en blank reservation av herr Hansén m. fl. till vilken reservation även jag har anslutit mig. Reservationen avser lydelsen av den nu föredragna punkten eller § 9 i förslaget till förordning angående konungariket Sveriges stadshypotekskassa.

Reservanterna anse, att de bestämmelser för val av hypotekskassans styrelse, som utskottsmajoriteten stannat för, i jämförelse med Kungl. Maj:ts förslag innebära ett tillbakasettande av kassans inflytande vid valet av dess styrelse och samtidigt en minskning av kassans statliga betoning. Vi för vår del hålla däremot på Kungl. Maj:ts förslag till formulering av paragrafen, vilken formulering innebär, att konungen äger rätt att utse fyra av styrelsens ledamöter, av vilka en skall vara styrelsens ordförande, samt att fullmäktige i riksgäldskontoret äga rätt att utse en ledamot, vilken tillika skall vara vice ordförande. Detta inom ramen efter å hypoteksföreningarnas ombudsstämma till dubbla antalet föreslagna personer; vidare äger konungen inom samma förslag utse fyra och fullmäktige i riksgäldskontoret en suppleant.

Genom dessa bestämmelser säkerställas alla parters intressen, varjämte kassans statliga betoning tillgodoses, vilket är av betydelse med häyn till den utländska upplåningen. De sakkunniga ha i sitt yttrande särskilt berört denna sak och därvid anført betänkligheter mot en minskning av det statliga inflytandet. Deras åsikt delas av departementschefen, vilken i huvudsak anført följande.

Kassan vore visserligen icke för närvarande i behov av att anlita utländsk lånemarknad, men såsom de sakkunniga antytt vore det icke uteslutet, att sådant behov framdeles kunde inträda. Visserligen syntes man kunna antaga,

Ang. konungariket Sveriges stadshypotekskassa m. m. (Forts.)

att det icke då — lika litet som för allmänna hypoteksbanken — skulle komma att erbjuda sig några svårigheter för kassan även utan den nuvarande statliga betoningen att i utlandet upplåna kapital på grund av den erbjudna säkerhetens godhet, detta förutsatt, att kassans egen och därmed även föreningarnas utlåningsrörelse alltjämt handhades med klokhets och försiktighet. Men det vore ofrånkomligt, att den statliga betoningen för stadshypotekskassan berett och alltjämt beredde en fördel i jämförelse med hypoteksbanken med avseende på villkoren för utländsk upplåning i vissa fall. På grund av dess statliga karaktär hade stadshypotekskassan nämligen därvid kommit i åtnjutande av samma förmån som staten i form av befrielse från vissa utländska pålagor, och detta hade resulterat i en fördelaktigare upplåning för kassan än för hypoteksbanken. Det vore härutinnan att märka, att hypoteksbankens motsvarande pålagor årligen utginge för obligationer, som befunno sig i det långivande landet. För departementschefen liksom för de sakkunniga syntes det vidare uppenbart, att hänsynen till obligationsinnehavarna, i varje fall de utländska, fördrade, att någon genomgripande förändring av själva karaktären av kassan icke företoges. Departementschefen anslöte sig sålunda till de sakkunnigas mening, vilken även vunnit understöd av majoriteten i stadshypotekskassans styrelse, att kassan alltjämt borde behålla sin statliga karaktär.

Efter vad jag här anfört hoppas jag, att kammarens ärade ledamöter inse, att Kungl. Maj:ts förslag till lydelse av § 9 i nämnda förordning är att föredraga framför utskottets förslag. Med stöd av vad sålunda anförts ber jag, herr talman, att få yrka avslag å utskottets och bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Skulle detta yrkande såsom jag hoppas — särskilt som första kammaren i lördags så gott som enhälligt tog utskottets förslag — vinna kammarens bifall, ber jag vidare att få yrka, att en del av utskottets motivering i fråga om dessa val strykes.

Herr **Andersson** i Falkenberg: Herr talman! Då jag läste denna reservation, hade jag svårt att förstå vad den innefattade, trots att jag suttit med vid behandlingen av ärendet i utskottet, och det är nog flera än jag inom kammaren, som ställt sig undrande inför densamma. Jag torde icke blotta någon hemlighet eller begå någon orätt, om jag säger, att de ledamöter, som här stå som reservanter, ha varit de mest drivande för det beslut utskottet fattat. De ha visserligen icke fått sitt yrkande igenom så långt de önskat, men utskottets inställning har varit beroende på det yrkande, som från reservanternas sida förelegat för att få det enskilda intresset starkare representerat inom kassan. När nu icke reservanterna fått sitt yrkande framställt, ha de återgått från den ställning de intagit till bifall till Kungl. Maj:ts förslag. För mig — och jag tror också för flera av utskottets ledamöter — är det enbart ett nöje att konstatera detta, och det är självklart, att jag för min del, med den principiella inställning jag intagit i utskottet, icke har någon anledning att hålla på utskottets förslag. Jag ber därför att få yrka bifall till förslaget sådant det föreligger från Kungl. Maj:ts sida.

Herr **Paulsen**: Herr talman! Det är givetvis ingen anledning för oss, som stå för utskottets förslag, att icke gå med Kungl. Maj:ts förslag. Utskottet gick på Kungl. Maj:ts förslag först, men för att tillfredsställa dem som ville gå längre gävo vi med oss. När de nu icke fingo allt, föllo de tillbaka på Kungl. Maj:ts förslag. Det var detta vi ursprungligen voro inne på.

Herr **Lindman**: Herr talman! Denna fråga har kanske icke så stor betydelse, men den är å andra sidan icke betydelselös. Det gäller här en omkast-

Ang. konungariket Sveriges stadshypotekskassa m. m. (Forts.)
ning av vissa förhållanden, som rätt i avseende å sammansättningen av styrelsen. Nu är det ju så, att Kungl. Maj:t har rätt att tillsätta en ledamot i styrelsen, riksgäldsfullmäktige en, varjämte Kungl. Maj:t utser tre ledamöter på förslag av föreningarna. Dessa ha genom sin möjlighet att upprätta förslag fått åt sig tryggad majoriteten så att säga. De kunna i förslaget, som skall upptaga sex personer, uppsätta just sådana personer, som de önska få valda, och därigenom ha de, de facto, möjlighet att erhålla majoritet i kassans styrelse. Enligt Kungl. Maj:ts förslag bibehålles denna möjlighet. Utskottet däremot frångår systemet och frånhänder föreningarna deras rätt att så att säga disponera över majoriteten, då utskottet föreslår, att Konungen skall utse utom ordföranden ytterligare en ledamot utan förslag. Jag kan icke, herr talman, förstå, varför denna förändring skall göras till föreningarnas nackdel. Ty jag anser, att det är en nackdel för dem, även om de få utse de två ledamöterna själva.

Jag kan icke finna annat än att Kungl. Maj:ts förslag i detta fall är välgrundat, och jag ber för min del att få förorda, att kammaren liksom första kammaren godkänner Kungl. Maj:ts förslag.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **Sköld**: Herr talman! Om den föreliggande frågan skulle man kunna säga: slutet gott, allting gott. Det visar sig i debatten, att såväl de utskottsledamöter, som stå för utskottets förslag, som de som stå för reservationen allesamman tycka, att Kungl. Maj:ts förslag är bäst. Då kanske vi icke behöva tvista om saken, utan kammaren kan fatta beslut om ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag, vilket också är det som första kammaren anslutit sig till.

Herr **Lindqvist**: Herr talman! Då jag haft litet med denna sak att göra på det förberedande stadiet, vill jag också hemställa till kammaren, att den måtte bifalla Kungl. Maj:ts förslag, vilket jag anser ha fördelar framför utskottets.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på godkännande av förevarande paragraf i utskottets förslag, dels ock på godkännande av paragrafen i den av Kungl. Maj:t föreslagna lydelsen; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den senare propositionen.

Aterstående delar av förevarande författningsförslag.

Godkändes.

Utskottets förslag till förordning angående grunderna för stadshypoteksföreningars bildande och verksamhet.

§§ 1—16.

Godkändes.

§ 17 lydde:

(i Kungl. Maj:ts förslag:)

(i utskottets förslag:)

§ 17.

Ombud för hypoteksföreningarna skola för nedan angivna ändamål ärligen före den 15 juni sammanträda till ordinarie ombudsstämma i Stockholm. Extra ombudsstämma skall hållas i Stockholm, när Konungen därom förordnar eller hypotekskassans styrelse finner det nödigt.

*Ang. konungariket Sveriges stadshypotekskassa m. m. (Forts.)**(i Kungl. Maj:ts förslag:)**(i utskottets förslag:)*

Vid ordinarie ombudsstämma skall kassans förvaltning underkastas granskning. De anmärkningar, ombuden må framställa, skola bifogas de över kassans förvaltning avgivna styrelse- och revisionsberättelserna och senast åtta dagar efter stämman jämte dessa tillställas finansdepartementet och riksgäldskontoret.

Å sådan stämma skall jämväl väljas en revisor, jämte suppleant, för granskning av kassans förvaltning under det löpande räkenskapsåret samt, då sådant ifrågakommer, *uppgöras förslag till de tre ledamöter i kassans styrelse, vilka jämte ordföranden skola utses av Konungen. Sådant förslag skall upptaga sex personer. Därjämte skall avgivas särskilt förslag till suppleanter för nämnda tre ledamöter, upptagande tre personer, och förordnar Konungen bland dessa och de tre av de å förslag till ordinarie ledamöter uppförda, som därtill icke utsetts, tre suppleanter.*

Å sådan stämma skall jämväl väljas en revisor, jämte suppleant, för granskning av kassans förvaltning under det löpande räkenskapsåret samt, då sådant ifrågakommer, *två ledamöter i kassans styrelse jämte lika antal suppleanter.*

Närmare bestämmelser angående ombudsstämma meddelas i reglementet för kassan.

Efter föredragning av paragrafen yttrade

Herr Lindqvist: Herr talman! Då kammaren med hänsyn till det beslut, som fattats vid § 9, även bör i avseende å 17 § bifalla Kungl. Maj:ts förslag, hemställer jag om bifall till detsamma.

Vidare anfördes ej. Herr talmannen gav propositioner dels på godkännande av förevarande paragraf i utskottets föreliggande författningsförslag, dels ock på godkännande av paragrafen i enlighet med den av Kungl. Maj:t föreslagna lydelsen; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den senare propositionen.

Aterstående delar av förevarande författningsförslag.

Godkändes.

Utskottets hemställan förklarades vara besvarad genom kammarens beslut i fråga om författningsförslagen.

§ 6.

Härefter föredrogs bankoutskottets utlåtande, nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av § 12 andra stycket förordningen den 16 maj 1890 (nr 21 s. 1) angående Sveriges allmänna hypoteksbank m. m.; och biföll kammaren utskottets däri gjorda hemställan.

§ 7.

*Ang. räntan
å lån från
svenska bo-
stadskredit-
kassan m. m.*

Vid härpå skedd föredragning av bankoutskottets utlåtande, nr 44, i anledning av väckta motioner angående utredning av frågan om nedsättning av räntan å lån från svenska bostadskreditkassan m. m. erhöles på begäran ordet av

Herr **Lundbom**, som anförde: Herr talman! Då min motion redan avslagits i första kammaren, tjänar det icke mycket till att yttra sig i frågan. Jag har motionerat därför att jag vet, att det finns en stark opinion ute i landet för att få en räntesänkning å lånen från svenska bostadskreditkassan. I den utredning, som styrelsen för kassan företagit, sägs det, att räntan numera är sänkt. Ja, det är sant. Räntan är nu icke högre än 3.5 % för alla nya låntagare, men det är en väsentlig del av låntagarna, som få betala 5 % ränta, ja, icke bara 5 % utan 6 % om man räknar med förvaltningskostnader och det som avsättes till kassans säkerhetsfond o. s. v. Det är ännu 50.32 miljoner kronor ute, som löpa med 6 % ränta.

Jag skall icke upptaga tiden längre. Jag har bara velat påtala detta, och jag hoppas också, att den utredning, som pågår angående jordbrukskrediten, skall undersöka möjligheten för en räntesänkning. Visserligen vet jag, att om en räntesänkning skulle komma till stånd, statsmakterna måste träda till för att bisträcka. I utredningen säges det, att ett nedbringande av räntan till 3.5 % skulle kosta i runt tal 1 miljon kronor. Det är ju pengar naturligtvis, och jag har icke heller tänkt göra något yrkande om bifall till motionen.

I slutet av utskottets utlåtande står det talat om belåningsgränsen, som skall vara 75 % av fastighetsvärdet. Denna belåningsgräns fastställdes, då bostadskreditkassan inrättades. Det väcktes visserligen motioner då — om jag icke minns fel av herrar Hage och Möller — om att den övre gränsen skulle vara 80 %. I utredningen säger kassans styrelse, att den i regel ligger vid 68 à 69 %. Ja, det kan tyckas, att det kan räcka, men man kan väl då knappast kalla detta för sekundärkredit. Jag känner till en fastighet i Stockholms närhet, som är nybyggd och i utomordentligt gott skick. Den är taxerad till 25,000 kronor, och man kan säga, att den är värd minst 30,000 kronor. Den lämnar en hyresinkomst på över 3,000 kronor, och man kan inte säga, att det är en dålig fastighet. Men ägaren hade inte fått belåna den för mer än 14,000 kronor. Det kan man knappast kalla för sekundärkredit. Jag har intet yrkande.

Häruti instämde herr *Hage*.

Vidare yttrade:

Herr **Wallén**: Herr talman! Man talar om, att man önskar få ner de höga hyrorna i Stockholm. Det gör man inte utan skäl. Den allmänna opinionen både bland hyresgästerna, både bland dem som hyra bostadslägenheter, och dem, som hyra butikslägenheter, kräver detta. Det ligger i deras intresse, och en befogad rättvisa ligger också i att få ned Stockholmshyrorna. Men samtidigt som man yrkar på detta, glömmar man, att man har något, som heter hypoteksföreningar och bostadskreditkassan med bundna lån. Man uppammar subventionspolitiken och byggandet av nya bostäder, men tar inte i betraktande de bundna lånen i hypoteksföreningarna, som löpa med 5 % ränta, och att de, som ha sekundärlån i bostadskreditkassan, få i vissa fall betala 5 till 7 %. När man vet, att 1 % i ränta betyder 7 % på hyran, kan det inte vara rimligt, att detta förhållande i längden får råda. De fastighetsägare, som varit försiktiga och bundit sina lån i de av staten inrättade kassorna, kunna ofta inte få ränta på sitt i fastigheterna insatta kapital utan få i stället lägga till själva och kanske sätta sig i skuld för att behålla sina fastigheter. Då emellertid en utredning

Ang. räntan å lån från svenska bostadskreditkassan m. m. (Forts.)

pågår, där, om jag inte misstar mig, i direktiven ingår även möjligheten av en räntesänkning i allmänhet såväl för jordbruksfastigheter som för stadsfastigheter, har jag intet yrkande, herr talman. Jag har bara velat poängtera, att det är ett hyresgästintresse såväl som ett fastighetsägareintresse, att dessa orimligt höga räntor komma bort. Det finnes därtill olika vägar, utjämningsvägen och subventionsvägen. Jag har endast velat påpeka nödvändigheten och intresset för alla parter av att dessa saker regleras.

Herr Bäcklund: Herr talman! Jag har inte deltagit i detta ärendes behandling i utskottet. Visserligen var jag närvarande vid dess justering men är inte antecknad som närvarande vid ärendets behandling. Jag känner emellertid till denna verksamhet och har under flera år varit ledamot av styrelsen i en av dessa föreningar. Vad jag mest beklagar, är att syftet med bostadskreditkassans inrättande inte kunnat uppnås. Den är inrättad för att lämna sekundärkredit, och var och en, som var med vid dess inrättande, trodde, att den skulle lämna kredit upp till 75 % av fastigheternas värde vid belåning. Så har det inte blivit, utan kassans styrelse har gått med på belåning upp till 75 % för större hyreshus, men för enfamiljshus och andra småfastigheter har den gått till högst 60 % och ofta inte så långt. Det är alltså en olägenhet, att inte de mindre fastighetsägarnas intresse tillgodosetts. Det vid kassans inrättande uppställda syftemålet har inte blivit tillgodosett. Ett sådant lån på 60 % lämnar vilken sparbank som helst emot botteninteckningar. I det samhälle där jag bor har sparbanken ofta tagit botteninteckningar upp till 60 %. Fastighetsägarna kunna alltså inte betjäna sig av kassan, när de inte där kunna få högre lån än till 60 % av värdet. I vissa fall har kassan tagit botteninteckningar, och jag klandrar den inte för, att den kan lägga sådana som säkerhet för lånen.

Vidare är det den olägenheten med kassan, att även bottenlånen äro uppdelade så, att de skola återbetalas med amorteringar under 40, 32 eller 22 år, vilket inte är fallet i andra låneinrättningar. Där förekommer alls ingen amortering i fråga om botteninteckningar, utan låntagaren har endast att betala ränta på kapitalet. Jag tror, att det vore fördelaktigt, att det önskemålet kunde förverkligas så att, då styrelserna i fortsättningen lämna lån mot botteninteckningar, dessa komma att få formen av fasta lån. Det är omöjligt att ute i bygderna arbeta i kassans syfte, om villkoren skola vara sämre än hos andra kreditinstitut. Det är ytterligare ett önskemål, som jag vill framhålla. För mindre fastigheter borde belåningsgränsen för sekundärlån ökas upp till 75 % av fastighetens värde. Det fordras mycket starka garantier för dylika lån. Varje förening har utsedda representanter, som värdesätta fastigheterna. Vidare har man att gå efter taxeringsvärdena, som väl inte kunna sägas vara för höga i allmänhet utan ligga under det verkliga värdet. För tillgodoseende av de mindre fastighetsägarnas intressen borde det vara så, och det var också meningen, när kassan bildades, att man skulle kunna tillgodose behovet av sekundärkredit upp till 75 %. Det borde om möjligt också effektueras.

Vad räntorna beträffar förstår jag väl, vilka svårigheter kassan haft, därför att den släppt ut obligationer, som löpt med rätt hög ränta. Det är klart, att kassan måste taga igen detta på något sätt. I det fallet klandrar jag sålunda inte kassan. Men jag klandrar, att kassan inte blivit, vad den var avsedd att bli, när den inrättades, nämligen ett medel för tillgodoseende av behovet av sekundärkredit för de mindre fastighetsägarna. Jag tycker, att man snart bör rätta till detta. Och då botteninteckningar belånas, det blir fasta lån och ej amorteringslån.

Ang. räntan å lån från svenska bostadskreditkassan m. m. (Forts.)

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Beträffande det senast av herr Bäcklund framförda önskemålet undrar jag, om inte det årliga sammanträde, som bostadskreditkassan har, vore ett mera rätt forum att framföra det till. Herr Bäcklund har själv sagt, att han är styrelseledamot i en lokalförening, om jag inte hörde fel. Det vill förefalla mig, att den riktiga vägen att gå är att vända sig till styrelsen. Fastän kassan är ett halvstatligt företag, är det riktigast att gå den vägen.

Men jag har inte endast begärt ordet för att säga detta om forum, utan också för att säga, att det är litet för mycket begärt, att man skall ha en sådan här låneinstitution på en gång fullt färdig i alla detaljer och så solid ifrån början, att den kan börja tänka på att gå upp till den gräns, som markerades såsom maximigränsen, när kassan bildades. Dessa halvstatliga institutioner ha alltid arbetat efter mycket försiktiga principer, och jag tror, att man kan säga, att det i längden är bäst för såväl staten och respektive låneinstitutioner som för låntagarna själva. Det är detta, som jag, herr talman, velat ge uttryck åt i detta sammanhang.

Herr **Bäcklund**: Herr talman! Jag vill säga till herr Anderson i Råstock, att riksdagen måste väl vara rätt forum, då det föreligger en motion, och då bostadskreditkassan är bildad av statsmakterna. Det måste därför vara rätt forum när man här framför sina önskemål. Alla kunna inte komma med i en förenings styrelse och där utveckla sina synpunkter. För övrigt är det inte så säkert, att man kan förmå centralstyrelsen till önskade åtgärder, och därför bör det också finnas något uttalande i riksdagen beträffande dessa spörsmål. Trots att herr Anderson i Råstock inte anser riksdagen vara rätt forum, hoppas jag, att han gör, vad han kan, för att de önskemål skola bli effektuerade, som nu kommit att beröras.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Jag vill bara konstatera, att herr Bäcklund i sitt första anförande hänförde sig till kassans styrelse. Här sitter inte den institutionen. Det här är riksdagens andra kammare.

Efter härmed slutad överläggning blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 8.

Ang. pensioner och understöd åt vissa i statens tjänst anställda personer m. m. Å föredragningslistan fanns härefter upptaget bankoutskottets utlåtande, nr 45, i anledning av framställningar angående pensioner och understöd åt vissa i statens tjänst anställda eller förut anställda personer m. m.

Punkterna 1—24.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 25, angående pension åt förre fortifikationsarbetsförmannen J. A. Johansson.

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 213, hade herr *Brädefors m. fl.* föreslagit, att riksdagen måtte bevilja förre fortifikationsarbetsförmannen Johan Axel Johansson pension till skäligt belopp.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Ang. pensioner och understöd åt vissa i statens tjänst anställda personer
m. m. (Forts.)

Punkten föredrogs; och yttrade därvid:

Herr Hagberg i Luleå: Herr talman! Det gäller här en gammal arbetare inom försvarsväsendets område, som i sammanlagt 30 år arbetat för staten. En del av denna tid har han visserligen arbetat hos en entreprenör. Staten har nämligen utlämnat vissa arbeten till entreprenörer. Men tidigare har han under 15 år arbetat direkt i statens tjänst, och sammanlagt har han arbetat i 30 år åt staten. Han är numera nästan invalid på grund av reumatism med därav följande svårigheter. Till den motion som framlämnats har också bifogats ett läkarbetyg, som visar, att vederbörande är oförmögen att försörja sig själv genom eget arbete. Bakom motionen stå samtliga representanter på Norrbottensbanken, d. v. s. alla, som haft möjlighet att mera omedelbart sätta sig in i fallet. För min del vill jag föreslå, att riksdagen, trots att bankoutskottet har avstyrkt motionen, dock ville bifalla förslaget om en skälig pension åt denne arbetare, bland annat därför, att detta är ett sådant där typiskt gränsfall. I sådana fall har riksdagen flera gånger gjort undantag och beviljat pension.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till motionen.

Herr Leffler: Herr talman! Med anledning av den sista ärade talarens uttalande tillåter jag mig fästa kammarens uppmärksamhet vid, att denna fråga redan varit föremål för behandling vid två föregående riksdagar, utan att riksdagen kunnat bifalla föreliggande motioner. Jag vill även fästa uppmärksamheten vid, att denne man slutade sin tjänst hos staten redan 1920 vid 47 års ålder, och det är ett skäl, som utskottet vid föregående tillfällen åberopat för sitt avslagsyrkande. I detta avseende har det inte inträtt någon förändring, och det har inte heller i år kunnat framföras några nya synpunkter, som kunnat motivera en ändrad ställning från utskottets sida. Utskottet har i denna fråga varit fullt enhälligt, och jag tror, att jag kan gå i borgen för, att utskottet med den största noggrannhet undersökt föreliggande fall men inte kunnat finna någon väg att komma fram på för att tillmötesgå motionärernas framställning. Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Hagberg i Luleå: Herr talman! Med anledning av vad herr Leffler anført här, vill jag erkänna, att denne person slutade sin anställning hos staten år 1920. Det skedde emellertid inte på grund av egen begäran utan på grund av arbetsbrist. Han arbetade sedan hos en entreprenör till staten till 1925. Det framgår av bifogade handlingar. Då detta entreprenörsskap i verkligheten är en form för utförande av statens arbeten, en form, varigenom staten visserligen undandrar sig sina naturliga förpliktelser mot arbetarna, anser jag, att saken ligger så till, att man här kan göra ett undantag, så mycket hellre som det faktiskt tidigare förekommit, att riksdagen i liknande fall gjort undantag.

Herr Brädefors: Herr talman! Utskottet uttalar i denna fråga, att då i den nu föreliggande motionen icke förebragts några nya omständigheter av betydelse för frågans bedömande, utskottet saknar anledning att frångå den ståndpunkt, utskottet år 1933 och år 1934 intagit i ärendet. Detta är visserligen riktigt i det att i motionen icke framdragits några nya omständigheter av större betydelse, men det har dock — det vill jag fästa uppmärksamheten på — sedan den senaste motionen i frågan väcktes, inträffat vissa omständigheter,

Ang. pensioner och understöd åt vissa i statens tjänst anställda personer m. m. (Forts.)

vilket gör, att saken ligger annorlunda till nu än den gjorde vid föregående riksdagar, då frågan behandlats. Det är nämligen så, att i fjol genomfördes ett pensionsreglemente för arbetare i statens tjänst. Vi se, att detta pensionsreglemente för ungefär sådana arbetare som den, varom det här är fråga, medger pensionering, om arbetaren tidvis haft anställning i statens tjänst. Vi se, att denne Johansson har haft anställning direkt i statens tjänst under femton år samt indirekt genom anställning hos entreprenörer resten av tiden. Beviljande av pension skulle alltså i detta fall endast innebära en retroaktiv tillämpning av det pensionsreglemente, som genomfördes vid fjolårets riksdag.

Om man emellertid vill bestrida, att detta pensionsreglemente skulle kunna retroaktivt tillämpas i detta fall, så anser jag, att det är ett ganska bra bevis för att det i fjol beslutade pensionsreglementet för arbetare i statens tjänst var en ganska stor bluff, eftersom det inte kan tillämpas ens på sådana arbetare, som haft över femton års anställning i statens tjänst. Det är ganska upprörande, att staten så behandlar sina förutvarande arbetare, som ha slitit ut sig i arbete för statens räkning. Om de varit anställda hos en entreprenör eller direkt i statens tjänst, det spelar icke någon större roll; sådant är endast en formsak. Jag vill inte säga som en del talare, att det är staten ovärdigt att så behandla sina arbetare, utan jag säger tvärtom, att det är fullt värdigt den kapitalistiska staten att behandla sina arbetare på det sättet. Det bevisar för vår del, att man icke vill på något sätt skydda de arbetare, som varit i statens tjänst. Men när det är fråga om entreprenörer — såsom tidigare varit fallet — då arbetar man mycket intensivt för att sådana välsituerade personer skola få rundhänta pensioner från staten.

Vidare anfördes ej. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Punkterna 26—29.

Vad utskottets hemställt bifölls.

Härefter föredrogs *punkten 30*, angående understöd åt förre volontären O. A. Johansson. Därvid anförde

Herr **Petersson** i Lerbäcksbyn: Herr talman! Jag har icke för avsikt att gent emot ett enhälligt bankoutskott ställa yrkande om bifall till den under punkten redovisade motionen, och jag skulle icke ha funnit anledning att begära ordet, om det icke varit så, att det här ifrågavarande fallet är ägnat att i viss mån belysa ett förhållande, som jag tror förr eller senare måste bliva föremål för riksdagens uppmärksamhet.

Det är här, herr talman, fråga om en man, som under militärtjänstgöring ådragit sig tuberkulos och som på grund av sjukdomen gått förlustig arbetsanställning och utkomstmöjligheter inom sitt ursprungliga yrke. Den nuvarande nedsättningen i arbetsförmågan har fastställts till en tredjedel, och ersättningen från riksförsäkringsanstalten har med ledning härav fastställts till 300 kronor per år. Detta betyder emellertid icke, att mannen i fråga har kvar två tredjedelar av sin *försörjningsförmåga*. Försörjningsförmågan blir nämligen i verkligheten beroende av möjligheterna att utnyttja den återstående arbetsförmågan, och dessa möjligheter äro i sin tur beroende av om ve-

Ang. pensioner och understöd åt vissa i statens tjänst anställda personer
m. m. (Forts.)

derbörande kan få ett arbete, som svarar mot hans krafter eller om han icke kan få det. Den jämförelse med två andra fall, som utskottet gör i motiveringens på sid. 35 i utlåtandet, blir så till vida missvisande, som graden av de ömmande omständigheterna icke kan tillförlitligt mätas bara efter graden av invaliditet.

I andra lagutskottet ha vi i annat sammanhang varit inne på dessa spörsmål, och jag gör mig säkerligen icke skyldig till något brott mot utskottssekretessen, om jag säger, att det inom andra lagutskottet råder en allmän mening därom, att de nuvarande grunderna för ersättnings utgående i de individuella fallen understundom kunna leda till ganska uppenbara och svåra orättvisor.

Den man det här är fråga om begär intet bättre än att han skulle kunna genom eget arbete försörja sig och de sina. Han har i otaliga framställningar bestormat över- och underordnade myndigheter och enskilda arbetsgivare med begäran att regelbundet arbete skulle anvisas honom, men det har icke varit möjligt att göra det. När han för att slippa anlita fattigvården gör framställning om någon förbättring i nu utgående understöd, finnes även den utvägen vara stängd.

Vad jag nu säger innebär icke någon förebråelse åt något håll. Riksförsäkringsanstalten och Kungl. Maj:t äro givetvis beroende av gällande bestämmelser, och bankoutskottet anser sig pliktigt att upprätthålla de principer, på vilka dessa bestämmelser vila. Jag var, när jag väckte motionen, fullt medveten om att det var vanskligt att söka sig fram på den vägen, men jag ville icke underlåta att göra ett sista försök att bispringa en person, som jag är övertygad om både behöver och är förtjänt av hjälp. Försöket har misslyckats, och det återstår icke annat än att med beklagande konstatera detta. Det sker, herr talman, i en rätt beklämmande känsla av att det även i vårt ytterst humana samhälle understundom kan vara så, att man i myllret av paragrafer, »principer» och »konsekvenser» har svårt att se de av olyckan märkta, för sin existens kämpande människorna.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 31, angående ersättning åt förre volontären N. E. G. Grahn.

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 217, hade herr *Lindberg* i Umeå föreslagit, att riksdagen måtte bevilja förre volontären Nils Erik Gustaf Grahn skäligen ersättning på grund av sjukdom, som yppats under militärtjänstgöring.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Vid denna punkt hade reservation anmälts av herrar *Torsten E. Ström*, *Bäcklund*, *Laurén*, *Johansson* i Sollefteå och *Gustavson* i Västerås, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen, i anledning av förevarande motion, måtte medgiva, att till Nils Erik Gustaf Grahn finge från och med den 1 januari 1935 från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. utbetalas det understöd, som skulle hava tillkommit honom, därest förordningen den 18 juni 1927 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, varit å honom tillämplig; dock utan rätt för Grahn att å sagda understöd åtnjuta dyrtidstillägg.

Ang. pensioner och understöd åt vissa i statens tjänst anställda personer m. m. (Forts.)

Efter föredragning av punkten yttrade:

Herr **Laurén**: Herr talman! Vi reservanter ha i detta ärende, såsom man i tveksamma fall bör göra, följt regeln: hellre fria än fälla — då vi ha tillstyrkt, att här ifrågavarande person Grahn skulle få samma rätt till understöd som andra, vilka ådragit sig kroppsskada under militärtjänstgöring. Det intyg, varpå vi ha stött oss, är utfärdadt av regementsläkaren vid Västerbottens regemente, som skött Grahn och som bland annat säger, att man icke kunde utesluta, att den katarrala infektion, vilken Grahn ådragit sig i september 1933, kan ha bidragit till uppkomsten av den sockersjuka, varav han lede. Ett annat intyg är avgivet av lasarettsläkaren i Umeå, som även skött honom. Denne säger, att det väl kunde antagas, att de manifesta symptomen av sjukdomen uppkommit efter en av Grahn uppgiven förkylningssjukdom i början av september 1933 samt att i så fall den militära tjänstgöringen varit orsak till hans sjukliga tillstånd under vistelsen vid Umeå lasarett. Gent emot dessa intyg har riksförsäkringsanstalten infordrat uttalande dels av sin läkare, överläkaren Gullbring, och dels av medicinalstyrelsen. Medicinalstyrelsens läkare säger — kanske lika svävande som regementsläkaren och lasarettsläkaren i Umeå — att skälig anledning finnes att antaga, att Grahns sjukdom föranletts av annan orsak än militärtjänstgöringen och att denna icke väsentligen bidragit därtill. Denne läkare förnekar således icke, att militärtjänstgöringen *har kunnat* bidraga till Grahns sjukdom. När man således har läkare mot läkare, vill man väl ändå hellre stödja sig på dem, som skött personen i fråga, regementsläkaren och lasarettsläkaren i Umeå, och under sådana förhållanden ha vi ansett, att Grahn borde ha understöd, synnerligast som han befinner sig i behövande omständigheter. Jag ber därför att få vädja till kammaren att i detta fall följa reservanterna. Deras förslag finnes intaget på sid. 80 i utskottets utlåtande. Enligt detta skulle Grahn komma i åtnjutande av det understöd, som skulle hava tillkommit honom, därest förordningen av den 18 juni 1927 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, varit å honom tillämplig.

Då han nu kommer till riksdagen, ha vi som sagt ansett oss böra följa den regeln att hellre fria än fälla, vilket i detta fall innebär, att man bör gå på bifall till motionen. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr **Leffler**: Herr talman! Det är riktigt, som herr Laurén säger, att i detta fall läkare står mot läkare om anledningen till Grahns sjukdom, men om man närmare studerar läkarnas uttalanden, skall man finna, att de läkare, som vilja göra gällande, att han åsamkat sig sjukdomen i militärtjänsten, de läkare som personligen skött honom dock äro mera tveksamma än de läkare, som bestämt göra gällande, att han icke ådragit sig sin sjukdom i militärtjänstgöringen. Under sådana förhållanden och då riksförsäkringsanstalten noگا har prövat detta fall samt vidare medicinalstyrelsen och Kungl. Maj:t redan vid två olika tillfällen ställt sig avvisande mot att lämna honom det begärda understödet, har utskottet ansett, att utskottet icke kunnat gå på annan linje än avslagslinjen. Därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets framställning.

Herr **Meyerhöffer**: Herr talman! Gentemot vad herr Leffler anfört ber jag få påpeka, att de läkare, som i denna fråga yttrat sig i tillstyrkande riktning, äro de läkare, som personligen haft tillfälle att vårda mannen, som sett honom på ort och ställe. Deras uttalanden gå i den riktningen, att militär-

Ang. pensioner och understöd åt vissa i statens tjänst anställda personer
m. m. (Forts.)

tjänstgöringen kan vara anledningen till sjukdomen. De avstyrkande utlåtandena återigen hänföra sig till läkare, som icke haft någon personlig möjlighet att bedöma fallet. Det ligger i sakens natur, att den militära tjänstgöringens säregna beskaffenhet i detta fall kan ha varit bidragande anledning till sjukdomen. Det måste kännas mycket hårt för den personal, som på grund av sin tjänstgöring kan drabbas av dylika svårigheter, om icke statsmakterna vilja tillgodose rimliga krav på ersättning, eller undanröja i sådant avseende uppstående svårigheter. Jag tillåter mig, herr talman, att yrka bifall till reservationen.

Herr **Gustavson** i Västerås: Herr talman! Jag kan visserligen instämma med herr Laurén och herr Meyerhöffer, men jag vill tillägga, att det är givetvis ingen större svårighet för en läkare, som sitter på sitt kontor här i Stockholm hundra mil från den sjuke, att yttra sig mycket bestämt i frågan, om det kan finnas andra anledningar till sjukdomen än militärtjänstgöringen. Den hänsyn man bör taga till läkarintyg måste dock med nödvändighet rätta sig efter de omständigheter, under vilka intyget är tillkommet. Om man skulle tolka den ersättningsförordning av 1927, som i detta fall skall vara tillämplig, lika strängt i andra fall, då bleve det nog på det sättet, att förordningen i stor utsträckning vore ganska verkningslös. Det är självklart, att en person kan, då han kommer in i den militära tjänsten, ha starka anlag eller lätthet att få en viss sjukdom, och då är det icke lätt för den läkare, som vårdar honom, att säga, att i det eller det fallet är det säkert bara den militära tjänstgöringen, som föranlett sjukdomen, och det är fullkomligt uteslutet, att andra anledningar kunna ha vållat sjukdomen. Därför är det klart, att det läkarintyg, som måste avgevas av regementsläkaren och lasarettsläkaren, kan icke gärna i något fall, om icke sjukdomen hänförs sig direkt till en olyckshändelse, innehålla ett starkare uttalande än som förekommitt i detta fall.

Då jag yrkar bifall till reservationen, gör jag det i den bestämda känslan, att det i detta fall är absolut nödvändigt att icke se på saken i likhet med riksförsäkringsanstalten uteslutande med hjälp av anskaffade intyg, utan man får lov att söka sätta sig in även i de känslöstämningar, som finnas hos en person, som själv är fullt på det klara med att han blivit sjuk under militärtjänstgöring och därför anser sig vara i hög grad orättvist behandlad av staten, om ersättning uteblir.

Denne man har i brev till motionären talat om sina personliga förhållanden och därvid påpekat, att hans ekonomiska omständigheter äro sådana, att han helt och hållet är beroende av sina föräldrar, nästan äldst i en stor barnskara, och att föräldrarnas ekonomi icke tillåter den ökning i den ekonomiska bördan för familjen, som hans sjukdom medför. Det vore då hårt av riksdagen att under sådana förhållanden icke gå med på ett mindre understöd.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid punkten fogade reservationen; och fann herr talmannen den senare propositionen vara med övernående ja besvarad. Votering begärdes likväl av herr Leffler, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren, med avslag å bankoutskottets hemställan i punkten 31 av utskottets förevarande utlåtande nr 45, bifaller den vid punkten fogade reservationen, röstar

Ja;

Ang. pensioner och understöd åt vissa i statens tjänst anställda personer m. m. (Forts.)

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av uppreningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren med avslag å utskottets hemställan bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Punkterna 32—59.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 60, angående pension åt förre ban- och byggnadsarbetaren K. R. Jakobsson.

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 347, hade herr *Eklund* föreslagit, att riksdagen måtte medgiva, att förre ban- och byggnadsarbetaren Karl Richard Jakobsson måtte från och med den 1 januari 1935 under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten eller av statens järnvägars trafikmedel uppbära en årlig pension av 504 kronor.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade emellertid vid denna punkt avgivits av herrar *Akerberg*, *Torsten E. Ström*, *Bäcklund*, *Johansson* i Sollefteå, *Andersson* i Falkenberg och *Gustavson* i Västerås, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen, i anledning av förevarande motion, måtte medgiva, att Jakobsson finge, räknat från och med den 1 januari 1935, under sin återstående livstid uppbära en årlig pension av 504 kronor, att utgå av trafikmedel.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr **Bäcklund**: Herr talman! Såsom kammarens ärade ledamöter finna, har utskottet icke varit enigt vid behandlingen av denna pensionsfråga, utan här föreligger en reservation, undertecknad av sex utskottets ledamöter med ordföranden i spetsen. Det förhåller sig så, att den man, det här är fråga om, icke kunnat få ihop mer än 13 års tjänst vid statens järnvägar och på den grund icke kunnat få en behövlig pension. Saken är emellertid den, att denne man förutom vid statens järnvägar arbetat på en hel del ställen, i statliga företag eller sådana företag, som sedan gått över i statens hand, under sammanlagt 7 år. Alltså har han en tjänstetid av omkring 20 år. Han har, förutom vid statens järnvägar, arbetat vid rikstelefonledningen Stockholm—Göteborg år 1889, vid Norra Sörmlands järnvägsbyggnad åren 1893 och 1894, vid Örebro—Svartå järnvägsbyggnad år 1896 och vid Dala—Hälsinglands järnvägsbyggnad åren 1897 och 1898, hos entreprenören för statsbanebygget Järna—Norrköping år 1911 samt vid statens vattenfallsverk år 1921. Han har såsom byggnadsarbetare av rallaretypen, såsom vi bruka säga, arbetat litet här och var, men hela tiden i statliga företag eller också sådana företag, som sedan övergått i statens ägo. Man kan alltså ha anledning säga, att mannen haft en till 20 år hopräknad verksamhet i statens tjänst. Nu är han 65 år gammal, fattig och utsliten och i behövande omständigheter. Det finns ju intyg om den saken.

Ang. pensioner och understöd åt vissa i statens tjänst anställda personer
m. m. (Forts.)

Riksdagen har ju vid många tillfällen behjärtat sådana synpunkter, som man kan lägga på denna sak, och beviljat en liten pension. Vi reservanter ha med hänsyn till omständigheterna i det förevarande fallet varit övertygade om att det vore fullt riktigt, om riksdagen behjärtade fallet och gav mannen den lilla pension på 504 kronor, vilket reservationen går ut på. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen på denna punkt.

Herr Leffler: Herr talman! Vid behandlingen av denna fråga har utskottsmajoriteten anlagt den synpunkt, som utskottsmajoriteten ansett sig vara tvungen att vid sådana tillfällen anlägga, nämligen hänsynen till de konsekvenser, som en annan inställning till en sådan fråga givetvis komme att medföra. Herr Bäcklund åberopade, att mannen haft en del olika anställningar i olika företag, såväl i statliga som i andra. Det är en synpunkt, som även tidigare framförts i utskottet och likaledes i kammaren, när det gällt liknande frågor. Beträffande mannens anställning hos statens järnvägar visar det sig dock, att han icke varit anställd där mer än 12 år 270 dagar, och praxis har hittills varit, att pension icke beviljas för kortare tid än 15 år. Skulle nu kammaren gå in för reservationen, har man ytterligare minskat kravet på anställningstidens längd. Järnvägsstyrelsen har icke ens ansett sig kunna ge honom sedvanlig gratifikation, då han lämnade sin anställning. Utskottet har därför ansett sig vara nödsakat, även om det känts ganska tungt, att ställa sig avvisande till denna motion.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lundqvist: Herr talman! Det är klart, att bankoutskottet måste ha vissa principer att gå efter, men man kan icke undertrycka en viss förvåning över hur dessa principer i många fall komma att verka i det praktiska livet. Alldeles nyss har kammaren på utskottets förslag under punkt 55 beviljat en pension. Jag har icke velat föreslå avslag på den under den punkten förevarande framställningen, men jag måste säga, att nog föreföll det mig, som om pensionen i det fallet var ganska svagt motiverad. Låt mig blott få till jämförelse med den nu föreliggande framställningen erinra kammarens ärade ledamöter om att, när i det fallet pension tillstyrktes, det gällde en person, som är 60 år och vid full vigör, en person, som i dag driver affärsverksamhet i Stockholm. Hon är vidare gift, och mannen står i taxeringskalendern upptagen för 10,000 kronors inkomst. Det finns med andra ord i det fallet inga som helst ömmande omständigheter, och icke heller kan man säga, att vederbörande innehafvande sådan tjänst, att det var alldeles nödvändigt, att staten beviljade pension. Nu åter föreligger ett fall, där det gäller en person, som är 65 år gammal och bevisligen arbetat i det allmänna tjänst bortåt 20 år. Han är vidare fullkomligt i avsaknad av de tillgångar, som han behöver för att kunna draga sig fram, men där avstyrkes pensionen. Jag kan för min del, herr talman, icke med bästa vilja i världen se, att andra kammaren kan, efter det beslut som nyss är fattat, göra annat än följa reservanterna. Jag ber därför att få tillstyrka den reservation, som finns bifogad utskottets utlåtande på denna punkt.

Herr Leffler: Herr talman! Jag fäste mig vid herr Lundqvists uttalande, att han förvånade sig över, att bankoutskottet på denna punkt kommit till ett sådant resultat, som utskottet gjort. Jag skulle i anledning härav vilja säga till herr Lundqvist: Försök nästa år att bli medlem av bankoutskottet, och herr Lundqvist kommer säkerligen icke i fortsättningen att känna någon förvåning.

Ang. pensioner och understöd åt vissa i statens tjänst anställda personer m. m. (Forts.)

Herr Lovén: Herr talman! Jag måste säga, att det förvånar mig, att icke herr Lundqvist lämnat kammaren de upplysningar, som han här presterat, vid det tillfälle, då kammaren behandlade utskottets förslag om pension i det förra fallet. Hade han nämligen gjort det, skulle jag varit med om att skicka frågan tillbaka till utskottet för att få densamma undersökt på ett annat sätt än det hittills var möjligt för utskottet. Det är icke rätt, att när man sitter inne med upplysningar, som skulle kunna föranleda kammaren att fatta ett beslut i annan riktning än det enhälliga förslag, vartill utskottet kommit, icke lämna dessa, förrän det är för sent.

Beträffande den nu föreliggande frågan, herr talman, vill jag säga, att denne man har dock tjänat staten så länge, att han har fullt ut de år, som erfordras för att få en liten pension. Det skulle verkligen vara — jag kommer till samma slutsats som herr Lundqvist — litet illa med avslag på denna punkt, när i det förra fallet pension beviljats. Nu förelåg visserligen i det tidigare fallet proposition från Kungl. Maj:t. Vi ha dock i detta häfte avstyrkt två propositioner om pension, enär vi funnit förslagen obefogade. Det blev enhälligt avslag här i kammaren, utan att det sades ett enda ord. Jag är övertygad om att, därest dessa upplysningar tidigare lämnats antingen till utskottet eller här i kammaren, resultatet blivit ett annat, i det påtalade fallet.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr Lundqvist: Herr talman! Att jag icke yttrade mig vid punkten 55, berodde därpå, att jag icke då fanns i kammaren. Detta kan ju kanske sägas ha varit ett fel. Jag intog då emellertid min enkla måltid, men kom lyckligtvis in i tid till behandlingen av den nu förevarande punkten. Jag tror mig emellertid veta, att de synpunkter, som jag nyss framhållit beträffande ärendet under punkten 55, icke varit fullkomligt obekanta för utskottet, men den saken hör icke hit.

Jag vill ännu en gång understryka, att jag finner det ganska angeläget, att efter det beslut, som fattades vid punkten 55, på denna punkt gå på den linje, som reservanterna föreslagit.

Herr Lovén: Herr talman! Jag vill säga, att de upplysningar, som herr Lundqvist lämnat, äro mig fullkomligt obekanta. Ha de lämnats i utskottet, har jag i varje fall icke varit i tillfälle att få del av dem.

Herr Paulsen: Herr talman! Jag vill blott för min del säga herr Lundqvist, att när man beslutar om pension, så brukar man ta hänsyn till den tid, som vederbörande tjänstgjort hos staten och icke till förmögenheten. När det åter gäller ett understöd, får man se efter under vilka ekonomiska omständigheter vederbörande levat. Jag undrar, om icke herr Lundqvist, när han en gång skall få pension, får precis lika mycket, vare sig han är mycket förmögen eller fattig.

De personer, det här gäller, äro icke på samma sätt berättigade till pension, som andra, som det här varit fråga om, därför att de icke betalat pensionsavgifter, men förutsättningarna äro desamma. Huruvida bankoutskottet tillstyrker en pension eller icke beror allenast på under vilken tid vederbörande tjänstgjort i statens tjänst.

Herr Lundqvist: Herr talman! Jag vill blott säga till sist, att jag icke yrkat avslag på pensionen i det förra fallet, utan jag har endast nu tillåtit mig framhålla vissa synpunkter och menar, att när kammaren trots dessa synpunk-

Ang. pensioner och understöd åt vissa i statens tjänst anställda personer
m. m. (Forts.)

ter kunnat bevilja pension i förra fallet, måste kammaren även i detta fall gå på beviljande av pension, d. v. s. på reservationen. Jag vill understryka vad herr Paulsen sade därom, att de befattningshavare, som det här är fråga om, icke äro pensionsberättigade i vanlig mening, då de icke erlagt någon som helst pensionsavgift. Det skulle förvåna mig, om den meningen vore allmän i denna kammare, att man i sådana pensionsfrågor som dessa icke borde taga hänsyn till ömmande omständigheter.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid punkten fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Bäcklund begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bankoutskottets hemställan i punkten 60 av utskottets förevarande utlåtande nr 45, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för nejpropositionen, vadan kammaren med avslag å utskottets hemställan bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Punkterna 61—65.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 9.

Vidare förekom till behandling andra lagutskottets utlåtande, nr 24, i anledning av väckta motioner angående ändring av 1 § lagen om vissa inskränkningar beträffande tiden för förläggande av bageri- och konditoriarbete.

Ang. ändring av 1 § i den s. k. bagerilagen.

Andra lagutskottet hade till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade likalydande motioner, nämligen motionen i första kammaren nr 178 av herrar *J. A. Theodor Nilsson* och *Jacob Hansson* samt motionen i andra kammaren nr 345 av herr *Frankenberg m. fl.*, vari föreslagits, att riksdagen måtte besluta, att 1 § i lagen om begränsning av tiden för bageri- och konditoriarbete måtte erhålla följande lydelse: »Arbete för tillverkning till avsalu av bageri- och konditorivaror må icke bedrivas å sönd- och helgdag eller å tid mellan klockan 8 eftermiddag och klockan 5 förmiddag å söckendag» samt att bestämmelsen: »Vad sålunda stadgas äger dock icke tillämpning å rörelse, som bedrivs utan biträde av annan än make och hemmavarande barn», måtte utgå.

Utskottet hemställde, att förevarande motioner icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Ang. ändring av 1 § i den s. k. bagerilagen. (Forts.)

Vid utlåtandet var fogad reservation av herrar *Sigfrid Hansson, Norman, Olof Carlsson, Hage, Olovson* i Västerås, *Pettersson* i Hällbacken och *Hansson* i Trollhättan, vilka yrkat, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning rörande förutsättningarna för genomförande av sådan ändring av lagen om vissa inskränkningar beträffande tiden för förläggande av bageri- och konditoriarbete, att lagen bleve tillämplig på alla bagerier, vilka tillverkade bröd för avsalu, samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde giva anledning.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr Hage: Herr talman! Detta är en fråga, som vid olika tillfällen diskuterats här i kammaren. Såsom alla torde veta, existerar en lag, som säger, att i bagerier är nattarbete samt arbete å sön- och helgdagar förbjudet. Från detta förbud finns emellertid undantag för de s. k. hembagerierna, d. v. s. sådana bagerier, där såsom arbetskraft användas maka och hemmavarande barn. Nu går den motion, som här väckts, ut på att få bort detta undantag. Majoriteteten i andra lagutskottet har gått på avslag på motionen, men de socialdemokratiska reservanter, som finnas omnämnda på sidan 5, ha gått in för en begäran om utredning i frågan. Jag skall be att med några få ord få motivera ifrågasättandet av en sådan utredning.

Jag skulle då först vilja slå fast, att både internationellt och nationellt i vårt land har man gått in för den lagstiftningsprincipen på detta område, att man ansett, att ett sådant nattarbete är skadligt. Det är en sak, som man icke nattarbete i bagerirörelsen icke bör tillåtas. Detta har man gjort därför, att behöver diskutera. Det är allmänt erkänt, att det förhåller sig på det sättet. Då måste man säga sig, att om det är konstaterat, att sådant arbete under nattens timmar är skadligt, så är det givetvis lika skadligt, när det sker i ett hembageri. Den saken bör man knappast diskutera. Från den utgångspunkten ha vi socialdemokrater alltid, när sådana frågor varit före till behandling, gått in för att förbudet för nattarbete i bagerier skulle gälla alla sådana. Vi ha anledning hålla på detta icke minst därför, att det är på grundvalen av denna undantagsbestämmelse, som en del hembagerier bedriva en viss illojal konkurrens med andra bagerier. Och detta kunna de göra därför, att man ger, så att säga, dessa hembagerier ett slags handikap i förhållande till andra bagerier.

Nu har det emellertid framhållits, att om man skulle gå in för den lagstiftning, som vi vilja åstadkomma, skulle existensmöjligheterna undanryckas för en hel del folk. Jag tror emellertid icke, att detta är riktigt. Vi vilja icke åstadkomma någon sådan effekt. Jag tror tvärtom, att det är riktigt att säga: Må både hembagerier och andra bagerier existera. De få slåss bäst de vilja. Skulle det bli så, att hembagerierna skulle gå framåt och utveckla sig, ha vi ingenting däremot, men vi böra försöka att få dem i samma ställning och därigenom åstadkomma samma möjligheter för bägge slagen av bagerier. Jag tror icke heller, att det är riktigt, såsom man på en del håll säger, att dessa hembagerier åstadkomma något större antal arbetstillfällen. Det torde nämligen vara på det sättet, att icke åter folk mera bröd, därför att denna undantagsbestämmelse nu existerar, utan det blir naturligtvis i stort sett samma konsumtion. Man torde därför också vara berättigad att säga, att om bestämmelsens slopande skulle komma att medföra en minskning av den arbetskraft, som är sysselsatt vid hembagerierna, så åstadkommes samtidigt en ökning av arbetskraften på annat håll, och vice versa. Jag tror alltså icke,

Ang. ändring av 1 § i den s. k. bagerilagen. (Forts.)

att man har anledning att anlägga några slags arbetslöshetssynpunkter på denna sak.

Om man skall hylla principen om likhet inför lagen, vilken princip man icke har anledning att gå ifrån på detta område, då har man också anledning att ansluta sig till den uppfattning, som vi socialdemokrater vid flera tillfällen ha agiterat och arbetat för på detta område.

Med denna korta motivering, herr talman, ber jag för min del att få yrka bifall till den reservation, som är fogad vid utskottets utlåtande.

Herr **Petersson** i Lerbäcksbyn: Herr talman! Jag skall be att i korthet få yrka bifall till utskottets hemställan. Jag skall nöja mig med att först erinra därom, att nu ifrågavarande undantagsbestämmelse ju på sin tid tillkom på riksdagens eget initiativ, och att riksdagen, när det sedermera varit fråga om att avskaffa densamma, icke velat vara med härom. Andra lagutskottet har icke heller nu ansett skäl föreligga att föreslå riksdagen att frångå den inom arbetarskyddslagstiftningen hittills uppehållna principen om frihet för företagaren själv och hans familj att själva bestämma över sin arbetstid. Första kammaren har redan vid lördagens plenum bifallit utskottets hemställan.

Reservanterna ha för övrigt icke ansett sig böra fullfölja motionärernas yrkande utan ha nöjt sig med att begära en utredning i ärendet. Jag vill i anledning härav påpeka, att en undersökning ju redan har skett genom socialstyrelsens försorg. Socialstyrelsen har, såsom inhämtas i betänkandet på sid. 9, infordrat yrkesinspektörernas och yrkesinspektorisens yttranden. Några yrkesinspektörer ha verkställt vissa lokala undersökningar. Socialstyrelsen säger själv, att undersökningen icke kunnat göras så ingående, som önskligt hade varit, men anser sig dock kunna på grundval av denna undersökning göra det uttalande, som förekommer på sid. 11 i utlåtandet, eller, att nu gällande lagstiftning sannolikt icke i någon starkare grad gynnar uppkomsten av familjebagerier, utan att deras förhållandevis talrika förekomst väsentligen är att återföra på andra omständigheter. Socialstyrelsen påpekar härutinnan, att den ökning av familjebageriernas antal, som synes ha ägt rum å vissa orter under senare år, till en del torde kunna sättas i samband med den under dessa år rådande, omfattande arbetslösheten, vilken torde föranlett ett större antal personer än eljest skulle varit fallet att söka vinna sin utkomst såsom egna företagare inom bagerihanteringen.

Kommerskollegium gör ett uttalande av i huvudsak samma innehåll och kommer därefter in på en annan synpunkt, som jag menar bör tilläggas mycket stor vikt i detta sammanhang, den nämligen, att man icke får bortse från vissa humanitära skäl, särskilt risken att beröva ekonomiskt svagt situerade personer deras enda existensmedel, vilket enligt kommerskollegii mening talar emot att utsträcka lagens tillämplighetsområde till hem- och familjebagerier.

Slutligen torde väl avseende också böra fästas vid den synpunkt, som socialstyrelsen anlägger, när den säger att, för den händelse familjebagerierna skulle inbegripas under lagen, en någorlunda effektiv tillsyn av yrkesinspektionens befattningshavare inom det sålunda utökade tillämplighetsområdet icke är möjlig med nuvarande tillgång på inspektionspersonal.

Jag skall, herr talman, nöja mig med att under återopande av dessa för utskottet bestämmande skäl yrka bifall till utskottets hemställan.

I detta yttrande instämde herrar *Magnusson* i Skövde och *Olsson* i Staxäng.

Herr **Frankenberg**: Herr talman! Såsom motionär i denna fråga vill jag ju gärna betrakta utskottets utlåtande synnerligen välvilligt, ja, till och med så

Ang. ändring av 1 § i den s. k. bagerilagen. (Forts.)
välvilligt, att jag efter att ha genomläst utlåtandet och efter att ha hört herr Peterssons anförande kommit till den uppfattningen, att utskottet icke tillräckligt har trängt in i denna fråga för att överhuvud taget, om jag får använda det uttrycket, objektivt kunna bedöma densamma. Denna fråga om undantagsbestämmelse för familjebagerier är icke så enkel, att man med den motivering, som utskottet här har givit, kan avfärda densamma.

Utskottet stöder sig ju på vissa utlåtanden. Det förefaller mig emellertid synnerligen egendomligt, att utskottet icke beaktat, att just de organisationer, som ju i det praktiska livet få brottas med dessa problem, nämligen i första hand Sveriges bageriidkareförening, svenska livsmedelsarbetareförbundet och även Sveriges hantverksorganisation, ha tillstyrkt vad motionärerna ha föreslagit. Herr Petersson åberopade för sin del socialstyrelsens inlägga i frågan. Såvitt jag kan förstå, har socialstyrelsen emellertid i princip samma inställning nu, som socialstyrelsen hade vid den tidpunkt, då denna lag infördes här i landet eller vid 1919 års urtima riksdag.

För att i någon mån göra en jämförelse mellan de olika ståndpunkter, som ha intagits i denna fråga tidigare och som intagas nu, vill jag erinra därom, att vid 1919 års urtima riksdag hade Kungl. Maj:t föreslagit, att intet undantag skulle göras för någon som helst rörelse inom bageribranschen. Det utskott, som i första hand hade att taga ställning till frågan, betraktade den på samma sätt som Kungl. Maj:t och föreslog, att riksdagen skulle gå in för en lagstiftning, som gjorde alla, som hade sin näring på detta område, lika inför lagen. Det var i stället på två motionärers yrkande riksdagen beslöt att göra ett undantag för de så kallade familjebagerierna.

Jag vill för egen del säga, att hade riksdagen följt utskottet vid den tidpunkten, så skulle de svårigheter, som nu faktiskt förefinnas på detta område för dem, som bedriva en verklig bagerirörelse, icke ha blivit en verklighet. Jag skall icke fördjupa mig i frågans historik, men jag vill framhålla, att när riksdagen beslöt att ställa sig bakom motionärernas yrkande, så hade man nog icke den uppfattningen, att dessa familjebagerier skulle komma att spela en så stor roll, som de i verkligheten ha gjort. Jag vill citera vad utskottet anförde på tal om motionärernas yrkande om att undantag skulle göras för de så kallade familjebagerierna.

Utskottet sade alltså år 1919 följande: »Framhållas må vidare, att bifall till motionärernas yrkande med skäl skulle kunna befaras giva anledning till en stark utveckling av hembagerinäringen och, då denna antagligen skulle utnyttja sin frihet till nattarbete, i betydande mån motverka det med förevarande lagstiftning avsedda ändamålet.»

Så har också blivit fallet. Någon utredning härom har icke företagits av socialstyrelsen, men svenska livsmedelsarbetareförbundet, som ju är synnerligen starkt intresserat av frågan, har företagit en utredning i ärendet. Jag vill ju reservera mig för de eventuella felaktigheter, som denna undersökning kunnat leda till, men av densamma framgår i alla fall en mycket tydlig och klar tendens. Jag skall be att till kammarens protokoll få anföra några siffror för att visa detta.

Av den utredning, som svenska livsmedelsarbetareförbundet företagit, framgår, om man tar de olika avdelningsområdena var för sig, att inom Hälsingborgsområdet fanns det år 1930 30 stycken bagerier utan främmande arbetskraft och att detta antal år 1935 hade ökats till 140. Antalet bagerier med anställd arbetskraft utgjorde år 1930 inom samma område 60 stycken men år 1935 endast 40. I Malmöavdelningens område fanns det år 1930 12 bagerier utan främmande arbetskraft och år 1935 85 bagerier, alltså en mycket stark ökning. Samtidigt hade en minskning ägt rum av antalet bagerier med an-

Ang. ändring av 1 § i den s. k. bagerilagen. (Forts.)

ställd arbetskraft från 34 till 25. Tar jag sedan Gävleområdet, fanns där år 1930 13 bagerier utan främmande arbetskraft och år 1935 24 sådana bagerier, under det att antalet bagerier med anställd arbetskraft år 1930 utgjorde 33 och år 1935 26. På samma sätt ser det ut hela vägen igenom med undantag av några få fall, där det varit status quo på detta område.

Av denna statistik framgår alltså tydligt, såsom också motionärerna ha anfört i sin motion, att det har skett en förskjutning på detta område till familjebageriernas båtnad, vilket också medfört, att de, som bedriva en verklig bagerihantering här i landet och som ha yrkeskunnigt folk till sitt förfogande, delvis ha haft svårt att klara sig i konkurrensen, varigenom uppstått arbetslöshet bland de yrkeskunniga bageriarbetarna. Såsom utvecklingen hittills har gått och då det icke finns någon anledning tro, att den icke skall fortsätta på samma sätt, är det nog en allmän känsla bland bageriidkarna och bageriarbetarna i detta land, att om icke här sker någon förändring, så kommer ingen att kunna leva skäligt och hyggligt inom detta yrke. Frågan är sålunda icke så enkel, som enligt mitt förmenande utskottet har sett den.

När herr Petersson stöder sig på kommerskollegii utlåtande, vill jag säga, att, såvitt jag förstår, även kommerskollegium har uttalat, att en stark ökning av familjebageriernas antal har ägt rum under den tid, som denna lagstiftning tillämpats. Sedan går man emellertid över till den mycket märkliga ståndpunkten att ansluta sig till en yrkesorganisation, som här i Stockholm omfattar sex företag och som hävdar, att man skall återgå till nattarbete i bagerierna. Nattarbete i bagerier är för den, som känner till saken en smula och har erfarenhet därav, något, som man icke kan jämställa med nattarbete inom andra yrken. Nattarbetet inom bagerier är ju icke av sådan karaktär, att det kan ske varannan vecka eller var tredje vecka, utan det måste ske varje natt vecka ut och vecka in och år ut och år in. Jag måste därför säga, att i varje fall de organiserade bageriarbetarna komma att göra allt för att motsätta sig nattarbetets återinförande.

När kommerskollegium har avgivit detta utlåtande, så står kollegium ganska ensamt om sin ståndpunkt i vad gäller dem, som lämnat utlåtanden till utskottet. Socialstyrelsen har i sitt utlåtande intagit samma ståndpunkt som tidigare, att intet undantag skall göras. Sveriges bageriidkareförening har tillstyrkt motionen, och detsamma gör också svenska livsmedelsarbetareförbundet. Av den utredning, som socialstyrelsen verkställt, framgår också, att de yrkesinspektörer, som ha undersökt förhållandena ute i bygderna, ha funnit, att det på sina håll har ägt rum en ganska stark ökning av familjebageriernas antal, vilket ju socialstyrelsen för övrigt allaredan år 1925 kunde konstatera. Såsom socialstyrelsen säger: »Denna övernormala utveckling till familjebageriernas förmån.»

Det är sålunda, herr talman, från dessa utgångspunkter, där tyngdpunkten särskilt bör läggas vid att förhållandena inom bagerinäringen äro allt annat än tillfredsställande, som i varje fall en undersökning bör komma till stånd. När utskottet säger sig icke ha funnit skäl att tillstyrka motionen, så måste jag å andra sidan framhålla, att utskottet borde ha funnit skäl i alla de ytt- randen, som inkommit från yrkesorganisationerna, att gå på reservanternas linje, d. v. s. borde ha tillstyrkt en skrivelse med begäran om utredning av frågan.

Arbetslösheten bland bageriarbetarna är ju numera av helt annan karaktär än tidigare. Det finns icke möjlighet i många fall för yrkeskunniga bageriarbetare, som alltså genomgått sin treåriga lärlingstid, att få anställning inom bageriyrket. Efter det de slutat som lärlingar, kunna de få gå i årtal utan arbete, innan de kunna erhålla anställning vid ett bageri. I stor utsträckning

Ang. ändring av 1 § i den s. k. bagerilagen. (Forts.)

är förhållandet det, att familjebagerierna ha konkurrerat ut de mera yrkesbetonade bagerierna och minskat deras möjligheter att sälja sitt bröd och därigenom också att kunna skapa arbetstillfällen. Det är icke heller på det sätt som man tror, att om detta undantag toges bort, så att alla bleve lika inför lagen, det skulle vara de större bagerierna, som skulle dra den största nyttan därav. Visserligen ha de också sina besvärligheter på grund av mer eller mindre illojal konkurrens, men det är de mindre och medelstora bagerierna med anställd arbetskraft, som känna trycket hårdast. När utskottet påpekar, att »familjebagerierna torde dock på grund av ringa tillverkningskapacitet i regel icke äga möjlighet att i större utsträckning inkräkta på yrkesbageriernas arbetsområde», så är detta en sanning med modifikation. Även om de äro små, så äro de dock i flertal, och utvecklingen har gått därhän, att så fort man bygger ett nytt hus i en stad, dyker där också upp ett bageri i samma hus. Det är det stora antalet av dessa familjebagerier som gör, att de medelstora och mindre bagerierna med yrkesarbetare icke ha någon möjlighet att driva konkurrens.

Innan herr Petersson i Lerbäcksbyn yttrade sig, hade det av reservanten, herr Hage, sagts, att när man från utskottets sida talar om att man genom den föreslagna lagändringen skulle beröva vissa svagt situerade deras existensmöjlighet, det icke är så säkert, att detta blir förhållandet. Man förbjuder överhuvud taget ingen att arbeta eller ha ett företag inom bageribranschen, utan man förmenar endast, vilket man anser rättvist, riktigt och rimligt, att alla skola ha samma förutsättningar eller samma utgångspunkter när det gäller att konkurrera. Om då vissa svagt situerade icke skulle kunna fortsätta sin verksamhet, vilket jag måste beteckna som mycket problematiskt och vilket man överhuvud taget icke kan yttra sig om nu, så anser jag å andra sidan, att man borde också något litet tänka på det stora antal yrkesarbetare inom branschen, som gå arbetslösa på grund av själva systemet som sådant. Från dessa synpunkter är det ett avvägningsproblem och ingenting annat. I det fallet vill jag påpeka, att 28.4 procent av de till livsmedelsarbetareförbundet anslutna bageriarbetarna äro arbetslösa. Det måste vara av en viss vikt vid bedömandet av dessa förhållanden.

Jag skall icke längre uppehålla mig vid dessa frågor, ehuru vissa andra jämförelser skulle kunna göras. Då emellertid här i kammaren sitter den ärade motionär, som i fråga om konkurrensen på detta område med tanke på familjebolagen frågade, om någon hade sett en myra hindra ett järnvägståg, vill jag säga, att vi nu stå i den situationen i fråga om familjebagerierna, att myran har försvunnit och något annat kommit i stället, som bromsat en nyttig utveckling i fortsättningen inom bageribranschen till båtnad för dem, som verkligen enligt min uppfattning icke bedriva bagerinäring i dess verkliga betydelse.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Med herr Frankenberg förenade sig herr *Johnsson* i Kalmar.

Herr Sandberg: Herr talman! Det är ingen som förnekar, att familjebagerierna, och man bör också säga hembagerierna, kunna erbjuda de större bagerierna en viss konkurrens. Men man kommer något på sidan av saken och överdriver, om man gör gällande att detta väsentligen beror på att familjebagerierna äro undantagna från arbetstidslagens bestämmelser. Det är just den saken, som diskussionen rör sig om. Det är en kärnpunkt i frågan, och det återstår sålunda för motionärerna att visa, att verkligen just det förhållandet, att familjebagerierna äro undantagna från bagerilagens tidsbe-

Ang. ändring av 1 § i den s. k. bagerilagen. (Forts.)

stämmelser giva dem övertaget i konkurrensen. Därvidlag anser jag, att vad som i detta hänseende sagts i de yttranden, som vi ha tillgång till, icke stödja motionärernas uppfattning.

Herr Frankenberg ansåg, att utskottet icke bort kunna stödja sig på socialstyrelsen, eftersom socialstyrelsen i princip intagit den ståndpunkten både 1919 och 1926, att även familjebagerierna skulle inrymmas under lagens bestämmelser. Jag ber att få påpeka, att såvitt jag förstår, det likväl nu inträffat att socialstyrelsen intagit en i viss mån annan ståndpunkt än tidigare. Socialstyrelsen säger nämligen i sammanfattningen av sitt yttrande bl. a. att »en viktig skillnad föreligger likväl med hänsyn till den år 1926 vidtagna lagändringen, varigenom tiden för bageriarbetets början tillbakaflyttades från klockan 6 till klockan 5 f. m.» Den omständigheten, att man 1926 medgav, att bagerierna finge börja sitt arbete redan klockan 5, har alltså medfört en betydande ändring av förhållandena. I den del av socialstyrelsens yttrande, där styrelsen återger de infordrade yttrandena från yrkesinspektörerna och yrkesinspektören, framgår som något gemensamt i de flesta av dessa yttranden, att arbetet i familjebagerierna i regel icke börjar tidigare än i de större bagerierna. Styrelsen sammanfattar därför saken på följande sätt: »Numera torde med ganska hög grad av säkerhet kunna sägas, att familjebagerierna icke i någon mera avsevärd omfattning börja arbetet tidigare än i bagerilagen medgives eller klockan 5 f. m.» Om det är på det sättet, synes det icke vara något så särskilt mycket att vinna för de stora bagerierna genom att få de små familjebagerierna in under lagen, eftersom de i de flesta fall redan faktiskt gå tillväga så, som om de vore under lagen. Då kan man å andra sidan säga, att ingenting bör då heller hindra, att man för dem in under lagens bestämmelser. Det återfinnes också i socialstyrelsens yttrande ett exempel på en sådan uppfattning hos en av de tillfrågade bageriidkarna. Gentemot detta kan man dock invända, att det tydligen likväl förefinnes en del fall, där det skulle vara av avgörande betydelse, om man tvingades börja arbetet först klockan 5 f. m. Det kan gälla familjebagerier med olämpliga anordningar, omoderna ugnar o. s. v. I vissa fall skulle det alltså vara av avgörande betydelse och omöjliggöra för vederbörande att utöva sin näring, om familjebagerierna skulle underkastas lagens bestämmelser. Det är alltså just intresset av att härvidlag upprätthålla möjligheterna för den enskilde att försörja sig som gör, att man anser, att familjebagerierna icke skola inryckas under lagens bestämmelser, i synnerhet som de fall, om vilka det här rör sig, måste vara av jämförelsevis ringa betydelse för bagerinäringen i stort.

Jag anser, att det är av betydelse, att det här understrykes, att arbetslösheten inom bageriyrket och konkurrensen från familjebageriernas sida näppligen kan anses väsentligen bero på att dessa familjebagerier icke äro underkastade bagerilagens tidsbestämmelser utan måste anses bero på andra omständigheter. Socialstyrelsen erinrar också om, att andra lagutskottet även vid 1926 års riksdag ansåg, att den stora ökningen av antalet familje- och hembagerier icke berodde på att de voro fria från bagerilagens tidsbestämmelser utan sannolikt i avsevärd mån hade sin förklaring i andra förhållanden, såsom förbättrade tekniska möjligheter, lägre löneanspråk hos oorganiserad personal, tvång för en del personer, som förut haft andra levnadsförhållanden, att förskaffa sig en förvärvskälla o. s. v.

Jag vill alltså, herr talman, yrka bifall till utskottets hemställan.

Under detta anförande hade herr andre vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Ang. ändring av 1 § i den s. k. bagerilagen. (Forts.)

Herr **Hansson** i Trollhättan: Herr talman! Numera är det väl icke många som icke erkänna den stora betydelsen av sociallagstiftningen, ej minst på detta område. Man kan väl ej heller säga annat än att den strid, som stått därom, verkligen varit en härlig strid för dem, som deltagit däri. Nu kommer man emellertid till vissa frågor, där man hänger upp sig på detaljer och glömmer det huvudsakliga och betydelsefulla. Då dessa detaljer spela en så betydande roll, kan det vara försvarbart att i kammaren taga upp en diskussion om dessa spörsmål. Om man i allmänhet skyndat långsamt, har man i detta fall gjort ett undantag och utfärdat bestämmelser, som stått sig i åttskilliga år.

Det är rätt märkvärdigt, att utskottets talesmän just åberopa de punkter i socialstyrelsens utlåtande, som i många avseenden kunna tjäna som ett underlag för reservationen. Socialstyrelsen säger både på sid. 10 och sid. 11, att man ändrat arbetstiden till förmån för det reguljära arbetet. Därom heter det på sid. 11: »Numera torde med ganska hög grad av säkerhet kunna sägas, att familjebagerierna icke i någon mera avsevärd omfattning börja arbetet tidigare än i bagerilagen medgives eller klockan 5 f. m.» Därmed bör väl dock vara utsagt, att man kan vidtaga den lagändring, som reservanterna ställt i utsikt, utan att det skall skada de lojala hembagerierna. Jag får försäkra, att det från vår sida, åtminstone från min utgångspunkt icke varit den minsta tanke på att skada dessa familjebagerier. Men jag vill säga, att denna likhet inför lagen, som underkännes av såväl arbetsgivarna som arbetarna, är en så betänklig sak, att den åtminstone påkallar en utredning. När vi bara yrka på en utredning, anser jag, att vi varit ganska moderata. Ty det finns nog en och annan, vilket även anförts av en föregående talare, som utnyttjat denna lag på sådant illojalt sätt, att det omöjliga kan vara i enlighet med lagens mening, att så skall kunna ske.

Vidare har man sökt taga fram det gamla vanliga talet, som man alltid kommer med, när det gäller att utvidga en lags verkningsområde, att det kommer att kosta pengar. Yrkesinspektionen måste utbyggas, när man skall övervaka dessa familjebagerier. Men låt den saken avgöras, när frågan kommer före. Utredningen kommer även att innefatta det spörsmålet, och riksdagen kommer senare att få taga ställning därtill. I händelse det blir dyrare, än man tror sig ha råd till, får alltså riksdagen i det hänseendet besluta, som den önskar.

Med den form, som reservanterna givit sin framställning, vilken går ut på en utredning av saken, anser jag för min del, att andra kammaren kan godkänna reservationen, till vilken jag, herr talman, yrkar bifall.

Herr **Nyblom**: Herr talman! Visserligen försäkrar herr Hansson liksom herr Hage, att från deras sida icke föreligger någon som helst önskan att komma familjebagerierna till livs. I det fallet tror jag mera på herr Frankenbergss öppenhjärtighet. Han medgav åtminstone indirekt, att det gäller att komma åt dessa småbagerier, som blivit en svår nagel i ögat på i varje fall de medelstora bagerierna och de där anställda arbetarna. Man har alltså fått en konkurrens från familjebolagen, som bekymrat de fackliga organisationerna, och det är av det skälet, som man här vill tillgripa lagstiftningen och få en ändring till stånd. Man bör dock i alla fall tänka på att många av dessa små familjeföretag ha framkommit som en följd därav, att vederbörande icke haft annat arbete. Den enda arbetsmöjlighet, som stått dem till buds, har varit att skaffa sig ett eget litet familjeföretag, på vilket de kunna få sin försörjning. Skall man nu söka slå ihjäl dessa företag och beröva dem deras existensmöjligheter, anser jag, att man är inne på en farlig och fördömlig väg, ty det är dock

Ang. ändring av 1 § i den s. k. bagerilagen. (Forts.)

ett aktningsvärt försök, om en man vill skapa sig en ställning, genom vilken han kan skaffa sig sin försörjning. Sådant skall man icke hindra.

Å andra sidan måste jag säga, att man från de fackliga organisationernas sida riktat en rätt allvarlig stöt mot de små familjebagerierna. Det är därför alla skäl att slå vakt kring det, som det gäller framför allt, nämligen den princip, som är fastslagen i arbetarskyddslagstiftningen och som hävdar frihet till arbete för arbetsgivaren och hans familj. En lagändring i den riktning motionärerna föreslå innebär ett kränkande av denna princip. Det har också från utskottets sida mycket kraftigt påpekats, att man över huvud icke önskar en sådan kränkning.

Jag har velat yttra dessa ord, därför att jag har fått den erfarenheten ute från bygderna i landet, att man ofta går rätt bröstgånge till väga mot dessa små familjeföretag. Jag undrar om det är riktigt värdigt den fackliga rörelse, som närmast är intresserad av detta, att gå så skarpt till väga som man i många fall gör, och jag undrar om man icke handlar något orätt, då man följer den väg, som herr Frankenberg här så öppet anger, att man följer.

Herr talman! Med hänsyn till den stora principiella betydelse denna fråga faktiskt har skall jag för min del be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde herrar *Nilsson* i Antnäs och *Jacobsson*.

Herr **Hage**: Herr talman! Jag skall be att få giva herr Nyblom rätt i ett avseende, nämligen att det här verkligen är en *principfråga*. Men det är en principfråga från helt andra utgångspunkter än talaren deklarerade. Ty om exempelvis läkarvetenskapen eller den allmänna opinionen fått klart för sig, att nattarbete är farligt inom ett visst område, exempelvis bageriyrket, och om man från den utgångspunkten, d. v. s. från allmänna hälsosynpunkter förbjuder nattarbete, så är det väl rätt att säga, att, om den principen överhuvud är riktig, så är den riktig både för det ena och det andra slaget av bagerier. Med andra ord sagt, om det är skadligt för en bageriarbetare i ett bageri av vanlig typ, att han arbetar under natten, så är det också skadligt att arbeta under natten i ett familjebageri.

Så till vida hade herr Nyblom alltså rätt, att detta är en mycket stor principfråga. Men från den utgångspunkten har man all anledning att icke gå på utskottets förslag utan gå på reservationen.

I det här fallet vill jag dessutom — då herr Sandberg påstod, att undantaget att man kan få arbeta under natten och börja arbetet tidigare på morgonen icke utnyttjas — säga, att därom råda olika meningar. Jag har åtminstone hört uppfattningen, att denna möjlighet utnyttjas på en hel del platser. En medlem av utskottet, som kände till vissa lokala förhållanden på en del platser, förklarade, att familjebagerierna började på morgonen kasta ut bröd tidigare än andra bagerier just på grund av denna undantagstillåtelse.

Som sagt, det råder olika meningar om hur det förhåller sig i detta avseende. Därför tycker jag, att det är ganska rimligt att få en ordentlig utredning om hur det kan vara.

Man har visserligen sagt, att det finnes i viss mån en utredning om dessa saker. Herr Petersson i Lerbäcksbym var inne på detta. Men denna utredning har mera varit en stickprovsutredning. Skall man få en verkligt grundlig uppfattning, hur det förhåller sig, fordras det alltså en mera ingående utredning.

Slutligen vill jag ytterligare säga några ord till herr Petersson i Lerbäcks-

Ang. ändring av 1 § i den s. k. bagerilagen. (Forts.)

byn. Han sade något om, att det undantag som finnes i lagen, vilar på en opinionsyttring från riksdagen. Men då vill jag invända, att vid de tillfällen, då vi förut diskuterat denna undantagslagstiftning, har det här i kamrarna varit olika meningar. D. v. s. det har varit en mycket stor minoritet på den sida jag representerar. När meningarna varit så olika och påstående stått mot påstående, kan det vara ganska rimligt att vara med om en förutsättningslös utredning på detta område, så att man får se, hur denna undantagsbestämelse, som väckt så mycken diskussion och om vilken man har så olika meningar, verkat under den tid, som förlupit. Jag föreställer mig, att en dylik utredning kunde ledamöterna här i kammaren vara med om, även de som icke hava samma inställning som reservanterna. Överhuvud tycker jag icke, att det är orimligt att på detta område gå med på en förutsättningslös utredning i frågan. Det är detta vi avse med vår reservation.

Från den utgångspunkten ber jag, herr talman, alltjämt att få yrka bifall till reservationen.

Herr Frankenberg: Herr talman! Jag skall icke upptaga någon diskussion med herr Nyblom om dessa saker. Han slår ju mera på känslosträngarna, då han vill göra mig till tolk för ett strävande att enbart vilja komma dessa familjebagerier till livs. Ser man däremot denna fråga som en principiell fråga ur den synpunkten, att alla, som driva denna näring, skola vara lika inför lagen, även om det skulle betyda, att familjebagerierna finge svårigheter på sina håll, så är ju detta senare bara en konsekvens av den principiella ståndpunkt, som riksdagen vid flera tillfällen intagit.

Till herr Nyblom vill jag i övrigt säga, att om en reglering skall ske på detta område, så innebär denna ur principiell synpunkt ingenting annat än vissa regleringar, som vidtagits, när det gäller pytsåkarna. Han behöver således icke vara så ömskint, när det gäller en utredning i en sådan fråga som denna.

Det har skett på en del ställen — åtminstone har det meddelats mig — att man börjat kringgå denna lag på det sättet, att de, som intaga den undantagsställningen att de få bedriva bagerinäringen nattetid, varvid de naturligtvis icke få anställa arbetskraft, använda sina barn i rörelsen och sälja bröd på morgonen till distributörer, som från sina vagnar eller på annat sätt distribuera ut vad man bakat på natten. Härigenom uppkommer en konkurrens, beroende på en lucka i lagstiftningen. Lagstiftaren har icke tänkt sig att lagen skulle tillämpas på det sättet.

A andra sidan framhåller svenska livsmedelsarbetareförbundet, att konsekvensen av denna lagstiftning blir, att om familjeföretagaren utökar produktionen, han vill också tjäna pengar, måste han, för att få ökad produktion, tvinga sina familjemedlemmar att arbeta med under natten i större utsträckning. Alltså, man vill skydda äldre människor för det skadliga nattarbetet, men man har lämnat en lucka i lagen, så att en företagare, som är ensam, kan tvinga sina barn att arbeta på natten i bageriföretaget.

Ur dessa synpunkter — som också arbetsskyddslagstiftningen omfattar — föreligger skäl för en utredning, hur saken ligger till, ty familjebagerierna spela en ganska stor roll, såsom framgår av samtliga yttranden i frågan.

Det är något, som sagts förut, men jag vill dock starkt understryka, vad herr Hage anfört, att man bör icke, då man äger kännedom om — och det har utskottet erkänt i sitt utlåtande — att det skett en förskjutning till dessa mindre familjebageriers fördel, vara rädd för att gå med på en förutsättningslös utredning, som sedermera kommer till riksdagen, vilken då får pröva, hur

Ang. ändring av 1 § i den s. k. bagerilagen. (Forts.)

det förhåller sig härvidlag. För att skapa lugn och reda på området är sålunda enbart ur dessa synpunkter en utredning motiverad.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr **Olsson** i Staxäng: Herr talman! Jag kan icke underlåta att i anledning av herr Hages argumentering säga några ord. Han säger, bland annat, att om t. ex. våra läkare fördöma nattarbetet i fråga om de större bagerierna är det väl lika orätt om det skall förefinnas nattarbete i fråga om t. ex. familjebagerierna. Jag vill då bara peka på de förhållanden, som existerade beträffande de större bagerierna, när denna lagstiftning rörande arbetstiden för bagerierna kom till. Det var en betydande skillnad på de förhållanden, som då existerade i bageribranschen, och dem, som nu existera. Jag är säker på, att de förhållanden, som då existerade vid de större bagerierna, icke kunna jämföras på minsta sätt med dem, som nu existera inom familjebagerierna.

Det har också framhållits i socialstyrelsens yttrande, att familjebagerierna i stor utsträckning använda samma arbetstid som de större bagerierna tillämpa. Om det i några fall förekommer undantag, så beror det ofta på mycket förmildrande omständigheter. Socialstyrelsen relaterar också ett särskilt fall, där en innehavare av ett dylikt bageri säger sig vara tvungen för sin existens att utsträcka arbetstiden.

Sedan vill jag beröra något den statistik, som kom till synes i herr Frankenberg's första anförande. Den statistiken visade, att dessa familjebagerier i mycket stor utsträckning ökats från 1930 till 1935, och denna ökning skulle enbart ha uppkommit på grund av olikheten i arbetstiden. Det har mycket klart framgått från flera håll, att detta icke alls är orsaken. Det gäller här en tidrymd, då stor arbetslöshet och depression kommit till synes, och många, som eljest icke skulle klarat sina utkomstmöjligheter, ha gjort det genom att starta dylika företag. När det skett en mycket stor expansion i detta fall, beror det alltså icke på arbetstidsförhållandena utan på depressionen i näringslivet.

Sedan vill jag påpeka en sak, som framkommit i ett yttrande, där man t. ex. påpekat den ökade arbetslösheten bland yrkesarbetarna och svårigheter, som nu gällande lagstiftning förorsakar de större bagerierna. Det framkommer i ett yttrande av Stockholms bageriindustriförening, att konsumtionen av bröd i stor utsträckning minskats. Det säges där: »Enligt detta belöper sig den totala minskningen i konsumtionen av mjöl och till mjöl omräknat bröd till ej mindre än 21 procent från år 1923 till år 1933.»

Jag vill återigen framhålla vad här förut har blivit påpekat i ett flertal anföranden, att här gäller det dock en princip, vilket också har i utskottets utlåtande kommit till uttryck på följande sätt: »Utskottet anser det vara angeläget, att den inom arbetarskyddslagstiftningen eljest hävdade principen om frihet till arbete för arbetsgivaren och hans familj upprätthålles.» Detta är också genomgående i flera fall, icke bara i arbetstidslagstiftningen utan även i denna sak. Och när vi nu om kort tid få debattera ett lagförslag i fråga om ekonomiska stridsåtgärder, finna vi även där ett extra tillägg om dessa mindre företag.

Jag ber, herr talman, att få ansluta mig till dem, som yrkat bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning gav herr andre vice talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr andre vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Ang. ändring av 1 § i den s. k. bagerilagen. (Forts.)
 Votering begärdes likväl av herr Frankenberg, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 24, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av uppresningsförfarandet.

Herr andre vice talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda om omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 86 ja och 86 nej, varjämte 8 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

I följd härav nedlade herr andre vice talmannen i rösturnan en ja-sedel och en nej-sedel, så beskaffade, som i § 60 2 mom. riksdagsordningen föreskrives, varefter, på anmodan av herr andre vice talmannen, en av sedlarna upptogs ur urnan av herr Severin. Denna sedel utvisade nej; och hade kammaren alltså med avslag å utskottets hemställan bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

§ 10.

Härpå föredrogos vart efter annat statsutskottets memorial och utlåtanden:

nr 88, om anvisande av de i regeringsformens 63 § föreskrivna kreditivsummor;

nr 90, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för Vaxholms kustartilleriregementes manskapskassa från betalningsskyldighet för vissa skulder m. m.;

nr 91, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående disposition av vissa medel, som anvisats för säkerhetsanordningar å undervattensbåtar;

nr 92, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrade grunder för tillsättande av beställningen såsom marinöverdirektör;

nr 93, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till vissa ombyggnadsarbeten vid centralfängelset i Norrköping samt till nya arbetslokaler m. m. vid centralfängelset i Växjö;

nr 94, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare anslag till ny ladugård m. m. vid statens uppfostringsanstalt för sinnesslöa gossar;

nr 95, i anledning av väckta motioner angående ordnande av hantverkets högre undervisning; och

nr 96, i anledning av väckta motioner om rätt för justitieråd och regeringsråd att mottaga uppdrag såsom skiljeman.

Kammaren biföll vad utskottet i nämnda memorial och utlåtanden hemställt.

§ 11.

Till avgörande förelåg nu bevillningsutskottets betänkande, nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till frihamnsförordning m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Ang.
frihamns-
förordning
m. m.

I en den 1 mars 1935 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 166, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

- 1) frihamnsförordning,
- 2) förordning om ändrad lydelse av 5 och 11 §§ tulltaxeförordningen den 4 oktober 1929 (nr 316),
- 3) förordning om ändrad lydelse av 1 § förordningen den 16 maj 1924 (nr 119) angående transitering av införsel förbjudna varor m. m.,
- 4) förordning om upphävande av förordningen den 20 december 1912 (nr 351) om frilager samt
- 5) förordning om ändrad lydelse av 1 § förordningen den 15 december 1914 (nr 436) angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket.

Det under 2) omförmälda förslaget var av följande lydelse:

Förslag

till

förordning om ändrad lydelse av 5 och 11 §§ tulltaxeförordningen den 4 oktober 1929 (nr 316).

Häri genom förordnas, att 5 och 11 §§ tulltaxeförordningen den 4 oktober 1929 skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

5 §.

Tullfrihet åtnjutes för:

h) fartygs- och luftfartygsförnödenheter av annat slag än i g) sägs samt fartygsinventarier, därunder inbegripna till fartyg hörande husgerådssaker, för så vitt förnödenheterna eller inventarierna med avseende å beskaffenhet och mängd skäligen kunna anses vara avsedda till begagnande ombord å det transportmedel, vari de införts, och så länge de där kvarbliva;

k) proviant, medförd å fartyg eller luftfartyg, som kommer från utrikes ort, för så vitt den erfordras ombord till transportmedlets besättning eller passagerare, så länge transportmedlet icke efter avslutad resa avgått i inrikes trafik, ävensom alla — — — genom Sverige;

s) inom landet alstrade eller tillverkade ävensom här förut förtullade utländska varor, när de efter utförsel återinföras i oförändrat skick; dock skall härvid iakttagas,

att tullfrihet icke må åtnjutas, med mindre återinförseln äger rum inom tio år från utförseln, ägande likväl generaltullstyrelsen, där varan nyttjats inom svensk frihamn, medgiva tullfrihet vid återinförsel efter längre tids förlopp.

att därest varan förut förtullats i svensk frihamn och därefter återutförts till samma frihamn, tullfrihet må åtnjutas allenast för så vitt antingen återutförseln ägt rum tidigast trettio dagar efter det varan i samband med förtullningen lämnat frihamnens område eller ock av omständigheterna framgår,

Ang. frihamnsförordning m. m. (Forts.)
att återutförseln icke skett uteslutande eller huvudsakligen i syfte att i frihamnen upplägga varan i avvaktan på förnyad införsel,
att i händelse tullrestitution — — — värde för varuhavaren;

11 §.

De särskilda — — — av Konungen.

Där sådant finnes av behovet påkallat, äger Konungen jämväl att med avseende å fartyg eller luftfartyg, som samtidigt går i inrikes- och utrikestrafik, utfärda särskilda föreskrifter till inskränkning av den under 5 § k) medgivna tullfrihet för proviant.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1936.

Till utskottets behandling hade jämväl överlämnats två i anledning av propositionen väckta likalydande motioner, nr 297 i första kammaren av herr *Johan Nilsson* i Malmö *m. fl.* och nr 520 i andra kammaren av herr *Lovén m. fl.*, vari framstälts vissa förslag med avseende å tulltaxeförordningen.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition samt med avslag å de i ämnet väckta motionerna, antaga vid propositionen fogade förslag till

- 1) frihamnsförordning,
- 2) förordning om ändrad lydelse av 5 och 11 §§ tulltaxeförordningen den 4 oktober 1929 (nr 316),
- 3) förordning om ändrad lydelse av 1 § förordningen den 16 maj 1924 (nr 119) angående transitering av införsel förbjudna varor m. m.
- 4) förordning om upphävande av förordningen den 20 december 1912 (nr 351) om frilager samt
- 5) förordning om ändrad lydelse av 1 § förordningen den 15 december 1914 (nr 436) angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket.

Vid betänkandet var fogad reservation av herrar *Hjalmarsson* och *Hagberg* i Malmö, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med förklarande att Kungl. Maj:s förevarande proposition icke kunnat oförändrad bifallas samt med anledning av ovanberörda motioner, antaga

- 1) vid propositionen fogade förslag till frihamnsförordning,
- 2) följande

Förslag

till

förordning om ändrad lydelse av 2, 5, 9 och 11 §§ tulltaxeförordningen den 4 oktober 1929 (nr 316).

Häri genom förordnas, att 2, 5, 9 och 11 §§ tulltaxeförordningen den 4 oktober 1929 skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

2 §.

Vara tulltaxeras — — — inverkan på tulltaxeringen.

Konungen äger medgiva att, på de villkor och i den utsträckning Konungen bestämmer, i frihamn framställd vara må vid införsel från frihamnen förtullas mot erläggande av tullen för till framställningen använda råmaterial, halvfabrikat och delar av utländskt ursprung.

Ang. frihamnsförordning m. m. (Forts.)

5 §.

Tullfrihet åtnjutes för:

h) fartygs- och luftfartygsförnödenheter av annat slag än i g) sägs samt fartygsinventarier, därunder inbegripna till fartyg hörande husgerådssaker, för så vitt förnödenheterna eller inventarierna med avseende å beskaffenhet och mängd skäligen kunna anses vara avsedda till begagnande ombord å det transportmedel, vari de införts, och så länge de där kvarbliva;

k) proviant, medförd å fartyg eller luftfartyg, som kommer från utrikes ort, för så vitt den erfordras ombord till transportmedlets besättning eller passagerare, så länge transportmedlet icke efter avslutad resa avgått i inrikes- trafik, ävensom alla — — — genom Sverige;

s) inom landet alstrade eller tillverkade ävensom här förut förtullade utländska varor, när de efter utförsel återinföras i oförändrat skick; dock skall härvid iakttagas,

att tullfrihet icke må åtnjutas, med mindre återinförsel äger rum inom tio år från utförseln, ägande likväl generaltullstyrelsen, där varan under hela tiden efter utförseln befunnit sig inom svensk frihamn, medgiva tullfrihet vid återinförsel efter längre tids förlopp,

att i händelse tullrestitution — — — värde för varuhavaren;

ägande Konungen förordna, huruvida och under vilka särskilda villkor, tullfriheten må åtnjutas vid införsel från svensk frihamn av varor, som förut förtullats i frihamnen och därefter inom densamma uttagits från tullverket;

t) — — —

9 §.

För varor — — — för reparationen.

Utan hinder av vad ovan stadgas äger Konungen medgiva att, på de villkor och i den utsträckning Konungen bestämmer, vara, som utföres till frihamn för att där undergå reparation eller annan bearbetning, må återinföras från frihamnen mot erläggande av tullen för till reparationen eller bearbetningen använda råmaterial, halvfabrikat eller delar av utländskt utsprung.

11 §.

De särskilda — — — av Konungen.

Där sådant finnes av behovet påkallat, äger Konungen jämväl att med avseende å fartyg eller luftfartyg, som samtidigt går i inrikes- och utrikestrafik, utfärda särskilda föreskrifter till inskränkning av den under 5 § k) medgivna tullfrihet för proviant.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1936.

3) vid propositionen fogade förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 § förordningen den 16 maj 1924 (nr 119) angående transitering av införselsförbudna varor m. m.,

4) vid propositionen fogade förslag till förordning om upphävande av förordningen den 20 december 1912 (nr 351) om frilager, samt

5) vid propositionen fogade förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 § förordningen den 15 december 1914 (nr 436) angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket.

Ang. frihamnsförordning m. m. (Forts.)

Mom. 1.

Utskottets hemställan bifölles.

Härefter föredrogs *mom. 2*; och yttrade därvid:

Herr **Hagberg** i Malmö: Herr talman! Vid detta bevillningsutskottets betänkande finnes fogad en reservation av herr Hjalmarsson i första kammaren och mig ävensom en blank reservation av herrar Jönsson i Slätåker och Löfvander. Jag skall därför be att med några ord få motivera dessa reservationer. Vi vända oss icke emot den kungl. propositionen i vad den avser frihamnsförordningen. Vi hava biträtt densamma i detta avseende. Däremot hava vi ansett oss böra göra vissa erinringar emot de ifrågasatta förändringarna i tulltaxeförordningen. Vi hava här funnit att den kungl. propositionen har lagts efter något väl formalistiska linjer, och vi hava försökt att framföra ett mera praktiskt betraktelsesätt.

I första hand vända vi oss emot propositionens förslag beträffande den s. k. industriparagrafen, d. v. s. den industriella verksamheten i frihamnarna. Här begära reservanterna, att industriprodukter, som efter Kungl. Maj:ts tillstånd tillverkas i frihamn, icke skola vid införsel till tullinlandet belastas hårdare än samma produkter tillverkade i tullinlandet. Det är alltså ett krav på jämställdhet och icke på någon slags preferens, som rests.

För att för kammarens ärade ledamöter visa till vilka konsekvenser den kungl. propositionen i denna del leder, skall jag be att få nämna ett litet exempel. Om en vara industriellt framställes i en frihamn och denna vara till 50 % består av importerad råvara och till 50 % av svensk — den framställes helt av svenska arbetare — samt denna vara sedermera införes till tullinlandet, skall den tulltaxeras såsom utländskt helfabrikat. Alltså bli icke bara dessa 50 % utländsk råvara tulltaxerade, utan även de 50 % av svensk vara, varjämte också den svenska arbetskraften blir beskattad på detta sätt. Förfarandet ter sig ju också något egendomligt, då man tänker på, att de arbetare, som äro sysselsatta med denna produktion, äro underkastade svensk social lagstiftning, att företaget ju är skattskyldigt i Sverige och att arbetarna äro skattskyldiga i Sverige. Den vara de framställa skall ändock tullbeskattas vid införsel till Sverige från frihamn såsom utländskt helfabrikat.

Detta förfaringssätt finna vi allt för byråkratiskt och icke motsvarande de krav, som från näringslivets sida i detta hänseende hava uppställts. Jag vill ju säga, att om man läser propositionen noga, så tror jag att man får det intrycket, att icke heller departementschefen är så förfärligt starkt övertygad om riktigheten av de föreslagna bestämmelserna. Han skriver själv på denna punkt, att han finner det ifrågasatta önskemålet, alltså den jämkning som reservanterna hava tagit fasta på, beaktansvärd. Han avstyrker det visserligen, men han gör det icke vidare kategoriskt utan gör det under användande av uttrycket »tveksamt».

Om denna fråga nu skulle kunna lösas på det sätt reservanterna här hava tillåtit sig föreslå, så skulle, såvitt vi förstå, möjligheter sannolikt öppnas för att till vårt land få över industrier, som i våra södra grannländer nu kämpa med valuta- och skattessvårigheter, men som hava hela Norden till avsättningsområde. Reservanterna tänka givetvis härvidlag i främsta rummet på Malmö frihamn, som ju har utomordentligt stora och modernt utrustade industriutrymmen till sitt förfogande. Näringslivet har, som jag antydde, livligt biträtt ett dylikt förfaringssätt, och det har även mycket energiskt tillstyrkts av kommerskollegium, som förordar en dylik moderat jämkning av bestämmelserna. Man

Ang. frihamnsförordning m. m. (Forts.)

framhåller härvidlag i detta sammanhang förhållandena i Hamburgs frihamn. Där förefinnes en mycket omfattande industriell verksamhet, som i stor utsträckning är baserad även på tullinlandet. Det är något liknande man syftar till med de jämkningar, som äro ifrågasatta i reservationen.

I ett annat avseende hava vi också gjort några erinringar. Det gäller tidsfristen för tullfri återinförsel. Här hava vi tänkt oss kunna genom dessa justeringar tillmötesgå vissa önskemål från den personal, som är eller blir anställd i frihamnarna. Jag skall emellertid icke uppehålla mig vid denna detalj, då den, det kan jag medge, är tilligen betydelselös.

Så kommer jag emellertid till den tredje punkten, i vilken vi reserverat oss. Det är den viktigare och med hänsyn till frihamnarnas framtida utveckling mest betydelsefulla. Den gäller, som kammarens ledamöter förstå, utsträckningen av lagringsrätten i frihamn för förtullat gods. I propositionen har föreslagits en bestämmelse, som innebär en diskriminering i vissa fall av gods, som förtullas i frihamnen, i det att dylikt gods, som införts till tullinlandet och åter inom 30 dagar återutförts till frihamnen, under vissa förhållanden icke mera får åtnjuta tullfrihet vid förnyad införsel till tullinlandet. Bortsett från att en diskriminering av gods principiellt sett bör undvikas, så är det enligt min mening att tillgripa mera våld än nöden kräver att gå till väga på sätt som i propositionen är ifrågasatt. Det, som motionärerna nu önska, är endast en fullmakt för Kungl. Maj:t att förordna huruvida och under vilka särskilda villkor tullfrihet må åtnjutas vid införsel från svensk frihamn av varor, som förtullats i frihamnen och därefter inom densamma uttagits från tullverket. Därmed skulle Kungl. Maj:t ha fått den behöfliga fullmakten att i särskild författning eller i frihamnsstadgan införa bestämmelser om att från tullverket uttaget förtullat gods, som kvarblir i frihamn, anses i tullhänseende infört till tullinlandet och åter utfört till frihamnen. Vid genomförande härav skulle också ernås, att en varuhavare i en svensk frihamn i tullhänseende icke skulle bli sämre ställd än en motsvarande varuhavare, som hade den en gång införtullade varan lagrad på utrikes ort.

Det är nämligen så, att Köpenhamns stora, mycket välskötta och mycket litet byråkratiskt ledda frihamn utövar en svår konkurrens med Malmö frihamn, som har att sortera under en lagstiftning, väsentligt mera formalistisk än den danska lagstiftningen. Detta har haft till följd att många svenska varuhavare föredraga att använda sig av den i Köpenhamn befintliga frihamnen och underkasta sig dess bestämmelser i stället för att använda sig av den i Malmö befintliga frihamnen, som har att dragas med en väsentligt stramare lagstiftning.

Reservanterna hava nu den uppfattningen, att de med dessa jämkningar tillmötesgå ett inom näringslivet förefintligt, mycket allmänt krav, ett enligt vår uppfattning fullt legitimt intresse av att förtullade varor skola kunna utan de i propositionen förutsatta inskränkningarna få kvarligga i frihamnen, i syfte att därstädes befintliga lagringsutrymmen skulle av köpmännen kunna i möjligaste mån utnyttjas. Som det nu är och med den lagstiftning som här är ifrågasatt, blir det överhuvud taget ytterst svårt för våra frihamnar att tillnärmelsevis utnyttja de utomordentliga utrymmen som där finnas och de tekniska bekvämligheter, som där äro anordnade för trafikanterna. Kommerskollegium har också ansett sig böra livligt förorda en dylik jämkning och understryker att för näringslivet skulle det vara mycket tillfredsställande, om en sådan möjlighet kunde beredas att utan onödig omgång i frihamnen lagra även förtullat gods. »Med hänsyn till frihamnsväsendets utveckling hos oss är detta också fullt förklarligt», säger kollegium, »och det vore enligt kollegii mening beklagligt, om hinder härför skulle resas.»

Ang. frihamnsförordning m. m. (Forts.)

Nu vill emellertid departementschefen icke vara med om denna jämkning. Han står på en mycket strängt formalistisk grund och anser sig icke kunna medverka till ett betraktelsesätt sådant som det reservanterna hava biträtt. Departementschefen hävdar i detta sammanhang konsekvent den uppfattningen, att en frihamn under alla omständigheter är att betrakta såsom utrikes ort. Detta är naturligtvis riktigt, men å andra sidan får man väl i alla fall ihågkomma, att frihamnarna icke endast avsetts för att främja transitohandeln utan jämväl för att gagna den grosshandelsrörelse, som består i införande av stora partier varor för att i mindre poster sprida dessa till konsumenterna inom landet.

Bland andra skäl som departementschefen anför emot en dylik jämkning är även det, att kontrollen i frihamnen skulle ställa sig utomordentligt svår för tullverket vid ett dylikt förfaringssätt. Men då kan man framhålla, att de myndigheter, som närmast hava hand om dessa ting och erfarenhet av dem, nämligen de lokala tullmyndigheterna, exempelvis i Malmö, för sin del icke haft något att erinra mot ett sådant förfaringssätt, som reservanterna här hava ifrågasatt. Kommerskollegium anser icke heller, att kontrollsvårigheterna skulle vara av sådan art, att man icke skulle kunna komma till rätta med dem. Kommerskollegium pekar i detta hänseende på vissa förslag, som Stockholms handelskammare har gjort, och menar att, om man följer de regler, som handelskammaren här har skisserat, skulle denna kontroll mycket väl kunna låta sig genomföra. Stockholms handelskammare föreslår i detta hänseende anbringande av igenkänningsmärken på de lagrade varukollina, tillåsning av förvaringsställena för desamma eller andra åtgärder, varigenom man enligt handelskammarens och även enligt kommerskollegiets mening skulle kunna ernå en fullt nöjaktig kontroll.

Huvudsynpunkten för reservanterna blir alltså, som jag redan antytt, att frihamnarnas trafikanter icke böra vara sämre ställda än motsvarande trafikanter i tullhamn, då de begagna frihamnarnas möjligheter till lagring av förtullat gods. Om nu denna proposition, som ligger på riksdagens bord, går igenom, blir resultatet, att utländska varor, som inkomma till tullhamn och där förtullas, omedelbart kunna uppläggas i frihamn och vid införsel till tullinlandet åtnjuta tullfrihet. Detta medges däremot icke för varor, som inkomma direkt till frihamn eller som där varit lagrade i oförtullat skick — alltså, trafikanterna i frihamn ställas härvidlag i en väsentligt sämre position än trafikanterna i tullhamn. Skulle en trafikant, som anlitar frihamn, önska förtulla en sådan vara och därefter ånyo upplägga densamma i frihamnen, blir han nödsakad att först uttaga varan från frihamnen och därefter låta 30 dagar förflyta, innan densamma upplägges i frihamnen på nytt. Detta är det förfaringssätt, som skulle användas om propositionen går igenom, men detta förfaringssätt kan naturligtvis i praktiken näppeligen komma till användning. Resultatet blir, som jag sade, att under alla omständigheter tullhamnstrafikanterna komma i bättre ställning än frihamnstrafikanterna. Särskilt för Malmö är denna angelägenhet av mycket stort intresse, bl. a. på grund av närheten till Köpenhamn och den där befintliga mycket stora och välskötta frihamnen.

För att skildra förhållandena skall jag be att få göra ett mycket kort referat av en passus i motionen. Här framhålles bl. a. följande:

»En varuhavare, som har hela sin rörelse förlagd till frihamnen, bör icke få sitt förtullade gods diskriminerat. Han bör icke ställas i ett sämre läge än en utländsk köpman, som lagrar den förtullade varan i utlandet, t. ex. i Köpenhamns frihamn. Man måste dock ihågkomma, att den enskilde lagerhavaren i den svenska frihamnen är skyldig att efter tullverkets anvis-

Ang. frihamnsförordning m. m. (Forts.)

ningar föra lagerbokföring och hålla den tillgänglig för tullverket. Här finnes en helt annan möjlighet till betryggande kontroll, än då varan föres till utlandet, och att då ställa den härvarande lagerhavaren sämre än den utländska bör icke komma i fråga. Speciellt för Malmö frihamn tillkommer här Köpenhamns frihamns närbelägenhet och den goda färjeförbindelsen mellan de två frihamnarna. Redan nu har erfarenheten visat, att många godsägare föredra att föra över godset till Köpenhamns frihamn i avvaktan på slutlig införsel av varan. Skola frihamnarna fungera som de stora centrallager, vartill de äro så väl lämpade, fordras att även förtullade varor få lagras därstädes utan att diskrimineras.»

Vi vilja alltså genom vår reservation ernå likställighet på detta område mellan svensk frihamn och utländsk ort, och jag kan icke finna, att detta krav kan betecknas annat än som ganska rimligt.

De erinringar, som reservanterna gjort i fråga om de föreslagna ändringarna i tulltaxeförordningen, äro förestavade av en önskan, att i dessa avseenden tillmötesgå näringslivets krav ävensom av hänsyn till de mycket betydande kapital, som kommunerna, i främsta rummet Stockholms stad och Malmö stad, nedlagt i sina frihamnar. För Malmö stad innebär den där befintliga frihamnen en avsevärd börda genom att den på grund av lagstiftningen icke kan fullt utnyttjas. Jag tror, att jag kan våga säga, att den kostar Malmö stads invånare 5 å 600,000 kronor om året på debetsedlarna.

Om dessa små jämkningar skulle kunna införas, talar all sannolikhet för att frihamnen och de mycket moderna lagringsanordningarna och en del andra tekniska arrangemang av olika slag, som där finnas, skulle kunna bli utnyttjade och det i hamnen nedlagda, betydande kapitalet förräntas, varigenom skattebetalarna skulle kunna befrias från den börda, som nu ligger på dem.

Vi finna alltså, att den kungliga propositionen i detta avseende utmärkes av en något för byråkratisk uppfattning och något för litet hänsynstagande till de rent praktiska omständigheterna. Denna vår uppfattning delas även av det främsta organet för näringslivet här i landet, nämligen kommerskollegium, som i detta sammanhang skriver: »Särskilt synes de sakkunnigas majoritet ha lämnat obeaktade de av praktiska skäl förestavade ändringsyrkanden, som en av de sakkunniga, — — —, reservationsvis framfört.» Det är denna reservation inom de sakkunniga, som vi hava tagit upp och lagt till grund för de små jämkningar, som vi här hava ifrågasatt.

Med dessa ord, herr andre vice talman, ber jag att få yrka bifall till den av herr Hjalmarsson och mig avgivna reservationen.

Herr Lövgren: Herr talman! Inom utskottet ha vi verkligen nedlagt mycket arbete på att komma till klarhet i den föreliggande frågan, och resultatet har slutligen blivit, att utskottet gick på Kungl. Maj:ts förslag och lämnade motionärernas yrkanden utan bifall.

Vad först beträffar frågan om den ändring av 2 § tulltaxeförordningen, som motionärerna föreslå, så går den ut på att medge, att i frihamn framställda varor må vid införsel från frihamnen förtullas mot erläggande av tullen för till framställningen använda råmaterial, halvfabrikat och delar av utländskt ursprung. Det kan emellertid vara ganska tveksamt, huru detta kan komma att verka ur konkurrenssynpunkt för andra inom tullinlandet belägna industrier. Utskottet har därför ansett sig böra föreslå, att riksdagen bör förbehålla sig rätt att avgöra, i vilka fall det skall ske någon jämkning på denna punkt. Och vad som i denna punkt gäller beträffande 2 §, gäller även beträffande 9 §.

Ang. frihamnsförordning m. m. (Forts.)

Vad sedan angår 5 §, alltså frågan om att gods, som har blivit förtullat i frihamn, skulle kunna lagras inom frihamnens område för att sedan tagas ut, när varuhavaren anser det för sig lämpligt, så tror jag icke, att det vore önskvärt att få denna bestämmelse införd. Jag har nämligen under ärendets behandling icke kunnat finna, att detta förslag är sakligt så starkt motiverat, att man bör genomföra det. En varuhavare har rätt att låta godset ligga inom frihamnen under ganska lång tid och att taga ut det och vid uttaget förtulla det i vanlig ordning. Jag kan då fråga mig, vad han skulle ha för intresse av att förtulla sitt gods och lägga upp det till lagring inom frihamnen för att sedermera taga ut det någon gång i framtiden. Jag kan icke finna annat, än att detta väl i de flesta fall måste innebära någon beräkning att förtjäna på en eventuellt inträffande tullförhöjning eller någonting dylikt. Under alla förhållanden ha vi icke inom utskottet blivit övertygade om att ett dylikt medgivande skulle vara lämpligt. Generaltullstyrelsen har också för sin del bestämt avrått ifrån en sådan ändring.

Jag tror därför, att riksdagens andra kammare nog gör klokt i att följa utskottets förslag, till vilket jag ber att få yrka bifall.

Herr Lovén: Herr talman! Det har sagts tidigare, mera under hand, att denna fråga icke vore någon stor fråga, därför att det närmast vore en Malmöfråga. Nu är det icke så, ty det är en fråga, som i nära nog lika stor utsträckning gäller Stockholm, även om man där kanske icke har så stark känning av konkurrensen från utlandets frihamnar, som man har i Malmö. Men även om det vore endast en Malmöfråga, så är det väl riksdagens icke endast rätt utan även skyldighet, att vara med om att skapa rättvisa i de avseenden, där vi från vår och vårt samhälles sida anse sådan icke vara för handen.

Det sades här av herr Lövgren — och detsamma säger utskottet — att man icke har velat vara med om att lägga i Kungl. Maj:ts hand att medgiva denna rättighet för en industri, som förlägges till frihamnen, att få utföra halvfabrikat. Nu är det väl ändå så, att en sådan fråga kan vara brådskande; det har förekommit tidigare. Ponerar, att det kommer en kund, som vill anlägga en stor industri i Malmö frihamn. Han begär svar inom en ganska kort tid. Ett hamndirektions- och ett stadsfullmäktigesammanträde kunna ganska snart anordnas och saken där avgöras. Men om framställningen t. ex. göres i juli månad, så måste man enligt utskottets förslag säga kunden, att denna fråga icke kan avgöras, förrän riksdagen sammanträtt. Först fram i januari eller februari påföljande år skulle vi alltså vara färdiga att lämna svar på frågan, huruvida framställningen kan bifallas eller icke. Då är man av med den kunden. Sådana fall hava förekommit tidigare.

Jag får också säga, herr talman, att nog är det bra förargligt, om t. ex. en köpman i Malmö skickar i väg en order till ett utländskt bolag och begär offert på en viss vara, och han sedan som svar på denna förfrågan får en offert undertecknad av t. ex. Pedersen & Sörensen från Köpenhamns frihamn. Denna firma har sin vara i Köpenhamns frihamn och icke någon annanstans i utlandet, men denna vara kunde kanske lika väl offererats honom från Malmö frihamn.

Om det andra förslaget, beträffande eventuell rättighet att förtulla en vara och sedan lägga upp den i frihamnen, så kunde herr Lövgren icke förstå, vad varuhavaren skulle ha för nytta av detta, såvida man icke kunde misstänka denne importör för att eventuellt vilja förtjäna på en viss tullförhöjning. Men herr Hagberg redogjorde ju så tydligt för att en importör kunde taga in sin vara i en tullhamn och sedan flytta över den till frihamnen. Därmed har han ju samma möjlighet att kunna förtjäna på en eventuell tullförhöjning, som om han lagrade varan i frihamnen efter förtullningen och sedan efter viss tid tog

Ang. frihamnsförordning m. m. (Forts.)

in den igen. I varje fall har den, som tar in sin vara i tullhamn, samma möjlighet att förtjäna på en eventuell tullförhöjning, som den, som tar in den i frihamnen.

När herr Hagberg i övrigt så utförligt redogjort för de synpunkter, som reservanterna ha på denna fråga, kan jag, herr talman, nöja mig med att säga detta. Jag skall be att få yrka bifall till reservationen.

Herr Hagberg i Malmö: Herr talman! Bara en kort replik till herr Lövgren.

När vi i utskottet diskuterade den s. k. industriparagrafen, framhöll han där liksom här, att ett tillmötesgående av våra jämningsförslag skulle leda till att den industri, som vore belägen i tullinlandet, i visst hänseende skulle komma att ställas ogynnsammare än den industri i samma bransch, som vore belägen i frihamnen. Detta argumenterande finner jag icke vara riktigt och vill fästa uppmärksamheten på att industrien själv icke hyser den uppfattningen, ty industrien och näringslivet i södra Sverige ha ju genom sitt mest auktoritativa organ, nämligen Skånes handelskammare, tillstyrkt en sådan jämkning som den av reservanterna här föreslagna.

Härmed var överläggningen slutad. Herr andre vice talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande moment, dels ock på bifall till det förslag, som innefattades i mom. 2 av den vid betänkandet fogade reservationen; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den förra propositionen.

Mom. 3—5.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 12.

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan uppfört bevillningsutskottets betänkande, nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i vissa delar av taxeringsförordningen ävensom i ämnet väckta motioner. *Ang. ändring i vissa delar av taxeringsförordningen.*

I en den 22 februari 1935 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 148, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till förordning om ändring i vissa delar av taxeringsförordningen den 28 september 1928 (nr 379).

Till utskottets behandling hade jämväl överlämnats

dels följande i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen:

de likalydande motionerna nr 324 i första kammaren av herr *Reuterskiöld m. fl.* och nr 572 i andra kammaren av herr *Lundell m. fl.*, i vilka hemställts, att riksdagen måtte, med förklaring att Kungl. Maj:ts förevarande proposition icke kunnat av riksdagen bifallas, anhålla att Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa förnyad utredning av de i propositionen berörda frågorna och därvid beakta vad i motionerna anförts; samt

motionen nr 325 i första kammaren av herr *O. Fredrik Ström*, däri hemställts, att riksdagen måtte i föreliggande förslag till ändring av taxeringsförordningen vidtaga de ändringar, som i motionen föreslagits, eller, om detta

Ang. ändring i vissa delar av taxeringsförelösningsordningen. (Forts.)
 icke läte sig göra, med avslag å propositionen hos Kungl. Maj:t anhålla om nytt förslag i ämnet med beaktande av vad i motionen anförts;

dels ock de under motionstiden vid riksdagens början väckta likalydande motionerna nr 155 i första kammaren av herr *O. Fredrik Ström m. fl.* och nr 420 i andra kammaren av herr *Wallén m. fl.*, i vilka föreslagits, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t täcktes vilja låta verkställa utredning och för riksdagen framlägga förslag till en ändrad organisation av taxeringsväsendet i de hänseenden i motionerna angivits.

Utskottet hemställde,

1) att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition samt med avslag å motionerna I: 324, II: 572 och I: 325, antaga av utskottet framlagt förslag till förordning om ändring i vissa delar av taxeringsförelösningsordningen den 28 september 1928 (nr 379); samt

2) att motionerna I: 155 och II: 420, i den mån de icke besvarats genom vad utskottet under 1) hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Vid betänkandet voro fogade reservationer:

beträffande förslaget i dess helhet av herr *Lithander*, som hemställt, att riksdagen måtte, med förklarande, att Kungl. Maj:ts förevarande proposition icke kunnat av riksdagen bifallas, anhålla om förnyad utredning av de i propositionen berörda frågorna med beaktande av vad som anförts i motionerna I: 324 och II: 572 samt I: 155 och II: 420;

beträffande särskilda delar av förelösningsförslaget på sätt nedan närmare omförelöses; samt

beträffande vissa delar av motiveringen av herr *Anderson* i Norrköping.

Sedan herr andre vice talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet av

Herr Anderson i Norrköping, som yttrade: Herr andre vice talman!

I avseende å förelösningsutskottets betänkande nr 37 förelöses,

att utskottets hemställan må förelöses punktvis;

att punkten 1 företages till avgörande på det sätt, att först förelöses utskottets förslag till förordning om ändring i vissa delar av taxeringsförelösningsordningen den 28 september 1928 (nr 379) paragrafvis med slutstadgande, ingress och rubrik sist samt därefter utskottets hemställan;

att vid det förelösningsrum, om vilket först uppkommer överläggning, denna må omfatta utlåtandet i dess helhet; samt

att förelösnings-text ej må behöva uppläsa i vidare mån än sådant av någon kammarens ledamot begäres.

Denna hemställan bifölles.

Punkten 1.

Utskottets i punkten upptagna förelösningsförslag.

I enlighet med kammarens beslut rörande förelösnings-sättet förelöses först 12 §; och anförde därvid:

Herr Lithander: Herr talman! Bevilningsutskottet har här haft till behandling en kunglig proposition rörande taxeringsväsendet, innebärande myc-

Ang. ändring i vissa delar av taxeringsförordningen. (Forts.)

ket avsevärda förändringar i nu rådande förhållanden. Visserligen har utskottet vid behandlingen av de olika paragraferna ansett sig böra föreslå vissa ändringar, som enligt min uppfattning gå i önskvärd riktning, men jag har dock för min del ansett, att det föreliggande regeringsförslaget borde bli föremål för ytterligare prövning. Bevillningsutskottet har visserligen på sin tid begärt en utredning, men när denna utredning icke, enligt mångas mening, har kommit till ett riktigt och bra resultat, synes det mig vara bättre, att man tar hänsyn till de invändningar, som här från olika håll äro gjorda, och senare kommer fram med ett förslag, som kan anses lämpligare.

I den reservation, som jag för min del vid detta betänkande har avgivit, framhålles, att det är mycket vittgående ändringar i det hittillsvarande taxeringssystemet, som här föreslås. Hittills har självdeklarationen, som på sin tid ersatte den då gällande upptaxeringen, lagts till grund för taxeringsarbetet. Denna självdeklaration tillmättes i det framlagda förslaget icke den valör, som var avsedd, då densamma infördes. Kungl. Maj:t går här in för ett system med upplysningars inhämtande från olika håll, vilka upplysningar skola bilda ett arkiv, som skall äga vitsord, varemot självdeklarationens uppgifter icke tillmätas samma värde som tidigare. Ingalunda skulle varken jag för min del eller någon annan av reservanterna vilja vara med om att oriktiga uppgifters inlämnande på något vis skulle skyddas, tvärtom. Men enligt min mening hava myndigheterna redan med nu gällande bestämmelser möjligheter att komma till rätta med dylikt, och skola förändringar i det nuvarande förfaringsättet ske, så böra de ske efter en grundligare och allsidigare prövning, än som hittills ägt rum. Hittills har självdeklarationen gällt; nu går man in för ett motsatt system, d. v. s. att uppgifterna från andra håll i mångt och mycket få intaga självdeklarationens plats.

En annan nyhet är, att medan tidigare prövningen rört det löpande året, skall densamma nu gå tillbaka till förhållandena under tidigare år. Även om de, som tidigare haft bokföringsskyldighet, kunna tillhandahålla uppgifter från föregående år, så är det tydligt, att den utvidgning, som det kungliga förslaget innebär, nämligen att även icke bokföringsskyldiga skola åläggas dylik uppgiftsskyldighet, mången gång kan visa sig omöjlig att tillämpa. Det har därför synts mig vara riktigast, att man beträffande detta gör en ny utredning.

Vidare är det föreslaget, att vissa s. k. kategorigranskningar skulle äga rum. De skattskyldiga skulle delas upp gruppvis, och utöver de uppgifter, som i vanlig ordning infordras och avlämnas, skulle särskilda uppgifter för dylika granskningar infordras från företagen.

Kungl. Maj:ts förslag leder utan tvivel till en byråkratisering av taxeringsorganisationen. Och den mycket viktiga princip, som hittills så länge varit gällande, att svenska folket skall sig självt beskatta, komme i mångt och mycket att beskåras i och med det, att svenska folket fick mindre att säga till om beträffande taxeringen. Jag menar, att det skattebetalande svenska folket finge allt mindre att säga till om inför den säkerligen med ständigt ökad makt utrustade skattebyråkratien, och det kan icke från någon samhällsgrupps sida vara önskvärdt, att så blir fallet. Det har motionsvis framhållits önskvärdheten av att om fel begås i första instansen vid bedömandet av en skattskyldigs taxering, så bör denne ha möjlighet att gå till högre instans. Det har också motionsvis påpekats den rent principiella önskvärdheten av att samma personer, som deltagit i det första avgörandet, sedan icke skola deltaga i det andra eller det tredje, utan att man bör få samma rättighet här som den, som råder inom allmän svensk rätt, d. v. s. att när allmänheten går

Ang. ändring i vissa delar av taxeringsförordningen. (Forts.)

till vad man kallar högre rätt, så skall detta verkliga vara en högre rätt, så att allmänheten kan ha några utsikter att få rättelse. Nu har jag upplysts om att i vissa delar av vårt land fungerar detta system riktigt. Där förekomma inga klagomål över nyssnämnda oformlighet. Men detta hindrar icke, att det påtalade förhållandet existerar på andra, mycket stora och viktiga orter. Man anser det där vara fullkomligt hopplöst för folk att klaga hos den s. k. prövningsnämnden, och att det är först när man kommer till kammarrätten, som det finns någon möjlighet att få en rättelse till stånd. Man kan icke generalisera och säga, att så är förhållandet över hela landet, men på många orter är, som jag sade, detta förhållandet. Den i motionen framhållna önskvärdheten av en annan ordning i detta hänseende har utskottet emellertid icke velat taga hänsyn till.

Sedan har finansministern skisserat, huru han tänkt sig, att detta skall ordnas, d. v. s. han har tänkt sig det själv, men han har icke talat om det ordentligt i propositionen. Man har icke fått någon plan, någon kostnadsberäkning, man vet icke, vid vilket belopp utgifterna härför kunna komma att stanna. Det nämner icke propositionen någonting om. De närmast förestående åtgärderna skulle vara inrättandet av en särskild skattebyrå i finansdepartementet, anordnandet av ett centralt bokgranskningsorgan och anställandet av sakkunniga biträden åt landskamrerarna. Att landskamrerarna behöva sakkunnig hjälp är ju en sak, som jag icke tror, att någon har något att invända emot. Men vad riksdagen i varje fall behöver veta är vad dessa saker kunna komma att kosta. Här finns emellertid ingen stomme. Vi börja bli vana vid att få propositioner om både stort och smått, där det föreslås, att det och det skall göras — det kan röra sig om miljoner, såsom i folkpensioneringsförslaget — men där finns ingen finansplan. Man är inne på vägar, om vilka man kan säga, att det förr i tiden var otänkbart, att en svensk regering skulle kunnat beträda dem. Jag får säga, att detta förslag innebär ett stort avsteg från vad som ännu lever kvar i våra svenska ämbetsverk, där man är van att ytterligt noga pröva och väga skälen för och emot, icke minst när det gäller att bedöma de kostnader, som förslaget beräknas draga med sig, och vilka besparingar, som eventuellt kunna göras. Men här får man en av dessa propositioner, där finansministern icke drar upp mer än konturerna och tydligen anser, att sedan får den dag som kommer ha sin egen omsorg. Det är ett sätt att gå till väga, som jag för min del också reagerat emot. Det heter härom i min reservation: »Att låta en ny byråkrati växa upp på ett dylikt konturlöst sätt synes ytterst betänkligt.»

Vidare innebär det kungl. förslaget en mycket avsevärd ökning av uppgiftsskyldigheten för det svenska näringslivet. För var och en, som studerat det nuvarande deklarationsformuläret, står det tydligt och klart, att detta är synnerligen tillkrånglat, och det har till och med hänt, att man i själva bevillningsutskottet, där de främsta experterna på området sitta, tolkat det olika. Det är då inte underligt, att den svenska allmänheten har svårt att finna sig till rätta. I debatten i första kammaren påpekades, att även när det gäller mycket oväsentliga uppgifter tvingas allmänheten, långt ut i de breda lagren, att anlita juridisk hjälp för att komma till rätta med dessa saker. När i den kungl. propositionen straffpåföljden skärpts i avsevärd grad, vore det inte orimligt om man begärde, att först skulle deklarationsformulären betydligt förenklas och förtydligas, så att de skattskyldiga icke behöva stå tvekan om, huru formuläret skall tolkas. Ty man måste betänka, att det i många fall inte är så enkelt att man endast har att fixera en viss åtnjuten avlöning. Särskilt beträffande jordbruket är det ofta synnerligen svårt att kunna till punkt och pricka tillämpa de invecklade bestämmelserna, och man är därför nöd-

Ang. ändring i vissa delar av taxeringsförordningen. (Forts.)
sakad att i stor utsträckning anlita juridisk hjälp. I detta avseende vore en förändring påkallad, innan man inför nya bestämmelser.

Det kungl. förslaget innehåller därjämte ett krav, som bevillningsutskottet dess bättre reagerat emot, nämligen att folk skulle åläggas att lämna uppgifter inte bara om sig själva utan även beträffande andra personer. Man är där inne på vägar, som jag och många med mig tycker vara betänkliga.

I fråga om den utökade uppgiftsskyldigheten skall enligt förslaget specificerad uppgift lämnas t. ex. på influtna räntor. Jag gör mig då den frågan: Hur skall det gå, när vanlig s. k. moraränta efter en viss given förfallodag automatiskt skall utgå? Det förefaller mig, som om de, som skrivit detta förslag, inte haft nödig kontakt med eller kännedom om det levande livet sådant det är. Här är t. ex. föreskrivet, att Kungl. Maj:t skall ha rätt att av en sparbank begära uppgift om tillgodohavanden över ett visst belopp. Jag har i nära 25 år tillhört en av landets största sparbanker, Göteborgs och Bohus läns sparbank, som har ett tusental konton. Jag tillhör inte banken längre, så jag har för min del inga bekymmer, men med den kännedom jag har om vad det gäller — och vi ha många sparbanker i riket — undrar jag, hur det skall gå. Bankernas ordinarie personal är upptagen med sina vanliga göromål. Skall man då anställa tillfällig personal, för vilken inte staten betalar någonting? Nej, de få nog ordna den saken själva. Eller regeringen kan till exempel ålägga sparbankerna i hela riket att lämna uppgift över alla de kunders tillgodohavanden, vilkas namn börjar på A; nästa gång kan det gälla dem, som heta på B, etc. Det har regeringen rätt att göra. Och man vet ju inte, vilken regering man har — ja, den vi ha, känna vi till, men inte vilken vi kunna få. Man skall icke medgiva dylika rättigheter utan vidare. För min del kan jag inte se annat än, att det är skäligen litet som går att hämta ur denna granskning. För att bedöma människors ekonomiska förhållanden behövs det ju kännedom icke endast om vad de möjligen ha på en sparbanksbok, utan också om vad de äro skyldiga. Men om den saken kanske man också skall skicka ut frågeformulär. Det hela förefaller mig vara onödigt mycket tillkrånglat.

Redan nu har landskamreraren rätt att infordra till granskning handlingar från var och en, som är bokföringsskyldig. Detta har regeringen nu velat utsträcka därefter, att landskamreraren icke endast skulle ha rättighet att förfara på detta sätt utan han skulle bli beordrad eller bemyndigad härtill. Denna bestämmelse har utskottet mildrat eller ändrat så, att det är landskamreraren själv, som skall avgöra saken. Ty om något dylikt begäres av en person i hans ställning och när det sker under ämbetsmannans ansvar, innebär en bestämmelse av denna formulering en större garanti för att ifrågavarande rättighet icke över hövan begagnas.

Men det kungl. förslaget innebär dessutom, att personer, som icke äro bokföringsskyldiga, skola vara skyldiga att skicka in sina privata anteckningar vid anmaning. Är det icke snarare rätt att säga, att bokföringsskyldigheten skall utsträckas? Ty att på detta sätt gå in på privatlivets helgd har åtminstone icke hittills ansetts vara i överensstämmelse med god svensk lagstiftning; utskottet har också reagerat emot denna tanke. Förslaget är dock ett ytterligare bevis på vad Kungl. Maj:t ansett vara riktigt och rätt i denna fråga med anledning av den utredning, som är begärd. Utskottet har begärt en utredning, men om utredningen framlägger resultat, som man inte kan vara med om, är det naturligtvis riksdagen fullkomligt obetaget att göra erinringar gentemot detta kungens förslag. Riksdagen skall därvidlag behålla sin kritikrätt, annars skulle det inte behövas mer än att det begärdes en utredning, för att man sedan vore nödsakad godtaga dess resultat. Riksdagen skall därför ha

Ang. ändring i vissa delar av taxeringsförordningen. (Forts.)
kvar och bevara möjligheten att kritiskt granska vad som i detta avseende framlägges.

Jag har här redan förut sagt och även sagt i reservationen, att jag ingalunda vill, att någon skall undandra sig sina skyldigheter gentemot stat och kommun i föreliggande avseende. Men syftet med det föreliggande kungl. förslaget är skattemoralens förbättrande genom avskräckningsmetoden. En ständig fruktan för efterräkningar skulle tvinga den skattskyldige att fullgöra deklara- tionsplikten, vilket givetvis är en utveckling i icke önskvärd riktning. I likhet med en talare i första kammaren skulle jag för min del vilja tillråda: inskriv i strafflagen påföljd för deklara- tionsförseelse, och betrakta den såsom ett brott! Då blir detta också bedömt efter vanlig svensk lag på annat sätt än om avgörandena härvidlag stoppas in i en taxeringsförordning. Jag instämmer ävenledes med den ärade talaren i första kammaren, då han framhöll, att bevillningsutskottet må ha hur stora möjligheter som helst att bedöma ekonomiska frågor och statens möjligheter att få in inkomster, men när det gäller utformandet av någonting, som tillhör strafflagen, är det lagutskottet, som skall ha hand om den saken och inte bevillningsutskottet.

Herr talman! Med det nu sagda skall jag be att få yrka bifall till den av mig avgivna reservationen.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr Anderson i Norrköping: Herr talman! Det förslag till ändringar i taxeringsförordningen, som nu ligger på riksdagens bord, berör i alldeles sällsynt hög grad hela det svenska folket och borde därför kunna påräkna ett mycket stort allmänt intresse. Nu är det emellertid så, att skatteförordningarna i vårt land äro så oerhört svårbegripliga och tillkrånglade, att de flesta människor vägra så länge det är dem möjligt att taga någon befattning med dem. Det är därför ganska svårt att kunna mobilisera upp något större intresse för den här saken. Jag tror däremot, att det är möjligt att intresset kommer efteråt i den formen, att det blir en ganska stark reaktion mot vad som här beslutas.

Det har redan framförts av den föregående ärade talaren och i hans reservation en hel del principiella invändningar mot det föreliggande förslaget, och jag är övertygad om att dessa invändningar i ganska hög grad komma att ge eko även i en följande diskussion. De ha redan skymtat i pressen. Jag kan i mångt och mycket stryka under en hel del av dem, men jag tror, att den principiella diskussionen i denna fråga icke bör föras i dag. Den borde rätteligen ha förts, när statsmakterna för ett par tiotal år sedan införde inkomst- och förmögenhetsskatten i vårt land och grundade denna på självdeklaration, avgiven på heder och samvete. När vi sedan, år 1928, antogo den taxeringsförordning, i vilken det föreliggande förslaget föreslår rätt betydande ändringar, godtogo vi också i stort sett de principer, som det föreliggande förslaget bygger på. Jag menar, att principfrågan är åtminstone för ögonblicket klar i och med dessa tidigare beslut ifrån riksdagens sida, och när det inte i någon motion föreligger något principiellt genomtänkt förslag till en fullständig revidering av hela vårt skatte- och taxeringsväsen, tror jag inte det tjänar mycket till att på enstaka punkter gå fram med dessa principiella invändningar. Jag skulle emellertid själv vilja göra ett uttalande av mera allmän innebörd, innan jag går in på det föreliggande förslaget.

Hela vårt skatteväsende är allt för invecklat. Våra skatteförordningar äro allt för svårtolkade, och deklara- tionsformulären äro för oändligt många skattskyldiga ett hart när obegripligt papper. Detta kan icke vara något tillfreds-

Ang. ändring i vissa delar av taxeringsförordningen. (Forts.)
ställande förhållande. Det manar riksdagen att med det snaraste upptaga hela vår skattefråga till ny behandling. Vi måste inom en nära framtid få fram en skattereform, som går i förenklings tecken. När vi 1928 senast hade skattefrågan uppe, gick reformen ut på att knyta ett nät så finmaskigt, att man skulle kunna få in alla de små fiskarna, alla de små skattesolkare, som man trodde förut slunko igenom. Man lyckades kanske samla in en del av dessa, men man kunde inte hindra med reformen, att de stora, fula fiskarna gingo tvärs igenom nätet. Så kommer det alltid att gå, så länge man genom detaljbestämmelser och minutiös kontroll söker komma åt alla de små. Jag menar, att tiden är mogen för en skattereform i förenklings tecken, och denna förenkling måste i hög grad gälla själva taxeringsförordningen, där nu petitessväsendet slagit rekord.

Beträffande de nu föreslagna förändringarna i taxeringsförordningen framhålls det ju i den kungl. propositionen, att de äro byggda på riksdagens eget uttalande 1928, som kompletterades med en riksdagsskrivelse 1929. Jag skall inte närmare ingå på någondera av dessa framställningar från riksdagens sida. Jag skulle dock vilja om 1929 års skrivelse säga, att den, som själv var med på den tiden och har litet minne av hur den kom till, ställer sig nog ganska skeptisk till den sakliga motivering, som då förelåg. Det var nog så, att denna var delvis konstruerad för att få till stånd en vidlyftig utredning med ett visst på förhand bestämt syfte. Denna utredning har också kommit till stånd. Den föreligger i de s. k. skattekontrollsakkunnigas betänkande. Det torde vara rätt sällan, som ett s. k. sakkunnigbetänkande i vårt land har blivit utsatt för en så fullständigt nedgörande kritik som den, som drabbat vissa delar av skattekontrollsakkunnigas betänkande, och när nu Kungl. Maj:t har gått att på grundval av detta betänkande framlägga förslag till en förbättrad taxeringskontroll, är det glädjande att kunna konstatera, att Kungl. Maj:t också på mycket väsentliga punkter tagit bestämt avstånd från förslaget, men tyvärr finns det dock både i den kungl. propositionen och i utskottsmajoritetens utlåtande vissa hakar. Avståndstagandet från förslaget om en utvecklad skattebyråkrati — den tanke, som låg till grund för detta sakkunnigbetänkande — är icke så kraftig som man skulle önskat. Det finns uttalanden både i propositionen och i utskottets utlåtande som förefalla att vara avsedda att i någon mån hålla dörren öppen för en kommande påbyggnad. Man tycker annars, att efter den fullkomligt nedgörande kritik, som på den punkten träffade sakkunnigbetänkandet, skulle Kungl. Maj:t, utskottet och riksdagen ha bestämt sagt ifrån, att vi icke vilja vara med om en sådan byråkratisering av taxeringsväsendet, som de sakkunniga föreslagit. Jag tror emellertid, att man på den punkten inte skall vara allt för orolig för framtiden. Jag menar, att efter den kritik, som framkommit, skall det vara hart när omöjligt för någon Kungl. Maj:t och någon riksdag att framlägga ett förslag, som tar upp grundtanken i de sakkunnigas betänkande. Jag tror, att riksdagen kommer att mycket bestämt motsätta sig denna byråkratisering av taxeringsväsendet, men jag skulle önskat, att ett uttalande härom gjorts redan i år.

Jag skall nu i största korthet beröra de punkter, i vilka utskottsutlåtandet skiljer sig från propositionen. Det gäller först och främst i fråga om skyldigheten att lämna uppgifter till ledning för annans taxering, där utskottet vidtagit den säkerligen synnerligen välbefogade åtgärden att stryka femte momentet i 35 §, det moment, som innebär, att där landskamrerare så begär, skall envar vara skyldig att »även i andra fall än i denna förordning särskilt angivits» biträda med upplysningar till ledning för annans taxering för inkomst eller förmögenhet. Denna paragraf stämplades redan från början såsom spioneriparagrafen, och det är tillfredsställande att kunna konstatera, att be-

Ang. ändring i vissa delar av taxeringsförfordningen. (Forts.)
villningsutskottet enhälligt har velat stryka denna paragraf ur taxeringsförfordningen. Jag tror inte heller att någon röst kommer att höjas för återinförande av en sådan bestämmelse.

En annan punkt av stor betydelse, där utskottet avvikit från Kungl. Maj:ts förslag, är bestämmelsen om kontrollrättens utövande. Där har utskottet avvisat regeringens förslag om att den anmaningsrätt, som skall tillkomma landskamrerare, av honom skall kunna överföras på de biträden, som enligt förordningen skola kunna anställas hos länsstyrelserna. Utskottet har ställt sig på den ståndpunkten, som säkerligen är mycket välbefogad och riktig, att när det gäller handhavandet av en så delikat uppgift som denna anmaningsrätt, är det nödvändigt att den utövas under ämbetsmannans ansvar, sålunda i landskamrerarens eget namn och under hans ansvar. Den får inte överlämnas åt en ung taxeringstjänsteman, som kanske är benägen att genom en kanske allt för nitisk verksamhet med avseende å skattekontrollen tjäna sina sporrar. Anmaningsrätten är sålunda förbehållen landskamreraren och får inte av honom överlätas på någon annan. Utskottet har visserligen i motiveringen gjort en uppmjukning, som jag beklagar, men jag hoppas att det dock skall stå fast, att riksdagen inte har velat vara med om en sådan åtgärd som att landskamrerare skall få överlåta anmaningsrätten till ett av sina biträden.

Vidare har utskottet föreslagit, att innan en avvikelse sker från en skattskyldigs deklaration, skall, såvitt någon möjlighet därtill finnes och det inte gäller obetydliga förändringar i deklarationen, kommunikation äga rum mellan taxeringsnämndens ordförande och den skattskyldige. Därmed tillgodoses ett gammalt önskemål, som ofta kommit till uttryck vid skattefrågors behandling bland annat inom bevillningsutskottet. Jag vet, att många taxeringsnämndsordförande känna en viss oro inför det ökade arbete, som detta kommer att medföra, men jag tror, att dessa betänkligheter måste träda tillbaka inför det verkligt stora allmänna intresse som det är att tillgodose de skattskyldigas berättigade anspråk på denna punkt och åtminstone ge dem en viss garanti mot den godtycklighet, som man nu så ofta påtalar, från taxeringsmyndigheternas sida.

Slutligen har utskottet också strukit ur ansvarsbestämmelserna den punkt, som stadgar att fängelsestraff skall kunna utdömas för oriktig deklaration.

Jag tror, att utskottet genom dessa betydelsefulla förändringar i den kungl. propositionen avlägsnat ett par av de mest väsentliga anmärkningar, som kunna riktas mot det kungl. förslaget, men kvar stå dock fortfarande åtskilliga invändningar. Dessa ha ett antal reservanter velat avlägsna genom reservationsvis framställda yrkanden om ändringar i olika paragrafer. Jag skall i allra största korthet redogöra för dessa förslag för att därefter sluta med en tillstyrkan till kammaren att biträda reservanternas hemställan i dessa delar.

Den första punkt, där reservanterna komma med ett positivt yrkande, gäller 32 § 3 mom., där den föreslagna skyldigheten för rörelseidkare, som ej fört handelsböcker, att efter anmaning av landskamrerare tillhandahålla sina anteckningar för granskning, föreslås skola utgå ur förordningen. Reservanterna anse, att stipulerandet av en sådan skyldighet för rörelseidkare, som icke föra handelsböcker, i själva verket innebär, att bokföringsskyldighet på bakvägar kommer att åläggas dessa rörelseidkare, och detta anser man icke vara lämpligt. då ju riksdagen för icke så lång tid sedan antagit en bokföringslag, där det bestämt angives, vilka kategorier som äro bokföringsskyldiga. När dessa rörelseidkare icke ålagts bokföringsskyldighet genom denna förordning, kan det icke vara lämpligt, mena reservanterna, att här i taxeringsförfordningen på omvägar införa en sådan bestämmelse. Det skulle ju faktiskt bli resultatet, om dessa företagsidkare åläggas att tillhandahålla taxeringsmyndigheter-

Ang. ändring i vissa delar av taxeringsförordningen. (Forts.)
na de anteckningar, som skola kunna styrka riktigheten av deras deklara-
tioner.

Vidare ha reservanterna vänt sig mot den föreslagna uppgiftsplikten för banker och sparbanker, vilken föreslås i 35 § 4 mom. Herr Lithander har redan framhållit, vilken börda detta kommer att medföra för dessa penninginrättningar. Jag för min del lägger härvid alldeles särskilt tonvikten vid de bördor, som komma att åläggas de små sparbankerna. Jag tror att det är en ganska orimlig bestämmelse, man här velat införa. Då därtill kommer att Kungl. Maj:t själv i sitt yttrande på denna punkt anfört, att man icke väntar sig några större resultat av den här föreslagna uppgiftsplikten för banker, sparbanker och andra penninginrättningar, anse reservanterna, att goda skäl föreligga för deras yrkande att denna bestämmelse skall utgå ur taxeringsförordningen.

Reservanterna föreslå även att den i taxeringsförordningen nyinförda 54 § helt och hållet skall utgå. Detta är otvivelaktigt den mest betänkliga paragrafen i förslaget, sådant detta nu föreligger från bevillningsutskottet. Den innebär en retroaktiv unngiftsskyldighet, en uppgiftsskyldighet »jämväl i fråga om förhållanden, som avse tid före beskattningsåret och som hava betydelse för åsättande av taxering eller eftertaxering». Den gäller även »skyldighet — — — att tillhandahålla bokföring eller andra handlingar» för tidigare år. Reservanterna ha här kunnat stödja sig på ett mycket bestämt uttalande av principiell innebörd ifrån den mest sakkunniga instansen på detta område, nämligen kammarrätten. Jag tror, att var och en av kammarens ärade ledamöter, som vill genomläsa kammarrättens yttrande på denna punkt, skall finna, att reservanternas förslag är synnerligen starkt motiverat.

Slutligen ha reservanterna också föreslagit, att den bokföringsgranskning, som enligt förslaget skall äga rum, skall ske hos den skattskyldige, när denne så begär. Enligt regeringsförslaget och enligt majoritetens i bevillningsutskottet mening skall denna bokföringsgranskning i regel ske hos den skattskyldige, men endast om detta kan ske utan särskild olägenhet. Härvidlag anse reservanterna att de skattskyldigas intressen ovillkorligen måste tillerkännas den avgörande betydelsen och att alltså föreskriften skall lyda, att bokföringsgranskning ovillkorligen bör ske hos den skattskyldige.

Den sista punkten, där reservanterna framföra en avvikande mening, gäller tidpunkten för denna taxeringsförordnings ikraftträdande. Kungl. Maj:t har föreslagit, att den skall träda i kraft den 1 juli i år, medan reservanterna anse, att ikraftträdandet bör ske den 1 januari 1936. I annat fall skulle ju bestämmelsen faktiskt få retroaktiv verkan på innevarande år.

De förändringar, som reservanterna föreslagit, äro i vissa avseenden betydelsefulla. Jag är övertygad om att ett bifall till reservationerna på dessa punkter i mycket hög grad skulle vara ägnat att avlägsna de befogade anledningar till oro och irritation, som denna nya taxeringsförordning under alla förhållanden kommer att skapa. Hur utfallet sedan blir, är för närvarande ytterligt vanskligt att säga.

Jag har inte närmare berört den föreslagna utbyggnaden utav särskilt taxeringsorganisationen i annan mån än att jag framhållit, att Kungl. Maj:t här icke har accepterat skattekontrollsakkunnigas förslag utan nöjt sig med en betydligt mindre omfattande apparat. Kungl. Maj:t har i stort sett byggt på den faktiskt existerande organisation, som redan kommit till stånd i ett fleralstäder i landet, och vidare på den redan existerande skyldigheten för länsstyrelserna att anlita bokföringskunniga biträden för taxeringsarbetet i länsstyrelserna. Den erfarenhet man har vunnit genom dessa redan praktiserade åtgärder är kanske en erfarenhet på gott och ont. Jag tror att man måste säga

Ang. ändring i vissa delar av taxeringsförordningen. (Forts.)
ifrån, och kanske säga ifrån med ganska stor skärpa, att det förekommit missbruk på detta område, och jag tror att dessa missbruk särskilt förekommit i huvudstaden. Jag är övertygad om att vad som här försiggår måste framkalla mycket, mycket stark reaktion. Sådana uttalanden som i dag förekommit i första kammaren skulle ha varit omöjliga, om det icke faktiskt förhölle sig så, att dessa skattemyndigheter, i vissa fall på rätt informella grunder, gått alltför långt och alltför hänsynslöst till väga. Motsatta erfarenheter föreligga ifrån andra städer. Jag kan vittna från min egen hemstad, där en taxeringsassistent varit i verksamhet under en följd av år, att erfarenheterna där i stort sett äro mycket goda. Där känner man hans verksamhet icke längre endast som en skattefiskals verksamhet, utan han betraktas också som en rådgivare och en hjälp för deklaranterna, och han har verkat som sådan. Det tror jag är det riktiga och det sunda. Det är den linjen man skall arbeta sig fram på och det är så, dessa taxeringsmyndigheter skola fatta sin uppgift. Ställer man sig däremot på den rent fiskaliska ståndpunkten, och företräder man sådana intressen, som präglade de skattekontrollsakkunnigas förslag, leder detta ofrånkomligen till att hela vårt taxeringsväsende brister sönder. När därtill kommer, såsom redan framhållits, att hela vårt skatteväsende nu är så invecklat, att man också därvidlag praktiskt taget nått bristningsgränsen, då ligger i dessa omständigheter en stark maning att gå fram med försiktighet. Jag vågar uttala den förhoppningen, att när Kungl. Maj:t nu går att verkställa de beslut, riksdagen i dag kommer att fatta, verkställigheten skall ske med all försiktighet och med hänsynstagande också till de uttalanden, som vid frågans behandling gjorts i riksdagen.

Herr talman! Jag ämnar yrka bifall till de reservationer, som avgivits av dels herr Nilsson i Kristianstad m. fl., dels herr Jönsson i Slätåker m. fl. vid de olika punkterna i detta utlåtande, och skall senare, när dessa punkter fördragas, be att få framställa yrkanden om bifall till reservationerna i de olika punkterna.

I detta anförande instämde herrar *Lindman* och *Johansson* i Krogstorp.

Herr *Ericson* i Boxholm: Herr talman! När vi behandla detta ärende, få vi erinra oss de tillfällen, då frågan tidigare varit föremål för riksdagens behandling. Vi torde sålunda böra erinra oss dess behandling i särskilda utskottet år 1928, varefter riksdagen i skrivelse begärde utredning, »huruvida och i vilken form effektiv kontroll därå, att ränteinkomster och förmögenhet bestående av utlånat kapital bleve behörigen beskattade, kunde åvägbringas». Likaså begärde bevillningsutskottet 1929 en skärpt kontroll med avseende på oegentligt deklarationsförfarande. I anledning av dessa krav från riksdagens sida företog Kungl. Maj:t en utredning. De tillsatta sakkunniga avlämnade sitt förslag 1933, däri de gjorde vissa och betydande framställningar. Detta utlåtande har sedan varit ute på remiss till olika myndigheter. Det förhåller sig emellertid icke alldeles så, som herr *Anderson* i Norrköping nyss sade, att ett förslag sällan torde ha rönt så stark kritik som just detta sakkunnigebetänkande. Samtliga myndigheter ha nämligen varit så gott som eniga om de sakkunnigas betänkande med avseende på önskemålet att införa en förbättrad skattekontroll och att åstadkomma åtgärder till beskattning av de olika skatteobjekten.

Med ledning av erinringarna emot sakkunnigebetänkandet beträffande central skatteinspektion har Kungl. Maj:t nu framlagt ett förslag, vilket i huvudsak är byggt på de intentioner som bevillningsutskottet och riksdagen tidigare givit. Vi behöva blott erinra oss vad bevillningsutskottet skrev 1929

Ang. ändring i vissa delar av taxeringsförordningen. (Forts.)

i anledning av då avgivna motioner utav en hel del ledamöter av såväl första som andra kammaren. Utskottet framhöll därvid, att »därest taxeringsnämnderna utrustades med sådana vidgade befogenheter, som av motionärerna föreslagits, komme uppenbarligen att på desamma ställas större fordringar än för närvarande. Skulle nämnderna kunna fullt utnyttja de ökade möjligheterna till kontroll krävdes en stark självverksamhet från nämndernas sida och en vida grundligare utredning i de särskilda ärendena än nu kunde äga rum. Den utredande verksamheten krävde förutom aktivitet och initiativ från utredarens sida en mycket ingående fackkunskap. Därför erfordrades — och detta kunde ej nog starkt understrykas — en stark grannlaghet i värnets fullgörande. Särskilt angeläget vore att den misstanken icke utspreddes bland allmänheten, att de vid undersökningarna förvärvade kunskaperna utnyttjades till den utredandes egen eller honom närstående ekonomiska fördel.» Utskottet framställde till slut krav på utredning om förbättringar med avseende på skattekontrollen.

Man kan således säga, att det förslag som föreligger icke är vare sig för tidigt eller i onödan framlagt. Rörande behovet av en förbättring i detta avseende behöva vi blott erinra oss den kännedom vi fått om saken genom pressen och även av sakkunnigeförslaget liksom även genom den stickprovskontroll, som verkställdes i landets större städer. Speciellt observerar man då, att i en sådan stad som Norrköping betydande belopp ha kommit i dagen, som tidigare undandragits taxering. De sakkunniga göra samtidigt en beräkning för taxeringsåret 1928. Om detta taxeringsår lägges till grund, skulle det på förvärvskällan Inkomst av kapital då ha varit ett belopp på ej mindre än 170 miljoner kronor, som undgått taxering. Detta är ju i alla fall tydliga bevis på att oegentligheter på hithörande områden föreligga, vilka snarligen böra rättas till.

Nu har utskottet i huvudsak bifallit regeringens förslag med några smärre ändringar. De ändringar, vi ha varit eniga om, har herr Anderson i Norrköping nyss berört, och jag behöver därför inte gå in på dem. Emellertid föreligger utom herr Lithanders reservation, däri han yrkar avslag på utskottets hemställan och begär förnyad utredning, på skilda punkter en del reservationer, som, om de komma att bifallas av riksdagen, enligt utskottets mening, skulle eliminera en hel del av det man egentligen vill ernå med förslaget.

Beträffande § 32, som herr Anderson nyss berört, vilja reservanterna ha bort ett stycke som gäller skyldigheten för dem, som icke föra handelsböcker, att lämna sina anteckningar för granskning. Det kan ju för all del anses, såsom herr Lithander nyss sade, att man snarare borde ålägga vederbörande bokföringsskyldighet i stället för att komma med detta förslag. Emellertid är det så, att just denna punkt kanske är en av de allra viktigaste i det föreliggande förslaget. Det har nämligen visat sig, att det just bland dessa grupper, som icke äro ålagda att föra handelsböcker, såsom läkare, tandläkare, mästare inom flera yrken med flera, observerats de största och svåraste oegentligheterna på detta område. I ett exempel som drogs i utskottet berättades det sålunda om en person, som blivit ålagd att betala skatt på ett belopp av 300,000 kronor, som han icke tidigare upptagit i sin deklaration. Nyss yttrades det i första kammaren vid detaljbehandlingen av de olika punkterna, att denna punkt är en av de allra viktigaste i det föreliggande förslaget, och reservationen skulle, som jag nyss sade, om densamma bifölles, eliminera en hel del möjligheter, som man nu tänkt sig, för att komma åt dem, som vilja komma ifrån sin plikt att avgiva uppgifter till deklarationen.

Beträffande § 35 föreligger det en reservation, som innebär att styrelsen för bankbolag, sparbanker och andra penningförvaltande inrättningar icke skulle

Ang. ändring i vissa delar av taxeringsföreskriften. (Forts.)
 vara skyldiga att lämna vissa uppgifter. Det är emellertid, anser jag, mycket viktigt att även detta fjärde moment får kvarstå i enlighet med vad utskottet och Kungl. Maj:t föreslagit. Det förhåller sig ju nämligen så, att man just under deklarationens rubrik »Inkomst av kapital» söker undandraga från beskattning de största beloppen.

Om den uppgiftsskyldighet, som kan föreligga för tid före beskattningsåret, stadgas i 54 §. Vederbörande ha redan nu rätt att eftertaxera en person för en tid av fem år, och det anses synnerligen nödvändigt, om man verkligen skall kunna ernå vad man vill, att denna bestämmelse fastställs i enlighet med förslaget i den kungliga propositionen.

Vi socialdemokrater ha, när det gäller 143 §, reserverat oss för bifall till den kungl. propositionen. Denna paragraf handlar om straffbestämmelserna. Riksdagens bevillningsutskott har tidigare uttalat sig för att frihetsstraff borde införas, när det gäller falskdeklaration, och detta skedde även då, i anledning av yrkanden, som framförts motionsvis. Vi kunna icke finna att man nu, då det gäller denna lag, skall gå ifrån en sådan princip. Straffbestämmelserna gälla ju i alla fall endast dem, som mot bättre vetande söka undandraga sig sin skatteplikt. Vi ha ansett att propositionens förslag om fängelsestraff i högst sex månader bör bifallas. Man kan inte behöva vara så synnerligen öm om dessa, som uppsåtligen söka undandraga sig sina skatteplikter. Vi ha ju i många andra, mera oskyldiga författningar och förordningar infört fängelsestraff för vissa förseelser. Jag behöver knappast erinra om vilka dessa förordningar äro, men så är förhållandet till exempel i den förordning, som stadgar deklarationsskyldighet för bensin, socker m. m.

Beträffande sedan tidpunkten för lagens ikraftträdande ha ju reservanterna föreslagit, att lagen icke skall träda i kraft förrän den 1 januari 1936. Ej heller i det fallet ha vi ansett oss böra frångå Kungl. Maj:ts förslag. Tillräckliga skäl ha nämligen icke presterats i utskottet för ett frångående av Kungl. Maj:ts förslag härutinnan.

Helt naturligt finns det ju många som anse, att en strängare kontroll och fiskaliska åtgärder verka oroande och irriterande för lojala skatteskyldiga, men det förekommer ju, som herr Anderson i Norrköping medgav, tyvärr sådana exemplar på illojalitet, att man måste söka se till att vederbörande på något sätt bli medvetna om att staten har medel att framtinga rättrådighet i detta avseende, om bara staten vill använda dessa medel. Det måste därför betecknas såsom en samhällsplikt, och en rättvisa gent emot alla lojala skattskyldiga i detta land, att få en förbättring till stånd i detta avseende.

Herr Anderson i Norrköping nämnde nyss, att man kan emotse en allmän reaktion mot dessa nya kontrollåtgärder. Ja, det är möjligt att en sådan reaktion kommer att uppstå, men det kanske också blir åtskilliga, om det nu ej blir så allmänt, det vågar jag ej uttala mig om, som bli belättna och tillfredsställda med de åtgärder, som riksdagen nu vidtager för att verkligen få fram större rättrådighet och bättre likställighet med avseende på skatteplikten hos medborgarna i detta land.

Utan att vidare gå in i detalj beträffande vad jag nyss vidrört, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag i alla punkter med undantag av paragraf 143 rörande straffbestämmelserna, där jag yrkar bifall till den reservation, som är avgiven av herr Bärge i Katrineholm.

Herr Brännström i Skellefteå: Herr talman! Det är icke så märkvärdigt, att det i en fråga som denna förefinnes starka meningsskiljaktigheter. Det torde knappast finnas någonting, som så direkt rör medborgarna i ett land, som de förordningar, som skola reglera förhållandena mellan det skattekrä-

Ang. ändring i vissa delar av taxeringsförordningen. (Forts.)

vande samhället och de skattebetalande medborgarna; särskilt är så förhållandet när det är fråga om ett skattesystem, som går ut på skatt efter förmåga. Då är det inte bara inkomsten och förmögenheten utan även en hel del andra saker som måste uppgivas, innan man kan kontrollera och bedöma skattskyldigheten. Nu har man dock så småningom kommit underfund med att vi med det självdeklarationssystem, som vi haft länge i detta land, kommit långt efter i fråga om skattekontrollen. Det har såväl särskilda utskottet 1928 som bevillningsutskottet 1929 understrukt. Riksdagen har ej sagt någonting häremot, utan riksdagen har bifallit vad utskottet föreslagit och alltså gjort dessa uttalanden till sina.

Det föreligger nu här en utredning av särskilda sakkunniga och deras betänkande har remitterats till de olika myndigheterna, som däröver avgivit yttrande. Det är på detta betänkande som Kungl. Maj:t byggt sin proposition. Nu måste man understryka — det har också tidigare skett — att de sakkunniga i sitt betänkande kommit till sådana utbyggnader av taxeringsförordningen, att de myndigheter, som hörts däröver, mycket starkt reagerat mot desamma. Man måste hålla Kungl. Maj:t räkning för att Kungl. Maj:t ej i sitt förslag upptagit dessa tillbyggnader och påbyggnader, som vållat en storm av missnöje landet runt. Man kan i stort sett säga, att Kungl. Maj:t sökt infria vad 1929 års bevillningsutskott begärde, ehuru Kungl. Maj:t i vissa avseenden, som jag sedan skall återkomma till, måhända kommit med en del utvidgningar.

Jag skall ej här ingå på någon jämförelse mellan Kungl. Maj:ts och utskottets förslag, då jag förmodar att ingen kommer att yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag oförändrat. Jag skall därför inskränka mig till att säga några ord om de meningsskiljaktigheter, som förekommit i utskottet, och som tagit sig uttryck i de avgivna reservationerna. Jag skall då förbigå den reservation, som utmynnar i avslag å propositionen — den talare, som företrädde denna reservation, har även här i sitt anförande yrkat avslag å propositionen. Jag går inte in på denna reservation, då min principiella ställning till saken är den, att jag anser att en utvidgad skattekontroll är nödvändig. Jag kan ej heller dela den uppfattning, som tagit sig uttryck i vissa av de motioner, som blivit väckta, och vilken uppfattning återfinnes i några av reservationerna. Det är två diametralt motsatta uppfattningar, som här göra sig gällande. Jag anser att båda dessa uppfattningar äro oriktiga. Det är den gyllene medelvägen, som man här skall välja, och det är den, som jag trodde att man skulle komma till, om man antog det föreliggande förslaget med de ändringsförslag, som innefattas i en del av de reservationer, som här föreligga. Det innebär en överdrift när man i avslagsreservationen säger, att skattemyndigheternas uppfattning synes vara att deklARATIONEN skall presumeras vara falsk intill dess motsatsen bevisas. Likaså är det överdrift, när man gör gällande att en deklARATION, som är avgiven på heder och samvete, skall vara ett bindande bevismedel.

SjälvdeklARATIONEN ha vi hittills icke ansett vara annat än en på heder och samvete avlämnad uppgift till ledning för vederbörandes egen taxering. Utgår man från den förutsättningen, måste man också tåla en kontroll beträffande de avlämnade uppgifterna. När man skall avstå en del av sina inkomster till staten, får man också tänka sig att staten, som skall ha dessa inkomster, bör ha någon möjlighet att tillse, att den får vad den skall ha. Jag kan ej finna, att man har anledning att vara så ömtålig i denna sak eller att man bör reagera så starkt emot de åtgärder, som här föreslås, åtgärder vilka visserligen drabba även den lojale, men vilka i alla fall avse att i större utsträckning än hittills träffa de illojala. Man betraktar det ju ej såsom på något

Ang. ändring i vissa delar av taxeringsförordningen. (Forts.)
sätt äreröricht eller klandervärt, om man i ett bolag utser revisorer. Man skulle ju eljest kunna säga att en revision vore onödig, om man har en räkenskapsförare som är ärlig och som man kan tro på, men en sådan uppfattning vill väl ej någon göra gällande härvidlag. Lika liten anledning till klander har man, om man vill åstadkomma en skattekontroll, som är ämnad att bedrivas på sådant sätt att man i möjligaste mån skall få till stånd en jämn och rättvis taxering.

Jag skall nu närmare syssla med ett par punkter i utskottets förslag, vilka jag i likhet med en del andra icke kan vara med om att tillstyrka. Jag tänker då närmast på 32 § 3:e momentet. Jag skall ej upprepa vad som förut sagts beträffande den paragrafen. Jag vill emellertid här särskilt tala om stadgandets sista del, enligt vilken landskamreraren och ordföranden i taxeringsnämnden skall äga rätt att infordra anteckningar och övriga handlingar från icke bokföringsskyldiga skatteskyldiga. Om man försummar eller icke efterkommer anmaning att avlämna dylika uppgifter, kan enligt förslaget vite utdömas. I anslutning härtill kan jag nämna att 54 §, som avser en retroaktiv bokföringsgranskning, även omfattar dylika anteckningar. Det kan alltså inträffa att en landskamrerare har rätt att infordra anteckningar och handlingar sedan flera år tillbaka, vilka anteckningar och handlingar deklarenten varken är skyldig att föra eller förvara. Det förhåller sig ju, som sagt, på annat sätt med bokföringsskyldiga visavi deras handelsböcker.

Den föregående ärade talaren sade, att man genom den av utskottet föreslagna bestämmelsen i 32 § 3:e mom. sökt avhjälpa de svåraste missförhållandena. Jag har dock svårt att förstå att denna punkt skall vara en av de viktigaste. Departementschefen säger själv i propositionen på sid. 91: »Beträffande utsträckningen av ifrågasvarande skyldighet att avse jämväl handelsböcker eller andra anteckningar, som förts av icke-bokföringspliktiga, torde kunna vitsordas den från flera håll framförda erinran, att värdet av denna ändring ofta torde komma att visa sig vara icke så stort.» Ifrån ett flertal länsstyrelser och från statskontoret har det ju vitsordats och uttalats, att denna ändring icke skulle hava något större värde. Länsstyrelsen i Västerbottens län ifrågasätter lämpligheten och säger, att »lämpligheten att införa rätt till vitesföreläggande för ingivande av anteckningar ifrågasättes. Skattskyldig, som tidigare fört anteckningar, kunde efter en sådan bestämmelses införande befaras upphöra därmed eller frestas att föra dem mindre noggrant.» När jag nu säger, att jag icke kan tro att dessa uppgifter och dessa anteckningar skulle ha något större värde för taxeringen, grundar jag detta uttalande på vissa erfarenheter. Om t. ex. en läkare eller en annan person anmanas att lämna dylika anteckningar, kan ju detta ske först sedan vederbörande avlämnat sin deklARATION. Om vederbörande nu fört dylika böcker och det skulle förhålla sig så, att de avvika från de uppgifter, som lämnats i deklARATIONEN, skulle det väl för honom innebära en stark frestelse att underlåta att lämna ut dessa anteckningar, som utgöra bevismedel för att deklARATIONEN ej är riktig. Det mest sannolika är väl, att han då säger, att han ej fört några anteckningar. Om så är förhållandet, kan ju vederbörande, enligt skattemyndigheternas mening, taxeras hur som helst. I varje fall kan man förstå att detta kan bli ett irritationsmoment mer än någonting annat.

När nu första kammaren biträtt reservationen, hoppas jag att även denna kammare skall göra detsamma. Därigenom skulle från utskottets förslag bortelimineras en av de punkter, om vilken jag är förvissad att den skulle kunna medföra den allra största irritation. Bestämmelsen ifråga har ej heller något egentligt värde för själva taxeringsarbetet.

Den av utskottet gjorda ändringen i 32 § har jag biträtt, och jag vill här

Ang. ändring i vissa delar av taxeringsförordningen. (Forts.)

deklarera, att jag därvidlag icke följt de borgerliga reservanternas. Jag har biträtt denna ändring därför att den erfarenhet, som jag vunnit på detta område, sagt mig, att de bestämmelser, som vi nu ha beträffande möjligheterna att få in uppgifter från banker om vissa personers räntor eller behållningar, äro ganska illusoriska och tjäna bra litet till, ty det hela förutsätter, att man skall vid banksättningen återfinna just samma namn, som finnes i mantalslängden. Men de ofta förekommande förkortningarna och förändringarna av namn ha fullständigt omintetgjort försöken att på detta sätt vinna den verkliga kontroll, som man ville ernå, när man 1928 införde bestämmelserna härom i denna förordning. Om man emellertid nu går in för den föreslagna stickprovskontrollen, föreställer jag mig, att den bör användas med försiktighet och förstånd. Men bara förefintligheten av densamma skall kanske medverka till att man på ett mera verkningsfullt sätt får fram de riktiga uppgifterna i detta avseende.

Jag skall ej närmare ingå på nästa punkt, som gäller den retroaktiva bokföringsgranskningen. Allt väsentligt i den saken har förut framdragits av herr Anderson i Norrköping. Jag vill endast beträffande denna sak understryka, att jag anser att det särskilt betänkliga i detta avseende är, att denna granskning kan omfatta även de anteckningar och handlingar, som jag förut talat om och som vederbörande kan bli skyldig att avlämna enligt 32 §, 3:e mom. Det är synnerligen olämpligt att införa en sådan retroaktivitet, som jag nys nämnde, när det gäller anteckningar, som man varken är skyldig att föra eller förvara. Detta har även kammarrätten starkt understrukt. Den obligatoriska bokföringsgranskningen hos deklaranterna anser jag vara en ganska obetydlig sak. Härom har bevillningsutskottet i motiveringen till sitt betänkande uttalat, att i regel bör en näringsidkare, där han det begär, äga rätt att få bokgranskningen verkställd hos sig. Endast för de fall där särskilda skäl föreligga för att granskningen bör äga rum å annan plats samt detta icke kan komma att medföra hinder i näringsidkarens verksamhet, torde skyldigheten att lämna ifrån sig bokföring eller anteckningar böra inträda. Jag har ansett, att det möjligen i något fall skulle vara till skada, om denna granskning bleve mera ovillkorlig än som av utskottets uttalande framgår. Här har man emellertid omgärdat bestämmelsen med vissa säkerhetsbestämmelser, varför jag ej kan finna att utskottets förslag i detta avseende kan innebära någon fara.

Vad till slut ikraftträdandet av lagen beträffar vill jag, när det gäller den saken, säga, att förslaget även i den punkten kan verka irriterande på allmänheten utan att dock medföra någon avsevärd fördel för taxeringsarbetet. Om lagen träder i kraft den 1 juli 1935 innebär detta en viss irritation, ty det ligger ju nära till hands att tro, att, sedan deklARATIONEN är avlämnad och taxeringen är verkställd, några ytterligare åtgärder härutinnan icke äro att förvänta, men nu kan det dock hända, att vissa åtgärder kunna komma att vidtagas även sedan taxeringsarbetet är avslutat på grund av just den skyldighet som enligt den nya lagen ankommer på t. ex. landskamraren. En dylik retroaktivitet har hittills varit ganska främmande för lagstiftningen. Jag anser ej att detta skulle få någon egentlig betydelse för taxeringsarbetet, men det kan komma att vålla en viss irritation, något som man bör undvika. Jag är därför också med bland dem, som vilja ha en annan tid för lagens ikraftträdande. I de punkter, som jag här antytt, har jag haft en från utskottsmajoritetens avvikande mening, och jag kommer också att vid dessa paragrafers behandling framställa särskilda yrkanden.

Jag skall till sist bara säga några ord med anledning av den reservation, vid vilken herr Ericson i Boxholm uppehöll sig en lång stund och som är avgiven av de socialdemokratiska ledamöterna i utskottet. Den gäller frågan

Ang. ändring i vissa delar av taxeringsförordningen. (Forts.)

om ansvarsbestämmelserna och påföljden i form av frihetsstraff. Jag har inom utskottet, det kan jag gärna säga, varit mycket tveksam på denna punkt. Vi ha ju frihetsstraff infört för olovlig varuinförsel. I det fallet bedrar man staten på tullmedel, medan man härvidlag kan bedraga både stat och kommun på skattemedel. Jag skulle icke ha funnit det så olämpligt, att sådana stränga bestämmelser även vore gällande i det senare fallet. Jag har emellertid icke såsom lekman kunnat bilda mig en uppfattning om huruvida dessa bestämmelser böra stå i taxeringsförordningen eller om de skola stå i strafflagen. Med de större möjligheter till skattekontroll, som förslaget i varje fall innefattar, har jag ansett att frågan om fängelsestraff icke varit något så väsentligt härvidlag. Vill man icke, som också den förste ärade talaren på denna plats varnade för, gå in för avskräkningsmomentet som det avgörande, kan det väl inte vara någon fara med att vila på hanen något, så att juristerna få ta i övervägande, om det kan anses nödvändigt, att det införes en särskild bestämmelse härom och i så fall, om denna bör införas i taxeringsförordningen eller ha sin plats i strafflagen.

Herr talman! Jag kommer senare att göra ytterligare en del erinringar vid de särskilda punkterna och ber därför att tills vidare med dessa ord få yrka bifall till utskottets förslag på här ifrågavarande punkt.

Herr Carleson: Herr talman! Under överläggningen i dag liksom eljest under överläggningar i förevarande ämne har det ofta framhållits, hurusom det skulle förefinnas starka betänkligheter mot att en byråkratisering försigginge och fortsattes på detta område. Det är alldeles som om man trodde, att den byråkratisering, som redan skett härvidlag, hade kunnat utebli. Men om man tänker sig litet in i den sak det här gäller, är det väl ganska självfallet, att det icke skulle ha varit möjligt att taxeringsarbetet, som tidigare så gott som helt anförtroddes åt folkvalda ledamöter av taxeringsnämnden, numera kunde verkställas på samma sätt med den utveckling och den inveckling, som både författningar och taxeringsförfarande ha undergått. Det har visserligen framhållits, att man särskilt skulle försöka få de invecklade beskattningsgrunderna och taxeringsförfarandet bättre klarlagda. Jag tror dock, att det redan gjorts så många strävanden i denna riktning, att man kan gå ut ifrån, att vi, ej minst på grund av det ekonomiska livets mångsidighet, aldrig kunna lyckas få det hela så klarlagt för allmänheten eller för de folkvalda, att man skulle kunna återgå till ett mindre byråkratiserat förfarande. Man får också komma ihåg, att dessa direkta skatter numera ha fått en sådan enorm betydelse för det allmänna i jämförelse med tidigare förhållanden, att redan på denna grund statens intresse kräver allt starkare statlig reglering.

Jag är därför av den meningen, att man icke kommer ifrån en byråkratisering, utan att man tvärtom går emot en ytterligare byråkratisering, och därmed menar jag, att allt mera arbete måste läggas på sådana personer, som ha en om icke ständig, så dock mycket betydande sysselsättning med taxeringsarbete och som därför ha skaffat sig, och måste skaffa sig, de kunskaper på området, som äro nödvändiga för att en riktig reglering och taxering skall kunna äga rum. Först därigenom kan man vinna den jämnhet i taxeringen, som spelar en så stor roll. Denna jämnhet spelar icke blott roll ur statens synpunkt, den spelar även en mycket stor roll ur den enskildes synpunkt och är av största betydelse för vår möjlighet att överhuvud taget få bort den fara för demoralisation, som otvivelaktigt är förenad med hela den beskattning, vi nu tala om.

När man talar om att deklara-tionsväsendet, taxeringsväsendet i och för sig kan verka demoraliserande, ha vi ju anledning därtill först och främst i den

Ang. ändring i vissa delar av taxeringsförordningen. (Forts.)

omständigheten, att den direkta beskattningen är så hög och att skatterna på inkomst av förmögenhet alltmer stiga. I den mån som dessa skatter stiga, komme en del av allmänheten att söka undgå beskattningen på ett illojalt sätt, något liknande som vi erfara och erfarit till exempel beträffande spriten. I detta avseende påminner jag om smuggling, hembränning, och dylikt. När man vill arbeta för att deklarationssystemet, hela detta invecklade system, som härvidlag tillämpas, icke skall verka — jag vågar säga det — demoraliserande på allmänheten, får man heller icke glömma, att man skall göra själva deklarationssystemet så enkelt som möjligt. I det fallet får man vända sig till Kungl. Maj:t för att få en ändring till stånd, då det är på Kungl. Maj:t det ankommer att upprätta formulär till deklarationsblanketter. Man måste hoppas att, om det är möjligt, eller i varje fall i den mån det är möjligt, det sker en förenkling på detta område.

Enligt min mening låter det sig sålunda icke förneka, att det ligger en viss risk i de fortsatta svårigheter, som möta allmänheten vid deklarationen, liksom även en risk härvidlag förefinnes i och med de höga skatter, som numera tagas ut på den direkta beskattningens grund. Då man emellertid finner att man måste söka utvinna en större jämnhet i beskattningshänseende, ett krav som ju är mycket förklarligt ej minst från alla de skattskyldigas sida, som nu äro fullt taxerade, bör man söka att i möjligaste mån få ytterligare kontroll till stånd utan att ännu mera besvära den deklarationsskyldige med uppgifter, som antingen äro besvärliga att lämna eller också i övrigt verka irriterande.

Liksom andra talare håller jag före, att deklarationen principiellt måste anses vara riktig. Det är nämligen klart, trots vad i utlåtandet säges, att det först är den starka misstanken beträffande riktigheten av deklarationen, som berättigar vederbörande i taxeringsnämnden, respektive prövningsnämnden att gå ifrån deklarationen och begagna sig av ett anmaningsförfarande. Jag säger sålunda: Man skall gå ut ifrån att deklarationen är riktig. Fordras emellertid kontroll, och vill man, som sagt, söka att besvära den enskilde mindre eller åtminstone icke alltför mycket ytterligare än nu äger rum, bör man söka kontrollera utifrån. Den kontroll, man bland annat här söker vinna genom upplysningar från exempelvis bankinrättningar, medför ju en verklig press på den enskilde i avseende på deklarationen, då han i varje fall kan misstänka, att en underlåtenhet från hans sida kommer i dagen genom upplysningar utifrån.

Beträffande löntagarna kan man säga, att de för närvarande äro infamt påpassade. Man har ju uppgifter om dem från alla möjliga håll, vilket omöjliggör för dem att på något nämnvärt sätt komma ifrån beskattning för sina löneinkomster. I fråga om inkomst av kapital ställer sig saken däremot annorlunda liksom också beträffande inkomst av rörelse.

Då jag såsom nyss anfördes för min del icke utan särskilt nödtvång skulle vilja vara med om att utvidga deklaratens skyldigheter, ställer jag mig mycket tveksam emot den tankegång, som finansministern för fram i propositionen, nämligen att deklarationsformulären skulle beträffande inkomst av kapital erhålla en ny specifikation, en specifikation som rör räntor. Jag ställer mig betänksam inför utvägen att sålunda öka deklaratens besvär, särskilt som just finansministern visar på en annan väg för att få kontroll på deklaratent och därigenom också en press på honom att i största möjliga mån deklarerar rätt, nämligen den uppgiftsskyldighet man tänkt sig eventuellt kunna ålägga bankinrättningar och liknande institut.

För övrigt är jag även av annan anledning betänksam inför frågan att ålägga deklaratent skyldighet att uppgiva bankräntor och dylikt. Om man

Ang. ändring i vissa delar av taxeringsförfordningen. (Forts.)

skulle göra det, bör man åtminstone i författningar och i lagskipningen ha fullkomligt klart för sig, att deklaranter utan svårighet skall kunna deklarerat just de räntor det är fråga om. Den som följt med författningsslagsstiftningen på detta område vet, att det har stått mycken strid om huruvida man skall deklarerat de räntor, som *belöpa* på förra året eller de räntor som *inflyta* under samma år. Och den striden har slutat på ett visst sätt, som dock icke blivit fullt klargörande. I varje fall ställes deklaranter inför den eventuella svårigheten eller det hindret, att vid upprättandet av deklARATIONEN icke ha från vederbörande bankinstitut erhållit någon uppgift på den räntefordran han har. En ränta från en bank för år 1934 skall man deklarerat i 1935 års deklARATION, men det är inte så säkert att man, när man upprättar deklARATIONEN, ifrån banken har fått besked om hur stor den räntan har varit — för vederbörande själv är det naturligtvis nästan omöjligt att uträkna densamma.

Vid denna punkt i finansministerns uttalande i den kungl. propositionen har emellertid utskottet icke gjort någon invändning utan gått förbi den saken med tystnad. Jag har därför för min del utan yrkande blott velat fästa uppmärksamheten på svårigheterna för deklaranter.

I själva författningsförslaget är man dock inne på ett annat område, som berör den enskilde deklaranter. Det är bestämmelserna i 32 § 3 mom., där det förusattes att företagare, som icke äro bokföringsskyldiga, skola vara pliktiga att efter anmaning tillhandahålla sina böcker för granskning, om nämligen dessa företagare ändock föra handelsböcker. Om återigen vederbörande icke för handelsböcker — jag förutsätter här, att man med handelsböcker avser böcker i sådan form som lagen föreskriver för att de skola kallas handelsböcker — säger denna paragraf, att vederbörande ändock skulle vara skyldig att på anmaning lämna »av honom förda anteckningar rörande in- och utgifter inom rörelsen jämte därtill hörande handlingar».

Jag tror att detta är att begära, att man på en mängd håll fullkomligt skulle kasta om det sätt att föra sina anteckningar, som man hittills tillämpat. Här gäller det alltså en fullkomligt ny kategori inom samhället, som skulle vara skyldig att lämna sådana anteckningar om inkomster och utgifter, som icke alls sammanfalla med begreppet handelsböcker. Jag antar att det är många av herrarna, kanske de flesta, som föra anteckningar över inkomster och utgifter. Jag gör det för min del, men jag måste säga att jag samtidigt gör det i en slags dagboksform. Jag antecknar där till ledning för minnet en viss händelse eller dylikt, en anteckning som jag icke alls vill utlämna till andra personer. Här sätter man nu enligt förslaget yrkesidkare som icke äro bokföringsskyldiga i den situationen, att de i brist på handelsböcker äro skyldiga lämna ut sådana anteckningar till taxerings- eller prövningsnämnd. För att dessa icke skola tvingas härtill, äro de tvungna att fullständigt lägga om hela sitt system. Det är väl ändå bra mycket begärt, då det i varje fall finns en bokföringslag, och bokföringsskyldighet icke åvilar dessa kategorier. Att då tvinga dem att göra en eventuell ändring i det sätt, varpå de föra sina anteckningar om utgifter och inkomster, tycker jag för min del är ganska orimligt.

Vid det föreliggande betänkandet finnes en reservation beträffande skyldigheten för bankinrättningar och kreditinstitut att lämna uppgifter om räntor. Ja, det kan synas, som om detta är en mycket stor börda för inrättningarna i fråga, och man kan kanske befara, att bördan icke motsvaras av en ersättning i bättre skatteresultat. Men det är i varje fall en kontroll rörande inkomst av kapital, och då finansministern här säger ifrån, att uppgifter i detta avseende icke kunna begäras beträffande t. ex. samtliga räntetagare i en bank — och det måste vara fullt naturligt — utan att det hela skall ske i

Ang. ändring i vissa delar av taxeringsförordningen. (Forts.)

form av stickprov — man begär exempelvis att få uppgift på alla de räntetagare, vilkas namn börja med en viss bokstav — har jag, när jag övervägt saken, kommit till det resultatet, att jag ansett mig böra biträda förslaget i denna del.

Jag kommer ävenledes att biträda kravet på att man skall vara skyldig att på anmaning lämna handelsböcker icke blott för närmast föregående år utan för flera år tillbaka. Detta skall ske för taxering eller eftertaxering. Jag måste säga mig, att särskilt när det gäller eftertaxering det väl ändå är rätt självfallet, att man skall vara berättigad att få se räkenskaper. Om man icke får in de böcker, som gälla eftertaxeringsåren, sålunda åren före det nästföregående, kanske åtgärden från taxeringsmyndigheternas sida skulle vara av mindre eller intet värde.

Ja, herr talman, det förekommer dessutom en del reservationer, som jag icke nu skall beröra. Jag får tillfälle att göra yrkanden eller biträda yrkanden rörande desamma längre fram i debatten. I varje fall är min principiella ställning klar. Jag ställer mig sålunda betänksam gent emot förslaget, såvitt man därigenom vill införa kontrollåtgärder, som komma att direkt beröra den enskilde, såsom exempelvis vid upprättandet av en redan nu besvärlig deklARATION.

Herr Heiding: Herr talman! En föregående talare yttrade, att det rådde mycket stora meningsskiljaktigheter i denna fråga. Ja, det är klart, att så kan vara förhållandet i en så ömtålig fråga som den förevarande, men jag tycker, att en del av de reservationer, som äro fogade vid utskottets utlåtande, icke gälla några stora saker. Givetvis får man i en fråga som denna gå fram med mycket stor försiktighet — det erkänner jag, och jag framhöll det också i utskottet. Även utskottet understryker den saken. Herr Anderson i Norrköping påpekade också, att de personer, som skola tillsättas inom länsstyrelserna för att biträda vid taxeringarna, skola betraktas snarast som rådgivare, som skola hjälpa deklaranterna. Jag håller med om att så bör vara fallet.

Jag har gått med på utskottsutlåtandet i stort sett därför att jag anser, att man måste åstadkomma en bättre ordning än den som nu råder. Om man då samtidigt går fram med försiktighet, bör det icke bli någon risk för att det skall uppstå svårigheter för framtiden, detta särskilt med hänsyn till de beslut, som utskottet fattat på ett par punkter. I synnerhet anser jag det tillägg klokt, som utskottet gjort i en av paragraferna, där det stadgas, att det skall vara viss kommunikation mellan ordföranden i taxeringsdistriktet och deklaranterna. Jag tycker, att man har all anledning tro, att det därigenom skall bli ett bättre resultat av arbetet.

Det är tydligt, att många personer känna sig illa berörda, när man avviker från deras deklARATIONER och när de få dessa brev om att deklARATIONERNA icke följts. Men om nu, såsom här är föreslaget, ordföranden i taxeringsnämnden sätter sig i förbindelse med den deklARANT, som han av en eller annan anledning tror icke lämnat fullt tillförlitliga uppgifter, bör ju saken kunna rättas till redan från början, och det behöver icke uppstå några svårigheter. Jag anser därför, att tillägget i det avsendet har stor betydelse för det framtida taxeringsarbetet.

De ändringar, som i övrigt blivit vidtagna av utskottet, ha berörts här av föregående talare, och jag skall därför icke ingå på dem. I stället skall jag övergå till att bemöta en del uttalanden angående reservationerna.

Vad först angår den reservation, som gäller anteckningarna, så var den föregående ärade talaren, herr Carleson, nu senast inne på det ämnet och ansåg,

Ang. ändring i vissa delar av taxeringsförordningen. (Forts.)
att det skulle vara olämpligt, att man lämnade dylika uppgifter. Han framhöll, att han hade sina privata anteckningar sammanblandade med dessa uppgifter rörande inkomster och utgifter. Ja, man får väl tänka på att skilja dessa saker åt. Det är ju ingen svårighet, och det kan väl gå att tillämpa i framtiden. Det är heller icke meningen, att man skall lämna dylika anteckningar varje gång man deklarerar. Endast i vissa fall, då vederbörande icke tro på att deklARATIONEN är riktig, skola de ha rätt att infordra räkenskaperna, om sådana föreligga, och i annat fall de anteckningar, som äro förda. Jag anser, att det är en viss trygghet för deklaranterna själva att få visa dessa handlingar, och jag skulle för min del inte vara det minsta rädd för att visa, att så och så har det varit. Jag kan inte förstå den person, som behöver vara rädd för att visa något dylikt. Är det så, att taxeringsnämnden inte vill följa en deklARATION, måste det väl anses innebära en viss trygghet att genom förda anteckningar kunna styrka deklARATIONENS riktighet. Nu gör man en stor sak av detta och påstår, att det skulle vara att gå alldeles för långt att påfordra något dylikt. Då emellertid bestämmelsen är avsedd att tillämpas blott i särskilda fall, när man befarar att deklARATIONEN icke är riktig, tror jag inte det skall behöva medföra några större svårigheter. Därför har jag för min del icke kunnat biträda reservationen.

I fråga om den andra reservationen, som gäller 35 § 4 mom., innefattande skyldighet för banker att lämna uppgift om insättares ränteinkomst och innesående medel, har jag icke heller kunnat biträda reservanternas uppfattning. Jag anser, att det i vissa fall kan vara behöfligt att infordra dylika uppgifter. Såsom framgår av reservationen är det endast fem av utskottets tjugo ledamöter, som biträtt denna reservation. Man kan därför inte säga, att det är något större antal utskottsledamöter, som motsatt sig den föreslagna bestämmelsen.

Beträffande 54 § kan man däremot vara mera betänksam än i fråga om nyssnämnda uppgiftsskyldighet. Här gäller det rätt att infordra uppgift vid efterbeskattnig. Det är klart, att efterbeskattnig är något otrevligt, men det är väl inte meningen att tillämpa denna bestämmelse annat än i särskilda fall, då man anser att det föreligger behov av att göra en utredning. Denna paragraf sammanhänger i viss mån med den paragraf, som rör ikrafträdandet, eftersom det även i detta fall kan gälla efterbeskattnig. — Förslaget att lagen skall träda i kraft den 1 juli 1935 har jag för min del icke kunnat biträda av den anledningen, att man därigenom skulle ha möjlighet att enligt de nya bestämmelserna omedelbart sätta i gång med en granskning av redan ingivna deklARATIONER. Det är väl inte meningen, att de taxeringsassistenter, som skola tillsättas, skola anställas så tidigt att de kunna börja sitt arbete redan i år utan det är väl först vid nästa års taxering, som de skulle börja. Av denna anledning har jag biträtt reservationen beträffande ikrafträdandet. Denna bestämmelse har, som jag nyss nämnde, ett visst sammanhang med 54 §. Om man emellertid icke biträder bestämmelserna i sistnämnda paragraf, kan det många gånger bli omöjligt för taxeringsmyndigheterna att få in de upplysningar, som de behöva. Det är givet, att om man t. ex. i fråga om nästa års deklARATIONER finner, att vissa skattskyldiga deklarerat oriktigt, kan det vara bra att kunna gå tillbaka några år för att undersöka, om liknande fel begåtts förut. Man har sett många bevis på dylika saker, och därför tror jag, att det är en viss fördel, om även denna bestämmelse får stå kvar.

När det sedan gäller 79 § 3 mom. tycker jag för min del, att det har så liten betydelse, om granskningen, där vederbörande det begär, ovillkorligen skall ske hos honom, eller om detta skall vara fallet endast då så lämpligen kan ske, i all synnerhet med den motivering utskottet anfört. Orden »och det lämpligen

Ang. ändring i vissa delar av taxeringsförordningen. (Forts.)
kan ske» böra enligt min mening stå kvar, ty det kan många gånger möta svårigheter att verkställa granskningen hos vederbörande, och det kan i vissa fall finnas mera bekvämt att handlingarna inlämnas hos taxeringsmyndigheterna. Detta är således en av de reservationer, som jag för min del finner icke ha så stor betydelse.

Däremot skall jag be att få säga några ord beträffande den reservation, som är avgiven av herr Bårg m. fl. Den gäller 143 § och avser frågan om fängelsestraff. Jag anser, att man genom de bötesbestämmelser, som föreslagits av utskottet, kan utdöma så pass stora bötesbelopp, att detta kan verka avskräckande. Det är enligt min mening i detta fall bättre med bötesstraff än fängelsestraff. Jag tror, att det många gånger skulle verka upprörande, om fängelsestraff ådömdes. Visserligen talas det om, att detta straff skulle kunna komma till användning endast vid förseelser av svårare natur, men det kommer i alla fall, om det intages i taxeringsförordningen, att verka onödigt avskräckande. Det är bättre, att man även i detta fall går fram med en viss försiktighet.

Jag finner således, att på de punkter, där reservationer avgivits, vissa meningsskiljaktigheter råda, men att dessa icke äro så stora. Herr Lithanders reservation går ut på helt avslag, och han vill, att Kungl. Maj:t skall framlägga ett nytt förslag. Men är herr Lithander säker på, att detta förslag kommer att bli bättre än det förslag, som nu föreligger? Det kan hända, att Kungl. Maj:t i ett kommande förslag mera följer sakkunnigbetänkandet, och detta är i vissa avseenden betydligt strängare än det förslag, som nu föreligger. Jag tror därför, att om man nu godtager detta av utskottet tillstyrkta förslag med den ändringen, att ikraftträdandet skall ske först den 1 januari 1936, så kommer man ett gott steg framåt. Jag vill betona, att man härmed icke velat gå fram på en linje, som verkar avskräckande för deklaranterna och för de laglydiga samhällsmedborgarna i detta land. Jag tror, att dessa skola finna, att med en klok tillämpning av de bestämmelser, som här äro förordade, finns det alla möjligheter att undgå trassel och besvärligheter. Därför kommer jag för min del att rösta för det förslag, som utskottet avgivit, med undantag för bestämmelsen om lagens ikraftträdande.

Som tiden nu var långt framskriden och flera talare anmält sig för yttrandes avgivande, beslöt kammaren, på hemställan av herr talmannen, att uppskjuta den vidare behandlingen av förevarande betänkande samt handläggningen av övriga å föredragningslistan upptagna ärenden till kl. 7 e. m., då enligt utfärdat anslag detta plenum komme att fortsättas.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.37 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Onsdagen den 8 maj.

Kl. 7 e. m.

Forsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

*Ang. ändring
i vissa delar av
taxeringsför-
ordningen.
(Forts.)*

Herr talmannen anmälde till fortsatt handläggning bevillningsutskottets betänkande, nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i vissa delar av taxeringsförordningen ävensom i ämnet väckta motioner; och lämnades därvid i fråga om 12 § i utskottets uti punkten 1 upptagna författningsförslag enligt förut skedd anteckning ordet till

Herr **Olsson** i Ramsta, som anförde: Herr talman! Redan år 1928, då nuvarande kommunalskattelag antogs, ansågo det särskilda utskottet och riksdagen nödvändigt att få taxeringsförordningen i vissa fall förbättrad. Det gällde särskilt möjligheten för taxeringsmyndigheterna att få reda på inkomsten av kapital och förmögenhet. Det har befunnits och erfarenheten har givit vid handen, att för dem, som ha att deklarerat för inkomst av kapital, har det funnits vissa möjligheter att undandölja en del. Det fanns inte möjlighet för taxeringsmyndigheterna att utfråga de bankinrättningar, som möjligen kunde förvalta kapitalet. Det var medgivet i vissa avseenden att utfråga dem, men då skulle det nämnas en särskild person och sägas vad man ville veta om honom. Riksdagen skrev till regeringen för att få en utredning på denna punkt, angående inkomst av kapital. Följande års riksdag gick ännu längre och begärde utredning även om möjligheten att få reda på andra inkomster än av kapital. Det var tydligt, att när vi 1928 utvecklade inkomstbeskattningen till att gälla skattskyldiga, som förut endast haft s. k. garantiskatt, nämligen jordägare och ägare av annan fastighet, så att även de skulle åläggas inkomstbeskattning för den del av inkomsten, som översteg respektive 6 och 4 % av jordbruk och skogsvärde och 5 % av annan fastighets värde, så var det tydligt, att angelägenheten av att få reda på alla inkomster blev större än förut. Det är endast till fördel för de skattskyldiga, som deklarerat ärligt vareda del av sin inkomst, att vi få taxeringsförfarandet så noggrant som möjligt, så att det kan bli en rättvis fördelning av bördan. Nu såges i riksdagen ibland, att Kungl. Maj:t kommit med en proposition, som inte varit tillräckligt förberedd, inte noggrant utredd, och vi ha ofta klandrat Kungl. Maj:t för detta. Men i detta fall finnes ingen rimlig anledning att klandra vederbörande departementschef, nämligen statsrådet Wigforss, för att inte frågan varit noggrant utredd. Det tillkallades år 1929 två speciellt sakkunniga, nämligen assessor Leijonmarck i överståthållarämbetet för uppberdsärenden och professorer vid handelshögskolan i Stockholm Oskar Sillén. Dessa båda ha hållit på i 3½ år med denna utredning. De ha rest till främmande länder och undersökt, hur man har det ordnat där. Deras arbete gav anledning till stora betänkligheter. Nu får jag säga, att jag kan inte annat än ge finansministern honnör för, att han med anledning av de anmärkningar, för vilket detta betänkande blev utsatt av alla de myndigheter som yttrat sig, har beskurit en del av vad de sakkunniga föreslagit. Jag tror också, att finansministern efteråt är glad över, att han

Ang. ändring i vissa delar av taxeringsförordningen. (Forts.)

gjort dessa beskärningar, ty det har visat sig, att även med de beskärningar, som finansministern föreslagit i de sakkunnigas förslag, har det uppstått en viss oro. Det visade sig också vid ärendets behandling i bevillningsutskottet. Den främste representanten för denna oro har på förmiddagen framträtt här. Det var den förste talaren, nämligen herr Lithander, som yrkat avslag på bevillningsutskottets hemställan. Den som i likhet med mig i ett flertal år suttit som ordförande i taxeringsnämnd och sysslat med dessa saker, måste finna, att det är angeläget att få dessa förbättrade möjligheter att få fram riktiga uppgifter. Jag måste säga, att det förslag som föreligger, är endast ett fullföljande av den utveckling, som taxeringsnämndsordförandena i vissa distrikt påbörjat. I vårt taxeringsdistrikt ha vi under flera år frågat alla, som deklarerat ränteutgifter: Till vem ha ni betalat dessa räntor? De ha villigt svarat. Jag har förr sagt detta till en bankkamrat, herr Laurén, och då har han sagt, att vi handlat olagligt och inte haft någon rättighet till detta. Men det har inte visat sig någon svårighet att få in dessa uppgifter, och det har lett till, att vi ha kunnat meddela dessa uppgifter till andra taxeringsdistrikt, att den och den mannen har haft så stor inkomst. Antagligen har det lett till taxering i andra distrikt. Och när det gällt banktillgodohavanden, ha vi sökt fråga angående personer. Men det har visat sig, att om de äro knepiga, så sätta de inte in sina pengar i en sparbank i närheten utan vända sig kanske till bank i en stad längre bort. Därför kan jag inte finna annat, än att det förslag som föreligger, att Kungl. Maj:t får beordra en del banker i ett län eller stad att lämna uppgifter till årets taxering om ränteinkomster på insatt kapital, kommer att bidra till en bättre och riktigare taxering. Naturligtvis kommer inte Kungl. Maj:t att ge bankerna åläggande att lämna uppgift om alla småräntor. Men på det viset kan man få stickprov, som verkligen kunna visa sig effektiva. Det kommer att leda till, att när det gjorts stickprov på ett eller annat håll kommer folk att bli rädda, och man behöver inte upprepa detta för ofta. Därför anser jag detta förslag synnerligen beaktansvärt och välgrundat. Nu har det anmärkts, att det kommer att föranleda arbete för bankerna, och det finnes en reservation om ändring på den punkten.

Vad sedan beträffar Kungl. Maj:ts förslag i övrigt, vill jag säga, att som nu utskottet beskrivit det på vissa punkter, kan jag tryggt rekommendera det till andra kammaren till antagande obesuret, såsom utskottet föreslagit. När det gäller möjligheten för ordförande i taxeringsnämnd, kronans ombud och Kungl. Maj:ts ombud i prövningsnämnd att få uppgift om anteckningar, som deklarerat fört över sina inkomster, anser jag punkten i § 32 mom. 3 behjärtansvärd. Det har hänt i vårt distrikt, Floda, att det varit någon näringsidkare, t. ex. en målare eller smidesmästare eller någon annan, som lämnat deklARATION om sin inkomst, att taxeringsnämnden sagt att den är för liten, och att deklareranten måste ha haft större inkomst, så att nämnden varit benägen att höja till det dubbla eller det tredubbla. Då har jag sagt: Låt mig tala vid mannen och få hans anteckningar. Jag har fått dem, och det har visat sig, att deklARATIONEN har varit riktig. Det kan alltså vara till fördel för deklARATIONERNA också med dessa anteckningar, för att de skola kunna styrka, att de deklarerat riktigt. Nu har jag hört, att första kammaren följt reservationen på denna punkt och strukit densamma. Jag beklagar det. Det finns en hel massa näringsidkare, som inte ha bokföring. De måste ha anteckningar om sina inkomster. Det har nämnts alla möjliga kategorier. Jag kan nämna läkare, tandläkare och arkitekter. Just från dessa kan det anses lämpligt att infordra uppgift om vad de haft för inkomster, för att det skall bli en rättvis fördelning av skattebördan och för att nämnden inte skall hugga i luften och dessa personer sedan klaga. Men utskottet har även tillgodosett deklARAN-

Ang. ändring i vissa delar av taxeringsförordningen. (Forts.)

ternas intresse. Vi ha sagt i bevillningsutskottet, att den här ändringen i taxeringsförordningen kanske verkligen oroar deklaranterna. Men vi ha också sökt tillgodose deklaranternas intresse genom att införa den bestämmelsen, att om taxeringsnämndens ordförande eller någon ledamot vid den förberedande granskningen av deklARATIONERNA finner anledning att frångå deklARATIONEN, då skall man underrätta deklARANTEN och fråga, hur det förhåller sig på denna punkt, där det skall föreslås ändring. Det är också ett skydd för deklARANTEN. Jag påstår, att ur den synpunkten kunna deklARANTERNA hälsa förslaget med uppenbar tillfredsställelse. Vi ha i Floda sökt göra så vid taxeringen, utan att det varit lagfäst. Vid årets taxering hade vi en kommitté bestående av ordföranden, kronombudet och tre ledamöter i taxeringsnämnden, som gingo igenom deklARATIONERNA. Vi brevväxlade med var och en, för vilken vi ansågo rimligt att ändra på deklARATIONEN. Det visade sig, att — för att inte överdriva — kanske i 30 % av alla dessa fall fingo vi tillförlitliga svar. Vi behövde inte göra ändring där. Jag kan taga ett fall, där vi frågade, varför deklARANTEN ÅR 1934 deklARERAT en förlust av 200 kronor och ÅR 1935 deklARERAT en förlust på 500 kronor. Under tiden hade han ändå betalat av 500 kronor på sina skulder. Vi frågade: ÅR 1934 deklARERADE NI en förlust på 200 kronor och ÅR 1935 en förlust på 500 kronor. Under tiden har ni betalat av 500 kronor på skulderna. Varifrån har ni fått pengar till att betala skulder och till nödvändiga utgifter till hushållet? Ja, då kunde det hända, att deklARANTEN svarade tillfredsställande. Det var en del skulder, som jag inte tagit upp. Och han har bevisat, att så var det. En annan svarar: Jag har fått ett arv från Amerika. Vid undersökning befanns det, att uppgiften var riktig. Men i andra fall kunde en deklARANT lämna en annan förklaring: Jag har inte fört några anteckningar, men jag har nog haft större inkomster än vad som står i deklARATIONEN. Ni få väl höja det. Jag menar, att detta förslag innefattar fördelar för deklARANTERNA. I Floda gå vi så till väga, att varje kväll, då vi slutat taxeringsarbetet skicka vi ut anmärkningar och meddelanden om frångående av deklARATION till deklARANTERNA. Det få vederbörande dagen därpå, och sedan annonseras det att 14 dagar efter det taxeringen är slutförd, få de deklARANTER, som mottagit anmälan, att vi gått ifrån deras deklARATIONER och ha någonting att häremot erinra, infinna sig inför taxeringsnämnden och förklara sig eller också skriftligen meddela vad de ha att anföra. Det har visat sig, att det blir inte många, som gå till prövningsnämnden och klaga. Det är trevligare att komma till taxeringsnämnden och klargöra sin ställning. Går man så till väga, vågar jag påstå, att deklARANTERNA inte ha något att klaga över. De kunna vara glada över möjligheten att få fram alla skatteobjekt, så att bördan blir så rättvist fördelad som möjligt. Herr talman, jag finner av vad jag sagt och av min erfarenhet på området, att vad utskottet föreslagit kan gott antagas av andra kammaren och bör antagas, detta inte minst ur deklARANTERNAS synpunkt.

Häruti instämde herr *Westman*.

Vidare yttrade:

Herr *Laurén*: Herr talman! Det är nog sant, som min ärade granne på Sörmlandsbanken säger, att jag varnat honom för de olagligheter han begått, när han framställt det så, att han ålade vederbörande att lämna dessa uppgifter. Regeringsrätten har förklarat, att det är olagligt. Nu talade han om något, som är ännu mera olagligt, nämligen att man i Floda har tillsatt en kommitté på tre personer, som skulle granska deklARATIONERNA. Det får man

Ang. ändring i vissa delar av taxeringsförordningen. (Forts.)

inte göra. Detta var en uppgörelse oss emellan, som kanske inte helt passar för protokollet.

Det föreliggande förslaget innebär en rätt stor utvidgning av taxeringsförordningen, men jag instämmer med herr Olsson i Ramsta däri att det nog är nödvändigt, för att man skall kunna kontrollera deklARATIONERNA. Det har invänts som stöd för, att deklARATIONERNA äro riktiga och hållbara, att man, när man granskar dem, får den uppfattningen, att falsk deklARATION inte förekommer synnerligen ofta, utan i stället att en stor del besynnerligheter kan förklaras.

Herr Lithander riktade under förmiddagen en allvarlig anmärkning mot förslaget, som jag inte kan annat än ge honom rätt i, att svenska folkets rätt att sig självt beskatta är genom taxeringsförfarandet i mångt och mycket kringskuren och blir det mer och mer. Men det kan inte avhjälpas genom att förkasta förslaget, utan det enda, som kan lända till rättelse är, att taxeringsdistrikten göras mindre, så att taxeringsnämnderna kunna sovra det material, som ställes till deras förfogande för taxeringen. Nu äro en del taxeringsdistrikt så stora, att taxeringsnämnderna ha svårigheter att hinna med detta. Särskilt i Stockholm och Göteborg torde nämndernas inverkan på själva taxeringen vara ganska minimal. Som kammaren kanske erinrar sig, fördes i början av året en stor tidningsdebatt om att nämnderna inte ha något inflytande på taxeringen. Gjorde man distrikten mindre, ökade man nämndernas inflytande och bidroge till att hos de skattskyldiga återställa förtroendet till nämnderna och hindra falskdeklARATION.

Jag har för min del inte mycket att anmärka mot förslaget, men i en del fall har det enligt mitt tycke gått för långt. Vi ha 35 §, som herr Olsson i Ramsta nyss berörde, bestämmelsen att en skattskyldig skall uppge, till vem han betalat ränta. Genom regeringsrättens utslag har fastställts, att man inte har rätt att ålägga en person detta. Men man kan fråga en person, om han vill göra det. Det har jag gjort i en del fall, men framhållit, att vederbörande inte varit skyldiga därtill. Vid ett tillfälle frågade jag en gårdsägare, som jag tyckte ha gjort rätt stora ränteavdrag, hur det hängde ihop. Då svarade han med en genfråga: Är jag skyldig att svara på detta, och hur mycket kostar det, om jag inte svarar? Jag svarade: Skyldig är ni inte att svara, om ni inte vill göra det, och skatten kan bli en 30 à 40 kronor högre om er deklARATION ej godkännes. Då betalar jag hellre och svarar inte, svarade han. Några månader efteråt kom han och sade: Jag kan nu tala om, till vem jag betalat räntorna. Saken är den, att jag har min gård synnerligen högt in-teknad, och jag har lånat pengar av en person, till vilken jag betalar hög ränta, men dessa pengar kan jag inte få låna på annat håll. Får han reda på, att jag talat om, vad jag betalat i ränta, säger han upp lånet, och jag får göra konkurs, ty jag kan inte få någon borgen därför. Han var således tvungen att antingen handla såsom han gjorde och taga risken av den högre skatten. Nu blir det enligt de nya bestämmelserna lagligt att ålägga en person en dylik uppgiftsskyldighet. Men antagligen säger han, att jag betalar hellre den ökade skatten, som det blir, än jag riskerar att få lån uppsagda. I det fall jag nämnt följde vi deklARATIONEN, ty vi hade inte anledning annat än att tro honom. Detta exempel — och jag har ännu flera sådana — visar, att denna, jag skulle vilja säga skvallerparagraf, är inte alldeles lämplig.

Sedan är det en annan sak, som kommer att vålla rätt mycket besvär. Som vi veta, betalar en del folk ränta för det gångna året mycket ordentligt före årets slut. Andra åter tycka inte, att det gör något, om de dröja någon dag in på det nya året. Antag nu, att en låntagare betalar den 2 januari. Då får han ett kvitto, att han den 2 januari 1935 betalat ränta för år 1934. Men

Ang. ändring i vissa delar av taxeringsförordningen. (Forts.)
om långgivaren vill bedraga taxeringsnämnden, säger han, att ränta för år 1934 fick jag under år 1935, och den tar jag upp i deklARATIONEN för år 1935. Vilka skrivelser blir det icke på det sättet, om man inte kan förmå folk att säga, att det ena skall vara på det året och det andra på det andra? Det blir krångligt.

Så kommer fjärde momentet av samma paragraf. Reservanterna yrka, att den bestämmelse skall utgå, som stadgar, att Kungl. Maj:t skall bestämma, att sparbanker och andra penningförvaltande inrättningar skola vara skyldiga att lämna uppgift om räntorna. En sparbank med 10,000 insättare får kanske föreläggande av Kungl. Maj:t att lämna uppgift på räntorna för alla insättare. Det blir ett förskräckligt arbete för banken. Och tänk om ett sådant föreläggande skulle ges åt postsparbanken eller åt konsumtionsföreningarna med alla deras medlemmar — de äro också penningförvaltande inrättningar, fastän de icke lyda under sparbankslagen! De betacka sig nog för dylika ålägganden och skulle helst se, att de icke förekomme.

55 § berör rätten att utfärda anmaning. Den föreslagna bestämmelsen innebär onekligen ett framsteg, och jag tror, att när denna rätten är förbehållen endast landskamreraren och taxeringsnämndens ordförande, kommer den nog icke att missbrukas, åtminstone icke i större utsträckning.

78 § ger ökat arbete åt taxeringsnämndsordförandena, och jag skall begagna tillfället att be herr statsrådet och chefen för finansdepartementet tänka på att arbetet också bör medföra en ökad avlöning åt dessa personer. Men det är icke bara ökat arbete ordförandena få; paragrafen innebär också en fördel för dem. Såsom herr Olsson i Ramsta nyss framhöll, komma ordförandena på detta sätt i bättre kontakt med deklareranterna. När man på förhand tillfrågar dem och låter dem få reda på hur man tänker i fråga om deras deklARATION, undviker man enligt min erfarenhet mycket missnöje med de avvikelser nämnderna göra. Sedan är det ännu en fördel för ordförandena, och det är den, att härigenom i någon mån kan hejdas nämndernas önskan att taxera »på känn», som man säger. Det finns väl ingen taxeringsordförande, som icke varit utsatt för att nämnden säger: denne person har deklarerat för litet; han måste höjas. Då har ordföranden att gå till deklARATIONEN; ur den kan han meddela nämnden endast vissa detaljer. Men taxeringsförordningen kan lägga hinder i vägen för ordföranden att lämna sådana uppgifter ur deklARATIONEN, som bestämt skulle visa, att en höjning icke bör ske. Om nu deklARANTEN tillfrågas kan denne bli i tillfälle att inför nämnden framlägga bevis för att deklARATIONEN är riktig. Jag har haft många sådana fall, där utomstående sagt till mig: ni ser icke efter; den eller den personen lever som om han hade 20.000 kronors inkomst men han deklarerar endast för 5,000 kronor. Ja, ordföranden, kronombudet och den ledamot, som närmast skall granska deklARATIONEN, vet, att personen i fråga lever på sitt kapital eller lever på skuldsättning, men det få de icke säga. Enligt vad som nu föreslagits skulle vederbörande i ett sådant fall få avge en förklaring, ett system, som i mångt och mycket måste verka lugnande på deras nerver, som tro att nämnderna icke se upp.

Nämndernas kontroll är ju egentligen endast en revision av de skattskyldigas deklARATIONER. På samma sätt som man granskar de räkenskaper en förtroendeman för, på samma sätt granskar man deklARANTENS uppgifter. Gör man detta med förstånd, tror jag, att man vinner deklARANTENS förtroende, även om man får lov att övertyga honom om att han har orätt. På samma gång bör man även vinna, att allmänheten inser, att nämnderna handla riktigt och rätt.

Jag har, herr talman, intet yrkande att göra, men jag vill ändå instämma

Ang. ändring i vissa delar av taxeringsförordningen. (Forts.)
i de reservationer, som gjorts och som rikta sig mot bestämmelser, som jag icke anser lämpliga.

Herr Bergström: Herr talman! Från motståndarna till den taxeringsförordning, som här är ifrågasatt, har det anförts farhågor för att den skulle komma att irritera fram en stämning ute bland skattedragarna och de deklARATIONSSKYLDIGA, som icke vore precis gynnsam för skattemoralen. Det var tydligen något i den riktningen herr Anderson i Norrköping ville antyda i sitt anförande här i dag.

Jag skulle redan från början gentemot dessa farhågor vilja säga, att vad skattemoralen beträffar, kan man knappast tänka sig ett mera riskfyllt förhållande än det nuvarande. Det är icke gynnsamt för skattemoralen, att löntagare och arbetare överallt ute i landet nödgas konstatera, att de få skatta för sin inkomst intill sista öret samtidigt med att inkomsttagare, som ha litet större frihet vid uppgörande av sina deklARATIONER, leva på en avsevärt högre levnadsstandard, och komma lindrigt undan i skattehänseende. Detta missförhållande har skapat mycken bitterhet och misstämning, något som knappast kan vara gynnsamt för en god skattemoral. Jag skulle vilja hävda, att alla åtgärder, syftande till att få till stånd en skattekontroll, som i högsta möjliga grad pressar fram de beskattningsbara inkomsterna, komma att väcka allmän tillfredsställelse och därmed också verka befrämjande på den allmänna skattemoralen i landet. Det är ur denna synpunkt jag bedömer det föreliggande utskottsförslaget. Jag kan icke finna, att förslaget går längre, än vad som är rimligt eller att dess verkningar icke skulle bli av den gynnsamma karaktär just i fråga om skattemoralen, som jag här syftat på.

Efter detta mera allmänna påpekande vill jag erinra om — herr Ericson i Boxholm har förut varit inne på saken, men det kanske icke skadar att understryka den — att detta utskottsförslag i väsentliga stycken bottnar i den utredning, som riksdagen år 1929 begärde och som är tillkommen på basis av en motion, bakom vilken stodo från denna kammare herrar Osberg och Jönsson i Revinge och från första kammaren herrar Alkman, Fehr, Roos och Mellén. Jag nämner bara några representanter från de borgerliga partierna. Det är tydligt, att de önskemål, som utskottsförslaget nu vill effektuera, varit ganska allmänna och så att säga gått utöver alla partigränser. Såvitt jag förstår äro dessa önskemål ingenting annat än ett uttryck för samma synpunkter, vilka jag inledningsvis utvecklade, nämligen att förhållandena i fråga om skattekontrollen äro mycket bristfälliga, och att det tarvas vissa åtgärder för att få bort bristfälligheterna och få fram en allmännare och bättre skattemoral. Jag vill särskilt fästa uppmärksamheten på att man i denna motion, som frambars av motionärer från de borgerliga partierna år 1929, även accepterade frihetsstraff för verkliga falskdeklarationer.

På tal om det behov, som föreligger i fråga om en bättre skattekontroll, har det redan förut i dag anförts vissa siffror, som äro ganska belysande. Herr Ericson i Boxholm erinrade om att en stickprovskontroll, som utfördes av de sakkunniga, visade, att år 1929 cirka 170 miljoner kronor undgått taxering. Belysande äro också några siffror från Norrköping. Där tillsatte man för några år sedan en taxeringsassistent, som har varit de lokala taxeringsmyndigheterna behjälplig med utö vandet av en bättre skattekontroll. Det har visat sig att denna åtgärd medfört ganska goda resultat. 1931 kunde man höja den taxeringsbara inkomsten med 1,467,000 kronor, 1932 med 1,336,000 kronor, 1933 med 1,363,000 kronor och 1934 med 994,041 kronor. I Stockholm kunde man tack vare en särskild efterhållning år 1932 höja den taxerade inkomsten med 4,418,920 kronor. Man ser redan av dessa siffror, att det är mycket att hämta

Ang. ändring i vissa delar av taxeringsförordningen. (Forts.)

in för det allmänna, och det är självfallet, att om skattekontrollen bygges ut och om våra skattemyndigheter få en ökad och rimlig befogenhet, detta kommer att resultera i ett ökat skatteunderlag för både stat och kommun.

Här har man nu från reservanternas sida gjort en del anmärkningar, som jag i största korthet skall be att få säga några ord om.

Den första gäller ju den skyldighet, som utskottsförslaget vill stadga i § 32, tredje momentet, för rörelseidkare att vid anfordran uppvisa de anteckningar, som de fört rörande sina ekonomiska förhållanden och som rimligen måste ha legat till grund för deras deklARATIONER. Man har nu vissa invändningar gentemot detta, och man säger bl. a., att det är att på en bakväg införa en bokföringsskyldighet, som icke är vederbörande rörelseidkare lagligen ålagd. Jag undrar emellertid, om det icke är att överdriva saken. Man får väl förutsätta, att dessa enskilda rörelseidkare, som det här är fråga om, i regel föra vissa anteckningar över rörelsens utgifter och inkomster. De måste göra detta, om de överhuvud taget kunna skriva en deklARATION, som är något så när korrekt. Det åliggande det nu är fråga om kan icke innebära någonting annat, än att de få visa dessa anteckningar för vederbörande taxeringsmyndighet vid anfordran. Hur det skulle kunna leda till att de skulle få lägga sig till med fullständig bokföring förstår jag icke. Det är ett konstlat skäl mot denna speciella del av förslaget. Jag ber vidare att i detta sammanhang få betona, att det aldeles säkert skulle innebära en avsevärd minskning av möjligheterna för våra taxeringsmyndigheter vid utövandet av en god skattekontroll, om denna befogenhet skulle voteras bort ur det föreliggande förslaget. Det finns ju — det har framhållits av åtskilliga talare — ett flertal grupper av enskilda yrkesidkare, som tvivelsutan ha ganska lätt för närvarande att undkomma en noggrannare kontroll från taxeringsmyndigheternas sida. Det är en sak, som vi fått erfaras i de städer, där vi gjort oss en smula besvär med att titta på dessa förhållanden. Säkert skulle det vara att minska den nu ifrågasatta reformens effektivitet i hög grad, om man skulle stryka det ifrågasatta momentet i § 32 av utskottsförslaget.

Man har också anmält sina bekymmer för den arbetsbörda, som skulle påläggas banker och andra penninginrättningar genom den ifrågasatta uppgiftsskyldigheten rörande insättningar och uppburna räntor. Såvitt jag förstår, gör man sig skyldig till överdrift även i det stycket, så framt det icke är fråga om ren missuppfattning. Här talade herr Laurén nyss om att sparbankerna skulle kunna riskera att bli ålagda att lämna uppgift om alla sina insättares tillgodohavanden och räntor. Det är nu, som kammarens ledamöter säkerligen observerat, icke frågan om något sådant utan om en stickprovskontroll. Vederbörande banker kunna genom Kungl. Maj:ts beslut bli ålagda att lämna uppgift rörande en begränsad grupp insättare — man har tänkt sig, såsom förut upplysts här, att man t. ex. skall utpeka en grupp personer, vilkas namn börja med en viss bokstav. På så sätt blir det ju en stark begränsning av uppgiftsskyldigheten, och det är svårt att förstå, att denna skulle medföra en så orimligt tyngande arbetsbörda. Man kan vid sidan därav ställa upp den skyldighet, som nu åvilar arbetsgivare att årligen till taxeringsnämnd lämna uppgift om de anställdas inkomster. Detta gäller samtliga anställda, och det kan nog, när det gäller större företag, vara en rätt besvärande uppgift. Under alla förhållanden är jag förvissad om att den i många fall är lika tyngande som den uppgiftsskyldighet, som nu ifrågasatts för banker och andra penninginrättningar.

Det har också i det sammanhanget nämnts någonting om att man alltid skall gå ut ifrån att deklARATIONEN är rätt ända till dess att man fått anledning misstänka motsatsen, och man har menat, att man av den anledningen icke bör

Ang. ändring i vissa delar av taxeringsförordningen. (Forts.)

ålägga penninginrättningarna en uppgiftsskyldighet av det slag det här är fråga om. Jag ber då få skjuta in den frågan: varför respekterar man då icke en löntagares eller arbetares deklARATION utan vidare? Såvitt jag förstår, går det till så i många fall, att arbetsgivaren redan innan löntagaren eller arbetaren skrivit sin deklARATION lämnar uppgift till taxeringsmyndigheten om dennes inkomster. Denna stora medborgargrupps deklARATIONER har man sålunda underkänt på förhand och mött med en misstro, som man nu förmenar inte bör få förekomma mot bankernas insättare och de friare deklARATIONERNA överbud. Man kan här göra en jämförelse och hävda, att det icke är principiellt fördömligare att begära, att en penninginrättning skall lämna uppgifter av ifrågasatt slag.

Till sist skulle jag också vilja säga några ord om den reservation, som är avlämnad av herr BÄRG i Katrineholm m. fl. och som går ut på att man skulle införa frihetsstraff för de verkliga falskdeklARATIONERNA. Man har sagt, att det är att gå för långt, och man har förmenat, att man här rör sig på ett så lösligt område, att man utan att vilja det skulle med en sådan bestämmelse riskera att komma dithän, att relativt oskyldiga människor skulle råka ut för frihetsstraff. Jag ber emellertid att få fästa uppmärksamheten på att det i den föreslagna paragrafen tydligt är stadgat, att det skall vara fråga om deklARATIONER, som »*mot bättre vetande*» lämnat oriktiga uppgifter. Jag för min del kan icke förstå annat, än att det är ett grovt bedrägligt förfarande gentemot det allmänna som åsyftas, och att det ur den synpunkten bör vara fullgoda skäl att acceptera det urbotade straffet, för den sortens deklARATIONER. Jag vill också fästa uppmärksamheten på att det i sådana fall kommer att åligga allmänna åklAGAREN att inför domstol bevisa, att de oriktiga uppgifter, som blivit föremål för åtal, lämnats mot bättre vetande. Det är, så vitt jag förstår, en fullgod garanti för att det icke kan bli frågan om några domar, som skulle komma att verka upprörande på den allmänna rättskänslan.

Herr talman, jag har velat framhålla dessa synpunkter.

Med herr Bergström förenade sig herr *Olsson* i Gävle.

Herr talmannen gav härefter för kort genmäle ordet till

Herr *Olsson* i Ramsta, som anförde: Herr talman! Det kanske kan tyckas förmätet av mig att försöka ge en lekmannarepresentant i kammarrätten en tolkning av skattelagarna. Herr Laurén förklarade emellertid med anledning av min upplysning om att vi tillsatt en delegation för förberedande granskning av taxeringarna inom vårt distrikt, att detta var olagligt. Saken ligger ju så till, att enligt nuvarande skattelagar har man rättighet att låta ledamöterna av taxeringsnämnden alternerande följa vissa delar av taxeringsarbetet, under det att en ledamot skall följa arbetet hela tiden. På det sättet kan man få alla ledamöterna med i taxeringsarbetet. Det är detta förfaringsätt vi tillämpat, då vi haft vår delegation, och det underlättar möjligheten att lära känna ett så stort taxeringsdistrikt som vårt. Jag tror, att när jag förklarar detta, skall herr Laurén ge mig rätt i att man har en sådan möjlighet enligt nuvarande lag.

Hjälpå yttrade:

Herr *Lundell*: Herr talman! I den diskussion, som hittills förevarit om det föreliggande förslaget, har det huvudsakligen varit ledamöter av bevillningsutskottet, som yttrat sig. Jag skall be att få säga några ord i min egen skap av motionär i denna taxeringsförordningsfråga.

Ang. ändring i vissa delar av taxeringsförordningen. (Forts.)

Jag har deltagit som undertecknare i två motioner, som framburits här i kammaren. Den ena avgavs vid riksdagens början under dåvarande motionsperiod av herrar Wallén och Z. Höglund, fru Eklund och mig. Som kammarens ledamöter behagade finna, äro olika meningsriktningar ganska allsidigt företrädda bland undertecknarna av motionen. Den är framburen också i första kammaren, där av herr Fredrik Ström m. fl., och den reagerar mot ett sammanblandande av åklagar- och domarfunktionerna när det gäller taxeringsväsendet och likaså mot den sammanblandning av instanser, som därvidlag förekommer. Motionen begär förbättringar i de avseenden, som i densamma påtalas, och slutar med en hemställan, att Kungl. Maj:t täcktes vilja låta verkställa utredning och för riksdagen framlägga förslag till en ändrad organisation av taxeringsväsendet i de hänseenden i motionen angivits.

Den andra motion, som jag har skrivit under, är likalydande med den som i första kammaren framburits av herr Reuterskiöld m. fl. Den är avgiven direkt i anledning av den framlagda propositionen och rör de förändringar, som där äro föreslagna och som ju i korthet gå ut på att det icke längre är självdeklarationen, som skall vara den huvudsakliga grundvalen för taxeringsarbetet, utan att det är en insamling och bearbetning av kontrolluppgifter, som skall vara det huvudsakliga. Vad den motionen i huvudsak vill utsäga kan jag sammanfatta i en enda sats, som står på motionens sista sida, där det heter: »Med straffhot, kontrollåtgärder och inblandning i privata förhållanden uppbygges icke den enskildes ansvarskänsla.»

Jag skall icke närmare gå in på de olika frågor, som avhandlas i motionen. Jag vill endast framhålla, att det nog är en mycket utbredd uppfattning bland den stora allmänheten, att taxeringsnämndernas gransknings-, undersöknings- och kontrollarbete redan nu blivit alltför omständligt och närgånget, och att utvecklingen icke bör gå ytterligare i den riktningen. Det har redan nu kommit till gränsen av det tolerabla. Vidare är själva avgivandet av deklARATIONEN för personer, som icke äro direkt rena löntagare, en rätt komplicerad och arbetskrävande uppgift, som för många, både jordbrukare och andra företagare, tar en oproportionerligt lång tid, som de kunde använda till mera produktiva ändamål.

Många taxeringsmän ha samma uppfattning, som jag framhållit, nämligen att deklARATIONSPLIKTEN icke får göras mera betungande än den redan är. — Sedan finns det naturligtvis också många taxeringsmän, som gripits av den iver och den tjusning, som ligger i att jaga efter undanstuckna inkomster eller dolda förmögenheter, och från den sidan drar man sig icke för att föreslå kontrollåtgärder, huru mycket dessa än komma att belasta även de lojala deklARANterna. Det är i huvudsak denna jaktiver efter falskdeklARATIONER, som kommit till uttryck i Kungl. Maj:ts proposition, och som nog också skymtat fram i åtskilliga av de anföranden, som hållits av ärade ledamöter av bevillningsutskottet. Man märker detta intresse både hos herr Brännström, herr Olsson i Ramsta och herr Laurén och kanske hos en och annan till.

Jag vill icke gå in på några särskilda detaljer i förslaget, men jag vill i alla fall erkänna, att det finns vissa fullt berättigade saker däri, såsom bl. a. detta, att man vill försöka få en mera rättvis upptagning av inkomster av obligationsräntekaraktär och av räntor på banktillgodohavanden o. s. v. Det är naturligtvis ett otting, såsom det varit hittills, att den mest aktiva delen av kapitalet, inkomsten av aktiekapital, beskattats och kontrollerats hårdast. Dels har aktieinkomsten dubbelbeskattats och dels skall ju utdelningen redovisas i särskilda taxeringsuppgifter, under det att det kapital, som bär den minsta risken, nämligen det, som är insatt i bank eller utlånat mot obligationer, icke blir vare sig dubbelbeskattat eller utsatt för någon mera närgången kontroll.

Ang. ändring i vissa delar av taxeringsförordningen. (Forts.)

Alltså i denna punkt är det, som är föreslaget i Kungl. Maj:ts proposition, till avsikten riktigt och rätt. Frågan är blott, huru långt man lämpligen bör sträcka sig för att forska efter vad som kan vara dolt i olika avseenden.

Jag har sagt, att jag icke skall gå in i några särskilda detaljer, och det kan jag icke behöva göra, därför att jag i allt väsentligt kan ansluta mig till det, som i början av dagens debatt uttalades av herr Lithander. Den motion, som jag har skrivit på och burit fram i andra kammaren, och som är framburen av herr Reuterskiöld i första kammaren, slutar också med det yrkandet, att »riksdagen måtte, med förklaring att Kungl. Maj:ts förevarande proposition icke kunnat av riksdagen bifallas, anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa förnyad utredning av de i propositionen berörda frågorna och därvid beakta» vad i motionerna anförts. Men utöver det som är anført i dessa motioner och utöver vad herr Lithander anført till försvar för dessa synpunkter skulle jag vilja ändå framföra ett par saker, som icke beaktats i den omfattning, som jag tycker, att de förtjäna.

Det är nog många, som kommit till samma uppfattning som jag, nämligen att deklaramoralen, om jag så får uttrycka det, åtskilligt försämrats under de senaste tio åren, och det är väl detta, som till stor del är anledningen till att man nu begärt skärpta kontrollåtgärder. Emellertid ligger orsaken till denna försämrade deklaramoral nog icke i så ringa utsträckning i den alltmer hårda och ojämna beskattning, som landets medborgare bliva utsatta för. Det är för närvarande så, att i de högsta inkomstlägena kan enbart den rena direkta skatten till staten gå upp till 40, 50 ja 60 % och i vissa ogynnsamma fall till ännu mera, av den verkliga inkomsten. Detta i sådana fall, där det ingår en väsentlig förmögenhetsdel i det deklarerade och taxerade beloppet och där förmögenheten för närvarande gett en liten avkastning. Även ganska långt ner på inkomstskalan går den nuvarande direkta beskattningen upp till förvånande höga belopp, och jag menar, att man under sådana förhållanden icke får förvåna sig alltför mycket, om medborgarnas deklaramoral sjunker. En skattedragare kan icke i längden finna sig i denna orättvisa beskattning. Han uppfattar den mer och mer såsom ett direkt våldförande från samhällets sida av den enskilde, och hans rättskänsla kommer då att säga honom, att han icke har moralisk förpliktelse att uppfylla det som påbjudes från statsmakternas sida, och därmed följer deklaramoralens försämring. Jag tror, att herr Carleson under förmiddagens debatt var en smula inne på samma tankegång. Han sade något sådant, icke precis i de ordalagen, men i alla fall av det innehållet, att demoralisationen stiger i samma mån som skattesatserna. Det är en sak, som statsmakterna nog böra tänka på.

Det är icke blott så, att den direkta beskattningen är efter år skärpts till mycket stor hårdhet, utan det finns också mycket stora ojämnheter, som framgå såsom resultat av taxeringsförfarandet och skattelagarna. Jag vill påminna om sådana saker som dubbelbeskattning av inkomsten från aktiebolag. Vidare på den inskränkning, som finnes i rätten till kvittning av förlust på ett område mot vinst på ett annat område. Den rätten är helt och hållet inskränkt till att kvittning skall ske under samma beskattningsår. I vissa fall är denna kvittningsrätt inskränkt till inkomst av precis samma art och inom samma huvudavdelning i deklaramoralblanketten. Denna inskränkta kvittningsrätt leder till att inkomster, som inflyta ojämnt, bli oerhört mycket hårdare beskattade än inkomster, som inflyta år efter år med likadana belopp. Ett litet aktiebolag, som det ena året har en vinst på 15,000 kronor och sedan har förlust ett par år får icke alls samma skatt, som det skulle fått, om det fått uppge till beskattning dessa 15,000 kronor, minskade med förlusten under förluståren, så att det hela skulle fördelats på de år som hela förloppet tagit.

Ang. ändring i vissa delar av taxeringsförordningen. (Forts.)

Vidare ha vi den skillnad, som ligger i den olika och hårda beskattningen av enskilda handlande och konsumtionsföreningar, som var och en väl känner till. Först och sist vill jag påminna om det garantiskattesystem, vi ha, som sätter fastighetsägare, särskilt ägare av jordbruksfastighet, i en synnerligen orättvis ställning i jämförelse med löntagare. Här har ju under krisår skatten kunnat uppgå till betydligt mer än själva inkomsten. Där finns icke något direkt samband mellan skatt och inkomst, för såvitt icke inkomsten överstiger garanti-beloppet.

När nu deklarationsmoralen faller på grund av beskattningens hårdhet och ojämnhet, skulle det väl vara en riktig och förnuftig motåtgärd från statsmakternas sida att försöka återföra beskattningen till en rimlig höjd och till större jämnhet, men i det läget föreslå nu i stället statsmakterna skärpta kontrollåtgärder. — Det är ju möjligt, att man därigenom kan vinna åtskilligt, men det är icke säkert, att nettovinsten av dessa skärpta kontrollåtgärder blir så särskilt stor. Det är ju så, att den lag, som icke grundar sig på det allmänna rättsmedvetandet, den leder icke alltid åtminstone till en sådan förändring, som man med denna lag ville åstadkomma.

Jag skall nu taga upp ytterligare en punkt och säga några ord därom, och det är om det intresse, som man förmenar, att de lojala deklaranterna böra ha av att de illojala tvingas över i bättre vanor. Det förekommer på åtskilliga ställen i den framlagda propositionen påpekanden om detta intresse, och departementschefen uttalar sig också därom, då han bl. a. säger: »På så sätt ökas också anledningarna till missnöje hos dem, som — vare sig på grund av en bättre medborgaranda eller i följd av en effektivare kontroll på dem själva — riktigt uppgiva sina inkomster eller sin förmögenhet och som sålunda få bära en del av den skattebörd, som rätteligen bort åvila andra.» Och litet längre fram säger han om samma sak: »Naturligtvis bör man därvid icke bortse ifrån att kontrollåtgärder kunna kännas så besvärande för de enskilda eller så ingripande i privata förhållanden, att även lojala medborgare hellre än att underkasta sig desamma vilja finna sig i att bära högre skattebördor.» I båda dessa uttalanden framhålles såsom en naturlig sak, att om man kunde få fram och beskatta dessa dolda inkomster och understuckna kapital, skulle därigenom beskattningen bli lägre för dem, som nu deklarerar och skatta lojalt. Ja, hur kan det vara med den saken? Måste man icke snarare vänta, att med den läggning, som statsmakterna för närvarande ha, det nog icke är så säkert, att vi skulle få lägre skattebördor, lägre skattesatser för alla lojala deklaranter. Det talas i den framlagda propositionen om undanstuckna inkomster av kapital på cirka 170 miljoner kronor. Antag nu, att man skulle lyckas att huvudsakligen uppspara dessa inkomster samt taxera dem. Det skulle kanske ge ökade inkomster för det allmänna på cirka 30 å 40 miljoner kronor, alltså till staten och kommuner och landsting tillsammans. Kan man vara alldeles säker på att sådana betydligt ökade inkomster också skulle föranleda t. ex. en sänkning av skatteprocenten på den gamla statliga inkomst- och förmögenhetsskatten eller en reduktion eller ett borttagande av de direkta skatteformer, som senare kommit till? För min del är jag under närvarande förhållanden icke på något sätt beredd att svara ja på en sådan fråga. Jag skulle tvärtom bli ganska överraskad, om en ökning av den direkta skatteinkomsten skulle föranleda till en sänkning av utgående skattesatser. Såsom statsmakterna, efter vad det förefaller, numera äro sinnade, är det snarare så, att ökade skatteinkomster leda till ökade möjligheter till utgifter. Och finns det ökade möjligheter till statsutgifter, lära väl också förslag om sådana ökade utgifter bliva framlagda och väl också bli antagna av riksdagen. Alltså, jag menar, att vad man i bästa fall kan få fram genom att skärpa taxeringsförordningen blir,

Ang. ändring i vissa delar av taxeringsförordningen. (Forts.)
ifall man lyckas vinna vad man avser att vinna, närmast ökade statsutgifter.

Jag skall icke uppehålla mig vidare vid dessa frågor men vill säga blott ett par ord om några yttranden, som förekommit under debatten. Jag vill då närmast säga om herr Olsson i Ramsta, att han rekommenderade skärpningarna enligt utskottsförslaget, men av det han sade tyckte jag närmast framgick, huru en duglig taxeringsman klarar sig alldeles utmärkt med de medel, han redan har till sitt förfogande. Det framgick icke av hans yttrande, att det skulle föreligga något större behov av ytterligare kontrollåtgärder. — Vidare vill jag i fråga om herr Bergströms yttrande här säga, att han gav mig ett visst stöd för den farhåga, jag uttalade därom, att ett förbättrat taxeringsförfarande icke skulle kunna leda till sänkt skattesats. Han sade nämligen, att genom dessa åtgärder kan man få fram ett ökat skatteunderlag, men han fortsatte icke och sade, att med ett ökat skatteunderlag skulle sedan följa en minskad utdebitering, och jag misstänker, att det nog icke var alldeles en tillfällighet, att han icke fortsatte på det viset.

Ja, herr talman, jag vill med stöd av det nu sagda yrka bifall till den av herr Lithander vid utskottsutlåtandet fogade reservationen. Detta yrkande ställer jag dels med stöd av de motiveringar, som finnas i de två motionerna i denna fråga, som jag varit med om att underteckna, och dels med stöd av vad av mig under debatten anförts om den demoraliserande verkan, som en omättlig och ojämn beskattning åstadkommer, och slutligen med stöd av den övertygelse jag har, att ett förbättrat taxeringsresultat icke för närvarande skulle leda till något annat än till ökade utgifter för det allmänna.

Herr talman, jag yrkar bifall till herr Lithanders reservation.

Herr **Pehrsson** i Bramstorp: Herr talman! Jag har icke tänkt att gå in på någon längre principdebatt i den nu föreliggande frågan. Jag utgår nämligen ifrån att då det är ett praktiskt taget enhälligt utskott, som står för utskottsbetänkandet — jag undantar därvid vissa reservationer på somliga punkter — har utskottet efter en noggrann prövning funnit förhållandena vara sådana, att de påkalla de ändringar i taxeringsförordningen, som här föreslås. Jag vill samtidigt hålla finansministern räkning för att hans förslag är betydligt mindre långt gående än det förslag till ändringar i taxeringsförordningen, som framlades för finansdepartementet.

Jag vill samtidigt icke underlåta att säga, att enligt mitt förmenande ligger det en del sanning i vad herr Lithander har skrivit i sin reservation. Då jag emellertid nu instämmer med vad utskottet har hemställt, gör jag det under den förutsättningen och med den vädjan till finansministern, att när detta förslag, som föreligger, skall omsättas i praktiken, det må från finansdepartementets sida vara angeläget att tillse, att myndigheterna vid tillämpningen av olika delar av lagen försöka att utvälja för detta uppdrag lämpliga personer. Jag har nämligen samma uppfattning som utskottet, att vi behöva en utvidgad kontroll, men jag har å andra sidan den uppfattningen, att om icke de, som skola utföra detta arbete, på ett psykologiskt riktigt sätt försöka förstå den stora allmänheten och förklara för den stora allmänheten vad det hela innebär, så kunna vi skärpa kontrollen hur mycket som helst utan att i alla fall komma fram till det resultat, som vi önska.

Det är med denna framställning till chefen för finansdepartementet, som jag i detta fall ansluter mig till vad utskottet här har hemställt.

Herr **Brännström** i Skellefteå: Herr talman! Endast en kort liten replik till herr Lundell. Han påstod, att i mitt anförande hade framkommit en viss

Ang. ändring i vissa delar av taxeringsförordningen. (Forts.)
tjusning att jaga, som han sade, efter undanstuckna inkomster. Ja, tjusningen att jaga, i detta ords vanliga mening, skall jag medge finnas, men att jaga efter undanstuckna inkomster är nätt upp det otrevligaste jag vet. Den tjusningen kan jag icke alls förstå mig på. Jag skulle vara synnerligen missförstådd, om man ur mitt anförande velat läsa ut, att jag skulle ha lagt i dagen någon tjusning att jaga efter undanstuckna inkomster och efter falskdeklaranter. Nej, herr Lundell, det är något, som verkligen är mycket tråkigt, men även om man tycker det vara en tråkig uppgift och långt ifrån någon tjusning, så är det ändå icke detsamma som att vilja vara med om en fridlysning av dessa individer.

Herr Thorell: Herr talman! Jag tror, att samtliga de herrar, som sysslat med taxeringsarbete litet tidigare i år, känna en viss tillfredsställelse över att det kommit ett förslag om bättre kontroll. Jag har själv varit med i taxeringsarbete i många år, och jag har verkligen många gånger varit ledsen över de små möjligheter, som man har att kunna plocka fram inkomster i de fall, när man har absolut på känn, att det finns undanstuckna sådana. I taxeringsnämnderna få vi ju in uppgifter om löneinkomsterna för tjänstemän och arbetare, och vi ta precis på öret vad vederbörandes arbetsgivare har uppgivit, vederbörande må själva deklarerat hur som helst. Vi ha emellertid också andra slag av deklaranter, som vi ha personlig kännedom om — vi kanske till och med umgås med dem — och vi veta, att de leva tämligen gott och mycket bättre än en hel del tjänstemän och arbetare, men de deklarerat det oaktat mycket små inkomster år efter år, och vi ha icke något påtagligt, som vi kunna sätta dem fast för och höja deras deklarerade inkomst. Jag tror, att varje taxeringsman har erfarenhet av sådana förhållanden.

Herr Lithander sade i dag på förmiddagen, att Kungl. Maj:ts förslag innebär en stark byråkratisering, som skulle utgöra ett ingrepp i svenska folkets rätt att sig själv beskatta. Herr Lithander kom då alldeles säkert icke att tänka på att det endast är en liten del av svenska folket, som får beskatta sig själv. De grupper, som jag förut talade om — tjänstemän, arbetare och därmed jämställda — ha icke det minsta att säga till om i fråga om sin egen beskattning utan där tas som sagt ut på öret vad vederbörande arbetsgivare har uppgivit.

Herr Lithander anmärkte också på att enligt det nya förslaget skola uppgifter lämnas även om andra personer. Jag har redan påpekat, att det förekommer redan nu i mycket stor utsträckning, så att det är, herr Lithander, icke alls någon nyhet. Jag får alltid lämna uppgifter för mina arbetare, och det få alla andra också göra, som äro ledare för affärsdrivande verk eller andra företag. Det blir precis samma förhållande.

Jag skall icke uppehålla mig längre vid herr Lithander och hans anförande, fastän det var en hel del saker till däri, som jag skulle kunna vända mig emot, utan jag skall i stället gå in på en annan partikamrats mycket senare hållna anförande, nämligen herr Lundells. Herr Lundell sade, att deklaramoralen har försämrats, men egendomligt nog drog han därav den konsekvensen, att han yrkade avslag på den föreliggande propositionen och följaktligen menade, att ingenting skulle göras. Om jag varit i herr Lundells ställe och konstaterat, att moralen i detta avseende har försämrats, så skulle jag ovillkorligen kommit till det resultatet, att jag skulle fordra skärpta kontrollåtgärder. Det tycker jag skulle vara en ganska stor konsekvens.

Så talade herr Lundell om att de skärpta kontrollåtgärderna skulle kanske icke ge någon vinst. Ja, det är ju svårt att avgöra. Jag har för egen del min verksamhet i jämförelsevis små landskommuner, men jag tror, att vi där

Ang. ändring i vissa delar av taxeringsförordningen. (Forts.) skulle kunna få ett ganska gott resultat, om vi erhöle medel att få fram en ordentlig kontroll.

När herr Lundell sedan gav sig in på frågan, hur pengarna skulle användas, och sade, att vi kanske icke få några lägre skatter genom detta, så tycker jag, att han gick ut på ett område, som icke egentligen hör till den fråga, som vi i dag diskutera.

Det var endast detta korta anförande, jag ville hålla, herr talman, för att en liten smula tala om de erfarenheter, som vi ha, som i verkligheten skola slita med dessa förhållanden, som under hela denna debatt blivit framhållna. Jag har för min del intet yrkande.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **Wigforss**: Jag skall icke upptaga kammarens tid mycket länge i kväll. Det råder glädjande nog en så pass stor enighet om att en förbättring av taxeringsförfarandet behövs, att det väl närmast är anledning att syssla med de enstaka punkter, där delade meningar kunna finnas, men jag skall ändå med anledning av vissa yttranden, som jag har hört rörande den allmänna frågan, be att få erinra icke minst en av de sista talarna om att denna taxeringsreform har icke tillkommit på grund av att deklarationsmoralen skulle ha blivit försämrad under de sista åren. Det är tvärtom så, att denna taxeringsreform har kommit till genom riksdagsskrivelser av åren 1928 och 1929. Man hade fört fram önskemål härom från de mest skilda håll just under de år på 1920-talet, då landets välstånd växte, då arbetslösheten minskades, då statsinkomsterna flödade rikligare och då därför det ena året efter det andra både direkta och indirekta skatter kunde sänkas. Det förhåller sig nämligen icke på det sätt, som herr Lundell menade, att, när inkomsterna flyta rikligare, skatterna bli oförändrade. För närmare tio år sedan hade jag själv tillfälle att inför en relativt stigande konjunktur föreslå den första någorlunda stora sänkningen av inkomstskatten samtidigt med en sänkning av vissa konsumtionsskatter. Just under dessa år kommo emellertid kraven på en bättre taxeringskontroll fram från olika håll, och riksdagens bevillningsutskott skrev 1929 fullständigt enhälligt och riksdagen underströk vad bevillningsutskottet hade önskat utan någon avvikande mening, att man ville på en rad olika punkter ha förbättrade kontrollföreskrifter. Med anledning av detta riksdagens enhälliga uttalande kom den utredning till stånd, som nu har legat till grund för den framlagda propositionen.

Det är emellertid riktigt, som man här från flera håll har sagt, att det, som föreslogs av de sakkunniga, föreföll i vissa fall att vara sådana avsteg från våra hittills tillämpade former med avseende å själva taxeringsarbetets ordnande, att man inom finansdepartementet icke ansåg sig kunna godtaga det samma, utan man försökte i stället i anknytning till de nuvarande förhållandena såvitt möjligt förstärka de möjligheter, som länsstyrelserna ha att i gamla former men med bättre arbetskraft komma till ett bättre resultat.

Jag skall på denna punkt ge ett svar till herr Pehrsson i Bramstorp, som alldeles riktigt anmärkte, att det hänger icke bara på kontrollföreskrifterna, utan det hänger också på det sätt, varpå denna kontroll utövas. Jag skall gärna såsom deklaratant göra det erkännandet, att jag förstår mycket väl, att de allra flesta medborgare tycka, att deklarationen är en besvärlig sak. Även om man icke har många sorters inkomster, är det icke så lätt att komma till rätta vare sig med deklarationsblanketten eller med de anvisningar, som säkerligen, om man bemödar sig, skulle kunna skrivas på ett mera tillgängligt sätt. I fråga om såväl deklarationens förenkling som i fråga om upplysnin-

Ang. ändring i vissa delar av taxeringsförordningen. (Forts.)
gar för deklaranterna har ju i propositionen sagts, att dessa frågor ännu icke varit tillräckligt förberedda, men att man tänker försöka göra vad man kan för att komma till enklare förhållanden.

Att deklARATIONERNA äro nödvändiga behöva vi väl icke tvista om, men det är väl också oriktigt att säga, att om deklARATIONER finnas, ja, då är saken klar, ty antingen är deklARANTEN hederlig och har deklARERAT rätt, eller är han ohederlig, och då skall man icke försöka komma åt honom, ty han har så många krypvägar och han kan, som det sades i första kammaren i dag i detta sammanhang, till och med föra falsk bokföring. Det är nog icke rätt att dela upp människorna på detta sätt i vita och svarta och säga, att somliga äro ohederliga falskdeklARANTER och andra äro genomhederliga människor. Här röra vi oss på ett område, där man både på grund av svårigheten att alltid komma ihåg och på grund av en mängd andra ting har att göra med en hel skala av frestelser att lämna mer eller mindre ofullständiga uppgifter och där jag skulle vilja säga att jag tror, att den hederlighet, som finns i botten hos de flesta människor, har en god hjälp i medvetandet om att en oriktig uppgift ogillas, om den kommer till allmän kännedom, eller att vederbörande riskerar laga straff.

Jag tror sålunda, att kontrollen är en nödvändig del av taxeringsarbetet, men det är uppenbart, att denna kontroll kan utövas på sådant sätt, att deklARANTEN känner sig såsom en från början misstänkt förbrytare, och taxeringsmyndigheterna kunna i enstaka fall — jag vet icke hur många — uppträda på sådant sätt, att man försvarar för deklARANTEN att vara hederlig. Jag vill därför ge herr Pehrsson i Bramstorp alldeles rätt däri, att om länsstyrelserna utrustas med ökade arbetskrafter och ökade befogenheter, så är det mycket nödvändigt att se till att dessa befogenheter användas på ett klokt sätt, och att dessa ökade arbetskrafter bli av sådan art, att våra taxeringsnämnder och överhuvud taget de ämbetsmän, som ha att syssla med dessa saker, bli hjälpare åt deklARANTERNA och icke något slags poliser eller domare. Det är uppenbart, att det är önskvärt i ett demokratiskt samhälle att närma instanserna till varandra, så att deklARANTEN faktiskt känner taxeringsmyndigheten såsom en hjälp för att komma fram till den riktiga taxeringen, men lika nödvändigt är, att det finns en stark känsla av att den, som medvetet försöker undandraga sig att göra sina skyldigheter, han bedrar faktiskt samhället. Och lägg märke till: Samhället är ett så abstrakt begrepp i vanliga fall, att det är icke så lätt att få klart för sig vad det betyder att begå ett brott mot samhället, men här ha vi för en gångs skull ett så enkelt och klart fall, att samhället ingenting annat är än andra hederliga skattebetalare. Här har man det mera påtagligt än på andra områden, att den, som skadar det allmänna, skadar andra människor.

Nu ligger det så till, och det är egentligen det enda lilla meddelande om sakläget, som jag här vill taga upp tiden med, att som vi alla veta större delen av de skatter, som människor betala till staten, inflyta i form av konsumtions-skatter. Konsumtionsskatterna upptaga dubbelt så stor plats som inkomst- och förmögenhetsskatten till staten. Dessa konsumtionsskatter kan ingen undandraga sig. Där finns det ingen möjlighet att smita undan genom falskdeklARATION. Man betalar dem, när man betalar sitt pris. Den enda punkt, där en sådan möjlighet kan föreligga, är, när man försöker smuggla in varor till landet, men där ha också statsmakterna ansett det vara nödvändigt att varna så eftertryckligt, att för sådan smuggling straffet utgår icke blott med böter utan med fängelse upp till ett år. I stort sett kan man sålunda säga, att den större delen av skatterna inflyter utan varje möjlighet till skatte-skolkning.

Ang. ändring i vissa delar av taxeringsförordningen. (Forts.)

Även när man kommer över till inkomst- och förmögenhetsskatten, i varje fall till inkomstskatten, ha vi steg för steg kommit därhän, att den övervägande delen av medborgarna, nämligen alla de, som ha sin inkomst av arbetsanställning, tjänst och pension o. s. v., som det heter, bli i stort sett ytterst noggrant taxerade. De områden, där missförhållanden råda, äro, som vi alla veta, de områden, som heta rörelse och yrke samt inkomst av kapital, och det nya i denna taxeringsförordning är ju i grund och botten, att man genom bokgranskning och genom att kunna få uppgifter om folks innehav av kapital skall kunna säkrare komma fram till dessa slag av inkomster.

När jag säger, att även i fråga om inkomstskatten till staten är den större delen undandragen deklarationsfusk, så är detta förhållande beroende därpå, att den taxerade inkomst, som härflyter ur arbetsanställning, tjänst eller pension, är den alldeles övervägande delen. Kanske icke alla så många gånger ha tittat på sammandragen över taxeringarna. Om ni ha gjort det, så veta ni, att om jag tar de sista tio åren, så har hela den taxerade inkomsten rört sig om en summa på låt mig säga omkring 5 miljarder, alltså omkring 5,000 miljoner kronor, ibland något under och vissa år rätt mycket över. Av detta hava emellertid något under 4 miljarder kommit från inkomster av arbetsanställning, tjänst eller pension, vilka inkomster vi ju alla äro överens om beskattas ganska noga. Vad som faller på övriga inkomstkällor är inkomst av fastighet, något mellan 500 och 600 miljoner, inkomst av rörelse, något över 500 miljoner och de senaste åren något under 500 miljoner, samt inkomst av kapital, mellan 300 och 400 miljoner. Därtill komma bolagens inkomster, som ha rört sig mellan något över 400 eller upp inemot 500 och ned till något över 200 miljoner kronor. I alla händelser, som var och en av dessa siffror kan se, är den del av inkomsterna, som för närvarande icke så noggrant underkastas kontroll, den mindre delen. Om jag håller mig till inkomst av rörelse, yrke och kapital är det värt att lägga märke till, att det är vad man brukar kalla för näringslivets bidrag. Ty när man talar om, att näringslivet bär skatten, tänker man i regel icke på löneinkomsten utan på affärsinkomsten. När man ser, hur låga dessa siffror äro, kan man icke undandraga sig den frågan, om icke här möjligen inkomsten på papperet och i deklARATIONERNA framträder lägre än den är i verkligheten.

De sakkunniga hava, som det synes med ovederläggliga argument, visat upp, att på denna punkt en alldeles säkert mycket stor del av inkomsten undandraget sig beskattning, nämligen när det gäller inkomst av kapital. Då tror jag, att man vågar draga den slutsatsen, att även i fråga om inkomst av rörelse bör det finnas en kanske icke så liten marginal för en ytterligare ökad taxeringssumma och därigenom en ytterligare ökad inkomst för stat och kommun.

Jag tror sålunda, att man icke kommer ifrån, att här finnes ett gemensamt intresse av att taxeringen blir bättre och att det icke kan anses för annat än en medborgerlig skyldighet att på olika sätt bidraga till att alla inkomster komma fram. Jag skall gärna understryka vad jag sagt i propositionen, att kontrollätgårderna kunna under vissa förhållanden bliva sådana, att litet var skulle säga, att det rör mig icke, om jag får betala högre skatt, bara jag slipper kontrollätgårderna. Men de här föreslagna kontrollätgårderna, som man tvistat om, äro i grund och botten icke av den natur, att de ytterligare skulle särskilt mycket belasta de skattepliktiga.

Den egentliga striden i fråga om dessa reservationer rör sig dels om de s. k. anteckningar, som vissa yrkesidkare skulle vara skyldiga att lämna fram, när de icke hade skyldighet att föra böcker, och dels om uppgiftsplikten från vissa penninginrättningar.

Ang. ändring i vissa delar av taxeringsförordningen. (Forts.)

Vad den första punkten beträffar har det här vunnits så pass allmän anslutning till att på den punkten följa utskottet, att jag icke skall uppehålla mig vid den. Däremot vill jag säga, att det är något, när det gäller de penningförvaltande verken, som föranleder ett par ord.

När man inom departementet vågat utsträcka skyldigheten för de penningförvaltande verken att lämna uppgifter, har man tagit hänsyn till, att det kanske icke skulle vara riktigt att lägga denna rätt i vilken landskamrers hand som helst. Även om man kan hava det största förtroende för dem, kan det tyckas vara litet egendomligt, att en landskamrer i en del av landet skall få infordra uppgifter från en bankinrättning på annat håll, därför att han misstänker, att det finnes personer, som kunna hava pengar insatta där. Man tänker sig i stället granskningen på det sättet, att det skall göras hemställan från länsstyrelserna till Kungl. Maj:t om sådan stickprovsgranskning. Då jag säger stickprovsgranskning, har jag därmed sagt, att det icke kan bli va tal om vad som herr Laurén — väl icke på allvar — antydde, att en viss bankinrättning skulle få uppdrag att lämna uppgift på sina tiotusen insättare. Då är det icke längre stickprov, utan stickprov betyder, att proven skola företagas i en liten utsträckning men i en sådan utsträckning, att deklaranterna skola känna, att hotet finnes, som kan träffa dem, om de icke deklarerar riktigt.

Jag vill tillägga, att det finnes en viss garanti för, att granskningen icke skall utsträckas i det orimliga. Det är kostnaderna. Ty varje förnuftig människa förstår, att man icke infordrar flera uppgifter än att man har möjlighet att begagna dem. Möjligheten att begagna uppgifterna är beroende på hur mycket arbetskrafter man har. Hur mycket arbetskrafter man har är beroende på kostnaderna. Om någonting utmärkt Kungl. Maj:t de sista åren, till mycket bekymmer för många länsstyrelser, är det att man varit så återhållsam i fråga om medel till sådant arbete. Jag tror, att det här finnes en verklig hållhake, att icke denna granskning utsträcker längre än från saklig synpunkt kan försvaras.

Jag tror sålunda, att man på alla dessa punkter kan vara överens om, att propositionen har sökt att gå fram på en så moderat väg som möjligt.

Det är en enda punkt, där jag har en invändning att göra mot utskottets betänkande. De mindre ändringar, som utskottet har gjort i Kungl. Maj:ts förslag, skall jag icke yttra mig om, därför att de äro av så underordnad betydelse, att jag gärna finner mig i dem. Men det finnes en ändring, som jag trots de argument, som här anförts, icke fullt kan uppskatta. Det är när man icke har velat gå med på att jämte böter under mycket försvärande omständigheter, då det är fråga om klart medvetet lämnade oriktiga uppgifter, man skall kunna skrida till att använda fängelse upp till sex månader. När denna sak diskuterades i första kammaren, framgick det av debatten, att åtminstone en del av dem, som yttrade sig mot fängelsestraffet, icke gjorde det därför, att man ansåg, att detta var ett för hårt straff, utan man gjorde det därför, att man ansåg att falskdeklaration var ett så svårt brott, att det skulle föras in bland de vanliga bedrägeribrotten och sålunda kunna föranleda än hårdare bestraffning.

Jag är icke för min del säker, att detta är den riktiga vägen. Ty detta straffhot är icke till för att klämma åt den ene eller andre, som verkligen ertappas, utan för att man på den vägen skall komma till en rimlig förståelse, låt oss säga, med dem, som skulle kunna frestas till att bli falskdeklaranter och som under förhandlingarna med taxeringsmyndigheterna säkerligen bli litet lättare att komma till rätta med, om de veta, att här finnes ett sådant hot över dem. Jag har redan erinrat om, att i fråga om smuglingen har man

Ang. ändring i vissa delar av taxeringsförordningen. (Forts.)

fängelsestraff. Jag kan icke låta bli att på grund av de sista årens erfarenhet erinra om en annan sak. Brott mot samhället i betydelse av bedrägeri mot samhället bedömes ytterst hårt av stora medborgaregrupper, när det gäller t. ex. en person, som genom oriktiga uppgifter har lyckats tillskansa sig fattigvårdsunderstöd. Om de på en eller annan punkt på det viset lyckas bedraga samhället, anser man, att de strängaste straff äro lämpliga, även fängelsestraff. Det förefaller, som om man på denna punkt skulle hava anledningen att säga sig, att det är för att understryka det omoraliska i falskdeklarationen som man icke bör taga bort detta fängelsestraff.

Nu är förslaget till fängelsestraff icke något påfund, som kommit till i finansdepartementet, utan det är ett förslag, som bevillningsutskottet 1929, även om det då rådde viss tveksamhet, som icke kom till uttryck i utlåtandet, dock uttalade sig för. Det är ett förslag, som den överväldigande delen av vårt lands länsstyrelser har uttryckt sin anslutning till och som kammarrätten förordat. Jag tror sålunda, att denna kammare icke skulle göra något oriktigt utan tvärtom göra en god gärning, om den genom ett beslut i överensstämmelse med Kungl. Maj:ts förslag på den punkten understryker sin allvarliga mening, att den, som söker att bedraga samhället genom att undandraga sig skatt, är verkligen en person, som bör utsättas för någonting mer än det bötesstraff, som ändå icke uppfattas som något verkligen socialt degraderande.

Med dessa ord vill jag göra ett ytterligare understrykande av att hur detta kommer att gestalta sig i praktiken blir beroende på i sista hand den anda, som tar sig uttryck i länsstyrelserna, men också på den anda, som ute bland landets medborgare tar sig uttryck, på den anda, skulle jag vilja säga, som de inflytelserika samhällsmedlemmar, som sitta i riksdagen, kunna bidra till att förbättra genom att icke fästa sig vid de avigsidor, som alltid äro förbundna med sådana taxeringsförhållanden, utan i stället sprida den uppfattningen, att det är samhällets rätt att i mån av medborgarnas förmåga få skatt av dem för att fylla de nödvändiga uppgifterna och att det är medborgarnas skyldighet att här verkligen göra vad som är deras plikt och att, om de icke göra det, är det något, som uppenbarligen går ut över samtliga samhällsmedborgare.

Herr Lundell: Herr talman! Jag vill endast tillåta mig att i all blygsamhet rikta en replik till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet. Herr finansministern påpekade gentemot mig, att den kungl. proposition, som vi här behandla, icke framlagts omedelbart till följd av en sänkt deklaramoral. Det var icke alls innehållet i vad jag uttalade i mitt anförande här i kammaren, utan jag hade givetvis såsom varje annan i kammaren fullt klart för mig, att vad som närmast föranlett den kungl. propositionen är de avgivna riksdagsskrivelserna. Vad jag uttalade var, att orsaken till den sänkta och den sjunkande deklaramoralen i ganska avsevärd omfattning måste anses vara den allt mer höjda och ojämna direkta beskattningen.

Vidare sade herr statsrådet och chefen för finansdepartementet, att det icke alls skulle bli på det sättet — åtminstone uppfattade jag hans uttalande så — att skattesatserna skulle bibehållas, om skatteunderlaget förbättrades, och herr statsrådet hänvisade därvid till att han under sin tidigare period i Kungl. Maj:ts regering hade medverkat till sänkta skattesatser, när skatteunderlaget avsevärt stigit. Jag vill gentemot detta framhålla det gamla ordspråket, att tiderna förändras och vi med dem. Sedan den tiden ha vi haft 1928 års socialdemokratiska partimotion, som har lärt oss inse, vartill beskattningen i åtskilliga fall kan användas. Vi ha sedan dess också haft 1932 års val, som har låtit socialdemokratien komma närmare till majoritetsställning i riksdagens båda kamrar; i denna kammare först och sedan i första kammaren. Det kan

Ang. ändring i vissa delar av taxeringsförordningen. (Forts.)
hända, att med detta närmande till majoritetsställningen en del borgerliga hämningar, om jag så får uttrycka det, hos regeringsledamöterna kunna ha kommit närmare sin avskrivning. — Jag vill emellertid tillåta mig att taga fasta på herr statsrådets yttrande och betrakta det som en viss utfästelse, att ett ökat skatteunderlag kommer att leda till minskade skattesatser och icke enbart till ökade statsutgifter.

Jag vill därjämte endast avgiva en liten replik till min ärade partivän herr Thorell, som ansåg, att det var en inkonsekvens i mitt uttalande, då jag, samtidigt som jag förklarade, att deklaramoraleen sjunkit, icke påyrkade de skärpta kontrollåtgärder, som ligga i Kungl. Maj:ts och utskottets förslag. Jag vill då påpeka, att herr Thorell icke måtte ha hört hela det yttrande, mot vilket han replikerade. Jag läste därunder bl. a. upp det uttalande, som förekommer i den motion, som avgivits i första kammaren av herr Reuterskiöld och i denna kammare av mig, och där det står: »Med straffhot, kontrollåtgärder och inblandning i privata förhållanden uppbygges icke den enskildes ansvarskänsla.» Det är min mening i denna sak.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på godkännande av 12 § i utskottets föreliggande författningsförslag, dels och på bifall till den vid betänkandet fogade, av herr Lithander avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Lithander begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill att kammaren godkänner 12 § i bevillningsutskottets föreliggande förslag till förordning om ändring i vissa delar av taxeringsförordningen den 28 september 1928, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utskottets betänkande i ämnet fogade, av herr Lithander avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren godkände följande paragraf i utskottets författningsförslag.

14, 21, 26 och 31 §§.

Godkändes.

Ät 32 § 3 mom. hade utskottet i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag givit denna avfattning:

3 mom. Skattskyldig, som under beskattningsåret enligt lag varit skyldig föra handelsböcker eller, utan att sådan skyldighet förelagat, likväl fört dylika böcker i av honom bedriven rörelse, åligger att efter anmaning av landskamrerare, i den utsträckning denne prövar nödigt, tillhandahålla sin bokföring med därtill hörande handlingar för granskning, varom förmåles i 79 och 93 §§. Enahanda skyldighet åligger rörelseidkare, som ej fört handelsböcker, med avseende å av honom förda anteckningar rörande intäkter och utgifter inom rörelsen jämte därtill hörande handlingar.

Vad nu — — — och handlingar.

Ang. ändring i vissa delar av taxeringsförordningen. (Forts.)

I en vid betänkandet fogad reservation hade herrar *Johan Nilsson* i Kristianstad, *Jönsson*, *P. Bernhard Nilsson*, friherre *Lagerfelt*, *Anderson* i Norrköping, *Johan Larsson* och *Brännström* i Skellefteå förklarar sig anse, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte besluta, att förevarande författningsrum skulle hava följande lydelse:

3 mom. Skattskyldig, som under beskattningsåret enligt lag varit skyldig föra handelsböcker eller, utan att sådan skyldighet förelegat, likväl fört dylika böcker i av honom bedriven rörelse, åligger att efter anmaning av landskamraren, i den utsträckning denne prövar nödigt, tillhandahålla sin bokföring med därtill hörande handlingar för granskning, varom förmåles i 79 och 93 §§.

Vad nu — — — och handlingar.

Efter föredragning av momentet yttrade:

Herr **Anderson** i Norrköping: Herr talman! Första kammaren har bifallit den reservation, som i denna punkt är avgiven av herr Nilsson i Kristianstad m. fl. Under hänvisning till vad jag anfört under förmiddagens debatt hemställer jag, att andra kammaren måtte bifalla denna reservation.

Herr **Ericson** i Boxholm: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag på denna punkt. Det finns ju inga skäl att frångå utskottets förslag, därför att första kammaren biträtt reservationen.

Vidare anfördes ej. Herr talmannen framställde propositioner dels på godkännande av 32 § 3 mom. i utskottets förevarande författningsförslag, dels ock på bifall till den beträffande detta författningsrum avgivna, vid betänkandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl av herr Anderson i Norrköping, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren godkänner 32 § 3 mom. i bevillningsutskottets föreliggande förslag till förordning om ändring i vissa delar av taxeringsförordningen den 28 september 1928, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den beträffande detta författningsrum avgivna, vid utskottets betänkande fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren godkänt förevarande moment i utskottets författningsförslag.

33 och 34 §§ samt 35 § 1—3 mom.

Godkändes.

35 § 4 mom. lydde i utskottets förslag sålunda:

4 mom. Styrelse för bankbolag, sparbank eller annan penningförvaltande inrättning åligger, utöver vad i 35 § 1 mom. c) sägs, att efter förordnande av Kungl. Maj:t, i den omfattning och ordning som angives vid förordnandets

Ang. ändring i vissa delar av taxeringsförordningen. (Forts.)
 meddelande, lämna uppgift om storleken av insättares ränteinkomst under viss angiven tid och beloppet av insättares inestående medel vid viss angiven tidpunkt samt om insättares fullständiga namn och senast för inrättningen kända bostadsadress ävensom, därest annan än räkningshavare äger föfoga över räkningen, uppgift om den sålunda berättigades fullständiga namn och senast för inrättningen kända bostadsadress.

Reservation hade emellertid härutinnan avgivits av herrar *Jönsson, P. Bernhard Nilsson*, friherre *Lagerfelt, Anderson* i Norrköping och *Johan Larsson*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte besluta, att förevarande författningsrum skulle utgå.

Momentet föredrogs; och anförde därvid:

Herr **Anderson** i Norrköping: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den vid denna punkt avgivna reservationen.

Herr **Ericson** i Boxholm: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propositioner dels på godkännande av förevarande moment i utskottets författningsförslag, dels ock på bifall till den beträffande detta författningsrum avgivna, vid betänkandet fogade reservationen; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den förra propositionen.

36—40, 42, 49, 52, 53 §§.

Godkändes.

Enligt Kungl. Maj:ts av utskottet därutinnan tillstyrkta förslag hade 54 § följande avfattning:

54 §.

För de fall, då i denna förordning stadgats skyldighet att efter anmaning lämna uppgift eller upplysning till ledning vid taxering för inkomst eller förmögenhet, föreligger sådan skyldighet jämväl i fråga om förhållanden, som avse tid före beskattningsåret och som hava betydelse för åsättande av taxering eller eftertaxering.

Vad nu sagts skall hava motsvarande tillämpning i fråga om skyldighet enligt 32 § 3 mom. eller 35 § 3 mom. att tillhandahålla bokföring eller andra handlingar.

I en vid betänkandet fogad reservation hade emellertid herrar *P. Bernhard Nilsson*, friherre *Lagerfelt, Anderson* i Norrköping, *Johan Larsson, Brännström* i Skellefteå och *Velander* förklarar sig anse, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte besluta, att förevarande paragraf skulle utgå. Sedan paragrafen föredragits, anförde:

Herr **Anderson** i Norrköping: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den reservation, som i fråga om denna paragraf avgivits av herr Nilsson i Landeryd m. fl.

Herr **Ericson** i Boxholm: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Vidare yttrades ej. Herr talmannen framställde propositioner dels på godkännande av förevarande paragraf, dels ock på bifall till den beträffande pa-

Ang. ändring i vissa delar av taxeringsförordningen. (Forts.)
 ragrafen avgivna, vid betänkandet fogade reservationen; och blev paragrafen av kammaren godkänd.

55, 56 och 78 §§ samt 79 § 1 och 2 mom.

Godkändes.

79 § 3 mom. lydde i Kungl. Maj:ts av utskottet därutinnan tillstyrkta förslag sålunda:

3 mom. Granskning, som i denna paragraf avses, skall såvitt möjligt ske på sådant sätt och på sådan tid att den icke förorsakar hinder i verksamheten för den, vars bokföring är föremål för granskningen. Där han det begär och det lämpligen kan ske, skall granskningen verkställas hos honom. Hava handelsböcker eller andra handlingar överlämnats för granskningen, skola de så fort ske kan återställas. Meddelande om resultatet av granskningen skall snarast lämnas den, vars bokföring varit föremål för granskningen.

Beträffande detta författningsrum hade reservation anmälts av herrar *P. Bernhard Nilsson*, friherre *Lagerfelt*, *Anderson* i Norrköping, *Johan Larsson* och *Velander*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte besluta, att förevarande moment skulle hava följande lydelse:

3 mom. Granskning, som i denna paragraf avses, skall såvitt möjligt ske på sådant sätt och på sådan tid att den icke förorsakar hinder i verksamheten för den, vars bokföring är föremål för granskningen. Där han det begär, skall granskningen verkställas hos honom. Hava handelsböcker eller andra handlingar överlämnats för granskningen, skola de så fort ske kan återställas. Meddelande om resultatet av granskningen skall snarast lämnas den, vars bokföring varit föremål för granskningen.

Efter föredragning av momentet yttrade:

Herr **Anderson** i Norrköping: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den reservation, som här avgivits av herr Nilsson i Landeryd m. fl.

Herr **Ericson** i Boxholm: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Vidare anfördes ej. Herr talmannen framställde propositioner dels på godkännande av förevarande moment i utskottets författningsförslag, dels ock på bifall till den beträffande detta författningsrum avgivna, vid betänkandet fogade reservationen; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i i den förra propositionen.

80, 90, 93 samt 140—142 §§.

Godkändes.

Ät 143 § hade i utskottets förslag givits denna avfattning:

143 §.

1 mom. Har någon i självdeklaration eller därtill hörande handling eller i särskild uppgift angående renskötsel eller i upplysning, som i 32 § avses, mot bättre vetande lämnat oriktigt meddelande, som är ägnat att leda till frihet från taxering, eller till för låg taxering, böte, om det oriktiga meddelandet blivit vid taxeringen följt, högst fem gånger den inkomst- och förmögenhetsskatt,

Ang. ändring i vissa delar av taxeringsförordningen. (Forts.)
 som därigenom undandragits, och i annat fall högst fem gånger den inkomst- och förmögenhetsskatt, som skulle hava undandragits, i händelse det oriktiga meddelandet blivit följt vid taxeringen, i vartdera fallet dock minst femtio kronor. Därest det oriktiga meddelandet avsett förhållande, som utövat eller kunnat utöva inverkan allenast å taxering till kommunal inkomstskatt, vare straffet böter, om det oriktiga meddelandet blivit vid taxeringen följt, högst tjugufem öre för varje skatteöre, som därigenom kommit att icke påföras den skattskyldige, och i annat fall högst tjugufem öre för varje skatteöre, som icke skulle påförts den skattskyldige, därest det oriktiga meddelandet blivit följt vid taxeringen, i vartdera fallet dock minst femtio kronor.

Har någon i virkesdeklaration eller därtill hörande handling eller i upplysning, som i 46 § avses, lämnat sådant oriktigt meddelande, som i första stycket sägs, böte, om det oriktiga meddelandet blivit vid taxeringen följt, högst en krona för varje tiotal kronor rotvärde, som därigenom icke blivit taxerat, och i annat fall högst en krona för varje tiotal kronor rotvärde, som icke skulle hava taxerats, i händelse det oriktiga meddelandet blivit följt vid taxeringen, i vartdera fallet dock minst femtio kronor.

2 mom. Har oriktigt meddelande, varom i 1 mom. förmäles, icke lämnats mot bättre vetande, men har den som lämnat meddelandet vid dess avgivande gjort sig skyldig till grov vårdslöshet, skall vad i 1 mom. stadgas hava motsvarande tillämpning; dock må böterna bestämmas till högst hälften av vad i nämnda mom. sägs, men likväl ej lägre än tjugufem kronor.

3 mom. Den som uppsåtligen förleder annan till förseelse, som i 1 mom. sägs, eller vid utförande av förseelsen med råd eller dåd uppsåtligen hjälper, så att gärningen därigenom sker, straffes som vore han själv gärningsman. Detsamma gälle ock, om någon vid sådan förseelse i avsikt att bereda den skattskyldige vinning ej behörigen fullgjort skyldighet att meddela uppgift till ledning vid dennes taxering för inkomst eller förmögenhet eller virkestaxering.

4 mom. Straff enligt denna paragraf inträder icke för den, som av egen drift beriktigt det oriktiga meddelandet.

5 mom. Vad i 1, 2 och 3 mom. stadgas äger icke tillämpning, då den skyldige för sin förseelse är underkastad ansvar för tjänstefel.

Beträffande denna paragraf hade reservation avgivits av herrar *Bärg, Björns-son, Wahlmark, Ericson* i Boxholm, *Hjalmarsson, Werner* i Hultsfred, *Blomquist, Bergström* och *Mårtensson*, vilka förklarar sig anse, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte besluta, att förevarande paragraf skulle hava följande lydelse:

143 §.

1 mom. Har någon i självdeklaration eller därtill hörande handling eller i särskild uppgift angående renskötsel eller i upplysning, som i 32 § avses, mot bättre vetande lämnat oriktigt meddelande, som är ägnat att leda till frihet från taxering eller till för låg taxering, straffes med böter till belopp, som nedan sägs, eller fängelse i högst sex månader.

Böter bestämmas, om det oriktiga meddelandet blivit vid taxeringen följt, till högst fem gånger den inkomst- och förmögenhetsskatt, som därigenom undandragits, och i annat fall till högst fem gånger den inkomst- och förmögenhetsskatt, som skulle hava undandragits, i händelse det oriktiga meddelandet blivit följt vid taxeringen, i vartdera fallet dock till minst femtio kronor. Därest det oriktiga meddelandet avsett förhållande, som utövat eller kunnat utöva inverkan allenast å taxering till kommunal inkomstskatt, bestämmas böter, om det oriktiga meddelandet blivit vid taxeringen följt, till högst

Ang. ändring i vissa delar av taxeringsförordningen. (Forts.)

tjugufem öre för varje skatteöre, som därigenom kommit att icke påföras den skattskyldige, och i annat fall till högst tjugufem öre för varje skatteöre, som icke skulle påföras den skattskyldige, därest det oriktiga meddelandet blivit följt vid taxeringen, i vartdera fallet dock till minst femtio kronor.

Har någon i virkesdeklaration eller därtill hörande handling eller i upplysning, som i 46 § avses, lämnat sådant oriktigt meddelande, som i första stycket sägs, böte, om det oriktiga meddelandet blivit vid taxeringen följt, högst en krona för varje tiotal kronor rotvärde, som därigenom icke blivit taxerat, och i annat fall högst en krona för varje tiotal kronor rotvärde, som icke skulle hava taxerats, i händelse det oriktiga meddelandet blivit följt vid taxeringen, i vartdera fallet dock minst femtio kronor.

2 mom. Har oriktigt meddelande, varom i 1 mom. förmäles, icke lämnats mot bättre vetande, men har den som lämnat meddelandet vid dess avgivande gjort sig skyldig till grov vårdslöshet, straffes denne med böter, högst hälften av det belopp, vartill enligt 1 mom. i motsvarande fall högst må dömas, men lägst tjugufem kronor.

3 mom. Den som uppsåtligen förleder annan till förseelse, som i 1 mom. sägs, eller vid utförande av förseelsen med råd eller dåd uppsåtligen hjälper, så att gärningen därigenom sker, straffes som vore han själv gärningsman. Det samma gälla ock, om någon vid sådan förseelse i avsikt att bereda den skattskyldige vinning ej behörigen fullgjort skyldighet att meddela uppgift till ledning vid dennes taxering för inkomst eller förmögenhet eller virkestaxering.

4 mom. Straff enligt denna paragraf inträder icke för den, som av egen drift beriktigat det oriktiga meddelandet.

Paragrafen föredrogs. Därvid yttrade:

Herr **Ericson** i Boxholm: Herr talman! Jag ber att beträffande denna paragraf få yrka bifall till den reservation, som avgivits av herr Bäck i Katrieholm m. fl.

Herr **Anderson** i Norrköping: Herr talman! I fråga om denna paragraf ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propositioner dels på godkännande av förevarande paragraf i utskottets författningsförslag, dels ock på bifall till den beträffande detta författningsrum avgivna vid betänkandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Ericson i Boxholm begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren godkänner 143 § i bevillningsutskottets föreliggande förslag till förordning om ändring i vissa delar av taxeringsförordningen den 28 september 1928, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den beträffande detta författningsrum avgivna, vid utskottets betänkande fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet.

Ang. ändring i vissa delar av taxeringsförordningen. (Forts.)

Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet hava röstat för nejpropositionen. Herr Anderson i Norrköping begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 78 ja och 93 nej, varjämte 10 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit den beträffande förevarande författningsrum avgivna, vid betänkandet fogade reservationen.

144 §.

Godkändes.

Slutstadgandet lydde i Kungl. Maj:ts av utskottet i denna del tillstyrkta förslag sålunda:

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1935, dock att 141—143 §§ samt 144 § 1 mom. i deras förutvarande lydelse även därefter skola äga tillämpning i fråga om förseelser, som begåtts före nämnda dag.

I en härutinnan avgiven reservation hade herrar *Johan Nilsson* i Kristianstad, *P. Bernhard Nilsson*, friherre *Lagerfelt*, *Anderson* i Norrköping, *Johan Larsson*, *Heiding*, *Brännström* i Skellefteå och *Velander* förklarat sig anse, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionen I: 325 i nu berörda del, besluta, att slutstadgandet skulle hava följande lydelse:

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1936, dock att 141—143 §§ samt 144 § 1 mom. i deras förutvarande lydelse även därefter skola äga tillämpning i fråga om förseelser, som begåtts före nämnda dag.

Efter föredragning av slutstadgandet anförde:

Herr **Anderson** i Norrköping: Herr talman! I fråga om denna förordnings ikraftträdande har första kammaren beslutat, att den skall träda i kraft den 1 januari 1936. Första kammaren har således på denna punkt bifallit reservationen, och jag hemställer, att andra kammaren också måtte bifalla reservationen.

Herr **Ericson** i Boxholm: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag på denna punkt.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på godkännande av utskottets förslag till lydelse av slutstadgandet, dels ock på bifall till den beträffande slutstadgandet avgivna, vid betänkandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl av herr Ericson i Boxholm, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller den vid bevillningsutskottets förevarande betänkande nr 37 beträffande författningsförslagets slutstadgande fogade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt utskottets förslag till lydelse av berörda stadgande.

Ang. ändring i vissa delar av taxeringsförordningen. (Forts.)

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet.

Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda om omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 88 ja och 89 nej, varjämte 8 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta. Kammaren hade alltså godkänt utskottets förslag till lydelse av slutstadgandet.

Ingress och rubrik.

Godkändes.

Utskottets hemställan förklarades vara besvarad genom kammarens beslut i fråga om författningsförslaget.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 2.

Härefter föredrogs bankoutskottets memorial, nr 46, angående användande av riksbankens vinst för år 1934; och yttrade därvid

Ang. användande av riksbankens vinst för år 1934.

Herr **Paulsen**: Herr talman! Det framgår av detta memorial, att man inom riksbanksfullmäktige icke varit ense om fördelningen av riksbankens vinst. Inom bankofullmäktige har herr Stendahl i en reservation yrkat, att riksbankens vinst skulle sättas till 2,777,700 kronor, under det att övriga bankofullmäktige yrkat på att den skulle sättas till 7 miljoner kronor. Herr Stendahl stöder sig på vad som förekommit i fråga om kursdifferenskontot. Det förefaller mig vara ganska egendomligt, att herr Stendahl kan stödja sig på en sådan sak, ty vad som där förekommer är bara en beräkning. Man fastställer en viss bestämd kurs, när man säljer eller köper utländska valutor. Köper man billigare än den fastställda kursen, så blir det vinst på detta konto, och köper man dyrare, blir det förlust. Det har icke det minsta att betyda för riksbankens vinst, om detta konto finns eller icke, om det visar 100 miljoner kronors vinst eller 100 miljoner kronors förlust. Detta konto kan saklöst vara borta. Det har icke den ringaste betydelse i fråga om beräkning av riksbankens vinst. Hur en ledamot av riksbanksfullmäktige kan stödja sig på detta förhållande, är fullständigt oförklarligt.

Jag har endast velat lämna kammarens ledamöter detta meddelande, för att man skall se, hur man inom bankofullmäktige kan stödja sig på en sak, som i själva verket är fullständigt betydelselös. För övrigt har jag intet annat yrkande än om bifall till utskottets förslag.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 3.

Å föredragningslistan fanns vidare upptaget bankoutskottets utlåtande, nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till militärt tjänstepensionsreglemente m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Ang. militärt tjänstepensionsreglemente m. m.

I en den 8 mars 1935 dagtecknad proposition, nr 192, som hänvisats till bankoutskottets förberedande handläggning, hade Kungl. Maj:t, under åbe-

Ang. militärt tjänstepensionsreglemente m. m. (Forts.)

ropande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

dels godkänna vid propositionen fogat förslag till reglemente angående tjänstepension för befattningshavare vid försvarsväsendet (militära tjänstepensionsreglementet);

dels ock fatta vissa i samband därmed stående beslut.

Till utskottet hade jämväl överlämnats följande i anledning av förevarande proposition inom andra kammaren väckta motioner, nämligen:

- nr 545 och 561 av herr *Holmgren*,
- nr 548 av herr *Eriksson* i Stockholm,
- nr 557 av herr *Petersson* i Lerbäcksbym *m. fl.*,
- nr 558—560 av herr *Holmgren m. fl.*,
- nr 573 av herrar *Holmgren* och *Holmström*, samt
- nr 574 av herr *Johanson* i Hallagården *m. fl.*

Utskottet hemställde, att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition och motionen II: 560 ävensom med avslag å motionerna II: 545, 548, 557—559, 561, 573 och 574, måtte

1) för sin del godkänna av utskottet framlagt förslag till reglemente angående tjänstepension för befattningshavare vid försvarsväsendet (militära tjänstepensionsreglementet);

2) besluta, att nu tillämpade grunder för pensionering av bataljonsläkare vid fältläkarkåren och marinläkare av andra graden skulle från och med den 1 juli 1935 upphöra att gälla utom beträffande beställningshavare, som vid nämnda tidpunkt åtnjote pensionsrätt enligt berörda grunder;

3) förklara att, där innehavare av befattning, som vore förenad med pensionsrätt i statens pensionsanstalt, tillika innehade tjänst, som vore förenad med rätt till tjänstepension från annan av staten inrättad eller understödd pensionsanstalt eller pensionsfond eller av statsmedel, nedsättning av det med den förra befattningen förenade tjänstepensionsunderlaget icke skulle äga rum, om pensionen för den andra tjänsten reducerades med hänsyn till pensionen från statens pensionsanstalt;

4) föreskriva, att å pensioner, som beviljades med tillämpning av militära tjänstepensionsreglementet, ej skulle utgå pensionstillägg; samt

5) förklara, att med avlöningsbelopp, varå enligt gällande bestämmelser dyrtidstillägg utginge, skulle för befattningshavare, som hade att vidkännas pensionsavdrag jämlikt militära tjänstepensionsreglementet, förstås lönens nettobelopp.

Efter föredragning av *mom. 1* anförde:

Herr Holmgren: Herr talman! I anledning av den proposition, som utgör föremål för behandling i förevarande utlåtande, har jag väckt en del motioner dels ensam och dels tillsammans med andra ledamöter av denna kammare. En av dessa motioner har bankoutskottet godtagit, och jag är utskottet tacksam för behandlingen av denna motion, men min tacksamhet är ganska minimal för det sätt, varpå bankoutskottet behandlat mina övriga motioner.

I motionen nr 545 har jag yrkat på att riksdagen måtte bereda flaggkorporaler och högbåtsmän möjligheter att få detta reglemente å sig tillämpat utan att de för närvarande åläggas att vidkännas pensionsavdrag. Det kan ju förefalla ganska djärvt att föreslå, att befattningshavare skola komma i åtnjutande av pension utan att vidkännas de pensionsavdrag, som fastställts för

Ang. militärt tjänstepensionsreglemente m. m. (Forts.)

alla andra. Men det finns vissa skäl som tala härför. I sitt underdåniga utlåtande över pensions-sakkunnigas förslag har försvarsväsendets underbefälsoförbund bland annat framhållit, att löneskillnaden mellan flaggkorpraler och korpraler, under förutsättning att riksdagen godkänner det nu föreliggande förslaget, skulle komma att till större delen försvinna, därigenom att pensionsavdrag skall göras, och att högbåtsmännen skulle få betydligt lägre nettolöner än i tjänsten jämnåriga och till och med yngre korpraler. Vidare framhålles, att för en flaggkorpral i Stockholm uppgår medellönen, inberäknat dyrtidstillägg och kontant ersättning för naturaförmåner, till högst omkring 250 kronor i månaden. Och därifrån kommer vid tjänstepensionsreglementets genomförande att avgå omkring 13 kronor varje månad såsom avdrag för tjänste- och familjepensionering. Befordringsmöjligheterna äro heller icke alls desamma, som de beräknades vara vid fattandet av 1925 års beslut. Vid Karlskrona station kan man räkna med att en flaggkorpral befordras till underofficer vid 38 $\frac{1}{2}$ års ålder, vid Stockholms station vid 37 år; och vid kustartilleriet äro förhållandena ännu sämre. Samtliga hörda myndigheter hava vitsordat behovet av en sådan förbättring, som jag i min motion föreslagit, och tillstyrkt framställningen. Myndigheterna i Karlskrona lämna en ganska anmärkningsvärd upplysning, nämligen att 17 flaggkorpraler och 28 högbåtsmän vid Karlskrona station avstått från gratialrätten, enär de icke finna det vara möjligt att av sina avlöningsförmåner avstå så stora belopp, som det är fråga om. När dessa befattningshavare fallit ifrån, kommer sålunda samhället att få taga hand om deras efterlevande.

I motionen nr 558 har jag jämte fem andra av kammarens ledamöter påyrkat, att vid tjänstårsberäkningen för officerare och marinintendenturkårens personal hänsyn skulle tagas till tid efter fyllda 21 år, varunder vederbörande varit anställd vid krigsmakten såsom officers- eller reservofficersaspirant eller innehaft motsvarande anställning vid marinen. Beträffande tjänstårsberäkningen är formuleringen i det föreliggande förslaget sådan, att för officerare, som tidigare icke varit fast anställda såsom manskap, ävensom för marinintendenturkårens personal tjänstår beräknas endast från tiden för fullmaktsdatum. Med hänsyn till att denna grund för tjänstårsberäkning i icke så få fall kanske kommer att medföra ett äventyrande av vederbörandes möjligheter att uppnå fullt antal tjänstår och sålunda att få hel ålderspension, synes rättvisan tala för en mindre snäv tjänstårsberäkning för dessa kategorier, än Kungl. Maj:ts förslag innebär och utskottet i sin ordning tillstyrkt.

I motionen nr 559 ha vi, sju motionärer, hemställt om att riksdagen måtte besluta att såsom beräkningsgrund för den militära personalens bidrag till pensioneringskostnaderna godkänna 1934 års militärpensionssakkunnigas till Kungl. Maj:t avgivna förslag angående pensionsavdrag. I fråga om de militära beställningshavarnas bidrag till pensioneringskostnaderna innebär Kungl. Maj:ts, och sålunda även utskottets, förslag ett avsteg från de sakkunnigas, ett avsteg av så genomgripande art, att ett godtagande av förslaget i praktiken skulle komma att åsamka personalen betydliga lönereduceringar, därest icke i samband med dessa pensionsförhållandens ordnande jämväl en viss löne-reglering kommer till stånd. På den grund hava vi funnit det rimligt att komma med detta yrkande.

I motionen nr 561 har jag påyrkat, att icke-ordinarie befattningshavare må såsom tjänstår jämväl få tillgodoräkna tid, under vilken han varit anställd vid marinens månads- och daglönarestater. För närvarande ha de civila befattningshavarna vid marinen icke rätt till pension, men i intet fall har riksdagen ännu vägrat dem sådan. Om man godtar här föreslagna bestämmelser, kommer sålunda denna personal att få sämre pensionsrätt, än den hittills

Ang. militärt tjänstepensionsreglemente m. m. (Forts.)

haft. Nu få dessa befattningshavare visserligen rätt till pension, men pensionen blir sämre än den, de utan sådan rätt hittills tillerkänts i varje särskilt fall.

I motionen nr 573 ha herr Holmström och jag hemställt, att riksdagen ville godkänna 1934 års militärpensionssakkunnigas förslag i avseende på formuleringen av övergångsbestämmelserna, punkt 6, i Kungl. Maj:ts förslag till militärt tjänstepensionsreglemente. Dessa övergångsbestämmelser komma att för dem, som nu inneha pensionsrätt enligt gällande pensionsbestämmelser, i icke så få fall innebära allvarliga ekonomiska konsekvenser på grund av de nuvarande och även i framtiden väntade svåra befodringsförhållandena inom försvarsväsendet. Olägenheterna komma att alldeles särskilt framträda för underofficerarna, vilkas befordran till beställning, från vilken avgång med ålderspension skall ske, ofta inträffar endast ett eller annat år före deras avgång.

Det är ju uppenbart, att de bestämmelser, som här föreslås, för personalen innebära vissa förmåner, som denna naturligtvis är tacksam för. Men i fråga om pensionsavgifter innefattar det nu föreliggande förslaget så genomgripande förändringar, att dessa för personalen skulle komma att medföra en betydande lönereducering. Kungl. Maj:t föreslår och bankoutskottet tillstyrker en sådan höjning av pensionsavdragen, att dessa skulle utgå efter precis samma grunder som för civila befattningshavare. Att en höjning av avgifterna är ofrånkomlig skall ingalunda bestridas, men den avgiftshöjning, som pensionskommittén och de militära myndigheterna tillstyrkt, innebär en höjning av 60 % av dessa avgifter, under det att vad Kungl. Maj:t och bankoutskottet föreslå innebär en höjning med genomsnittligt 128 %. Som exempel på vart-hän detta kan leda vill jag framhålla, att en kapten enligt förslaget skulle få en pension, som är 132 kronor högre än förut, men han får betala ett pensionsavdrag, som är 138 kronor högre än nu. Förtjänsten blir sålunda icke nämnvärt stor.

Jag vill i detta sammanhang till protokollet giva uttryck för den besvikelse, som genomgående är rådande bland krigsmaktens personal i anledning av det nu föreliggande förslaget. Och jag vill framhålla, att en nödvändig komplettering av detta förslag måste bli en lönereglering för krigsmaktens personal. Detta är ett krav, som i och för sig är motiverat av den ställning, som krigsmaktens personal fick vid den lönereglering, som 1921 ägde rum, då krigsmaktens personal genomgående blev försatt i sämre ställning än motsvarande befattningshavare inom andra grenar av statsförvaltningen.

Det är ju ett enigt utskott, som står bakom detta betänkande. Jag skall därför icke närmare utveckla min talan, ehuru jag skulle funnit ganska mycket att här framhålla, utan inskränker mig till de små antydningar, som jag här givit. Men jag skulle vilja vädja till regeringen att snarast möjligt inkomma till riksdagen med ett förslag till lönereglering för krigsmaktens personal. Och för att icke någon om mig skall kunna säga, att jag icke gjort det yrkande, som man kan ha anledning att göra i denna för krigsmaktens personal så utomordentligt vitala fråga, vill jag, herr talman, yrka bifall till de motioner, som jag i anledning av föreliggande förslag har väckt, och om vilka jag här i detta anförande har talat.

I detta yttrande, under vilket herr andre vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, instämde herrar *Holmström, Meyerhöffer och von Seth*.

Herr Ossbahr: Det är alldeles självklart, herr andre vice talman, att i det läge, vari denna fråga kommit, det icke skulle tjäna något till att försöka bi-

Ang. militärt tjänstepensionsreglemente m. m. (Forts.)

bringa kammaren en annan uppfattning än den av utskottet här uttalade. Jag skulle dock för min del vilja ytterligare understryka särskilt några av de av myndigheterna anförda och av herr Holmgren här påpekade synpunkterna.

Det är naturligtvis alldeles riktigt, att pensionsbidragen i och för sig äro lika för civila och militära befattningshavare. Men om denna likställighet skall förefinnas, bör detta förutsätta, att lönenivån för de civila och militära befattningshavarna är jämförbar. Så är emellertid ingalunda fallet, vilket också framgår av 1921 års löne reglering. Vid den tiden framlade militärlöningssakkunniga till stöd för militärernas placering å löneskalan verkställda jämförelser mellan olika grupper av militära och civila befattningshavare. Denna jämförelse låg också till grund för Kungl. Maj:ts förslag. Men jag skulle här vilja påpeka, att även om en sådan jämförelse verkställdes, så var dock icke denna jämförelse fullt konsekvent genomförd, ty trots densamma hade avlöningen för de militära befattningshavarna för det mesta icke uppnått slutlönen för de civila befattningshavare, med vilka jämförelsen ägt rum.

I trots av dessa av de sakkunniga framförda synpunkterna reducerade riksdagen emellertid lönebeloppen ganska avsevärt. Man ville sålunda icke ansluta sig till den kungl. propositionen och de sakkunnigas uppfattning i detta hänseende. Det framhölls emellertid då, att denna löne reglering endast skulle bli av mer eller mindre provisorisk karaktär. Detta har också uttalats till det uttalande, som gjordes vid 1927 års riksdag, då man talade om nödvändigheten av åtskilliga jämkningar i fråga om de militära lönerna. Dessa synpunkter hava också kommit igen vid 1929 och 1930 års riksdagar. I trots av ganska tydliga och klara uttalanden från såväl Kungl. Maj:ts som riksdagens sida har emellertid icke någon sådan löne reglering kommit till stånd för de militära befattningshavarna, utan detta 1921 års provisorium har liksom, jag höll på att säga, de flesta provisorier här i vårt land, kommit att bli av ganska permanent natur.

Som jag nämnde ligger naturligtvis icke oriktigheten i en likställighet i och för sig. Men när man genomför denna avgiftshöjning och på detta sätt får fram denna formella likhet, borde det hava skett i samband med en löne reglering. Jag vill erinra om att det naturligtvis är riktigt, att man här bygger på samma system i fråga om de militära som beträffande de civila befattningshavarna. Men det är icke nog med att man bygger på samma system, utan detta borde också grunda sig på en jämförbar lönenivå, vilket icke är fallet. Vid föregående års behandling av civila tjänstepensionsreglementet framhölls från finansministerns sida, om jag icke missminner mig, vid behandlingen av frågan om en höjning av pensionsavdragen, att någon mera avsevärd rubbning i pensionsavdragens storlek näppeligen borde ifrågakomma utan samband med ändring i bl. a. lönebeloppen. Här företages emellertid en ganska stor rubbning av pensionsavdragens storlek, utan att detta förekommer i samband med en löne reglering.

Mot denna bakgrund blir sålunda denna »likställighet» i själva verket till ganska stor nackdel för de militära befattningshavarna. Vad som sker är sålunda icke i realiteten, om också formellt, en rättvisa utan i stället en orättvisa. Man tar här ett ganska kraftigt avsteg från de sakkunnigas förslag. Och detta blir så mycket mera betänkligt, som de sakkunniga själva framhållit, att en fullständig överensstämmelse mellan de civila och militära avdragsreglerna icke kan anses riktigt påkallad med hänsyn bl. a. till de militära beställningshavarnas nödtvungna tidigare avgång från aktiv stat och skyldighet att fort-

Ang. militärt tjänstepensionsreglemente m. m. (Forts.)
 farande stå till statens förfogande såsom reservpersonal. Däri ligger sålunda en antydning därom, att de militära befattningshavarna i stället för att stå på en lägre lönenivå rätteligen borde höjas till en högre i jämförelse med motsvarande civila befattningshavare.

Jag vill vidare hänvisa till att vederbörande departementschef år 1921 ifrågasatte, huruvida icke den jämförelse, som gjorts av de sakkunniga, vore till nackdel för de militära befattningshavarna, och huruvida icke en sådan jämförelse i själva verket borde leda till bestämmandet av högre lönebelopp för de militära befattningshavarna, än vad som avsetts.

Det finns även andra omständigheter, som tala till förmån för en sådan uppfattning. Jag skulle vilja såsom exempel nämna bl. a. de avsevärt försämrade befordringsmöjligheterna på grund av 1925 års härordning. Jag skulle även vilja peka på skyldigheten för officerare och underofficerare att anskaffa och i tjänsten bära uniform. Deras tjänst är dock av sådan beskaffenhet, att slitningen på uniformspersedlarna måste betraktas som mycket avsevärd. Men härför har icke militärpersonalen någon ersättning. Vissa statstjänstemän av lägre grad i kommunikationsverken ha exempelvis ett bidrag av staten på 30 % av sina uniformskostnader. Men i trots av den starka slitningen på de militära persedlarna ha icke militära befattningshavare något dylikt bidrag från staten.

Allt detta måste, såsom också herr Holmgren här förut framhållit, innebära ett missförhållande, som med det allra snaraste borde rättas till. Och denna rättelse kan icke ske på annat sätt än genom en lönereglering, vilken snarast bör komma till stånd. Jag skulle vilja instämma i den måhända något fåfänga förhoppning, som herr Holmgren uttalade, att denna fråga snart måtte komma till en lösning. Det har så många gånger förut varit tal om att frågan inom en nära framtid skulle föras fram till sin lösning. Men i trots av alla dessa gäckade förhoppningar tidigare skulle jag dock vilja instämma i denna vädjan till regeringen, i det jag hoppas, att önskemålet icke även denna gång måtte komma att tillhöra de fromma önskemålens kategori.

Herr Johanson i Hallagården: Herr talman! I den motion, som jag jämte några andra ledamöter av denna kammare tillätit mig väcka med anledning av Kungl. Maj:ts förslag till militärt tjänstepensionsreglemente, har hemställts, att riksdagen måtte besluta, att för vissa befattningshavare, vilka komma i åtnjutande av pension, denna skall reduceras på sätt i 5 § av det föreliggande förslaget till reglemente är föreskrivet. Vi ha sålunda föreslagit en utvidgning av reduktionsregeln att avse även sådana fall, då pensionär åtnjuter lön eller arvode från statsunderstödd institution eller statligt monopolföretag eller från dem underlydande företag eller uppbär avlöning från statsanställning i form av taxeaavgifter.

Utskottet har avstyrkt motionen men framhåller å sidan 12 i sitt utlåtande, att även om förslaget är värt beaktande, det icke är möjligt att utan en mera ingående utredning av frågan förorda den förändring i reglementet, vi i motionen föreslagit. Utskottet anser nämligen, att tillräckliga skäl icke synas föreligga att i förevarande avseende stadga strängare reduktionsregler för den militära personalen än för civilförvaltningens tjänstemän. Utskottet anser det dock önskvärt, att frågan av Kungl. Maj:t göres till föremål för närmare undersökning i syfte att utröna, huruvida och i vilken omfattning begränsningar i pensionsrätten av avsedd innebörd böra vidtagas för såväl civila som militära befattningshavare.

Såväl riksräkenskapsverket som statskontoret hava ansett, att frågan bör tagas under övervägande. 1934 års statsrevisorer ha också i sin berättelse

Ang. militärt tjänstepensionsreglemente m. m. (Forts.)
framhållit, att nämnda befattningshavare borde få vidkännas någon reduktion i sin avlöning.

Med anledning av dessa uttalanden tillåter jag mig vädja till Kungl. Maj:ts regering, att den snarast måtte upptaga denna fråga till prövning och vidtaga den utredning, som av utskottet ifrågasättes.

Jag har, herr talman, intet särskilt yrkande, utan har här endast velat uttala denna förhoppning.

Herr Bäcklund: Herr talman! Det har ju avgivits många motioner i denna pensionsfråga, och det är förklarligt, att motionärerna, som icke fått sina yrkanden tillstyrkta, känna sig mindre tilltalade härav. Detta är i och för sig ingenting nytt. De i ärendet anförda sakliga skälen få väl ändå vara avgörande vid frågans bedömande.

Jag börjar med den förste ärade talaren, kommandör Holmgren. Han pläderade ju i början av sitt anförande för flaggkorpraler och högbåtsmän. Nu är det ju så, att här i varje fall föreslås, att flaggkorpraler skulle få en pension av 1,776 kronor och högbåtsmän en pension på 1,764 kronor. För denna förmån skulle de betala en årlig avgift av 54 kronor. Vilja de icke betala den avgiften, behöva de icke göra det, men då blir pensionen för flaggkorpral 1,404 kronor och för högbåtsman 1,368 kronor. Det står dem sålunda fritt att välja den högre pensionen med avgift eller den lägre utan avgift. Jag tycker icke det bör vara så egendomligt, om man också av den militära personalen vill ha pensionsavgifter.

Jag kan ju förstå av de föregående ärade talarna, att det huvudsakligen var lönefrågan, som låg för dem, när de yttrade sig. Men nu är detta ingen lönefråga, och utskottet har icke alls haft möjlighet eller tillfälle eller ens skyldighet att yttra sig om de militära lönerna, utan här har varit fråga om att reglera militärernas pensionsförhållanden efter nu gällande löner. Jag har därför ingen anledning att uttala mig om de militära lönerna. — Kommandör Holmgren yttrade också, att månadslönerna skulle få det sämre än vad de nu ha. Det är dock icke riktigt, ty för dem har reglering gjorts i övergångsbestämmelserna, och det torde vara klart att de ingalunda få det sämre.

Sedan må det framhållas, att man får väl i alla fall bedöma saken litet grand ur andra synpunkter än bara militära önskemål. En kapten t. ex. får ju när han avgår vid 50 år, i sina bästa år, en pension på 5,154 kronor, och ofta händer det att en sådan man kan få en ny tjänst med en bra avlöning och kanske t. o. m. med pension på denna också. Jag tycker därför, att man icke har någon anledning att beklaga sig, åtminstone vad pensionsfrågan beträffar.

Här har ju också klagats rätt mycket i fråga om avdragen. Det är ju klart, att om man kan få pension, utan att betala avgifter, eller mot så små avgifter som möjligt, alla tjänstemän och även militärerna skola vara mycket tillfredsställda. Men ställningen är icke så lycklig, utan vi få ju litet var, som skola hava pension, erlägga avgifter. Avdragen enligt förslaget äro beräknade efter samma grunder som i civila tjänstepensionsreglementet. De militära avlöningarna äro avvägda efter samma grunder som för civila tjänstemän; därför samma nettolöner. Det finns numera netto- och bruttolöner, och nettolönen uppstår sedan dessa pensionsavdrag blivit fråndragna. Överhuvud taget bör största möjliga överensstämmelse eftersträvas i pensionsförhållandena mellan civila och militära befattningshavare. Utan att pensionsunderlagen sänkts hava vissa förmåner tillförsäkrats försvarsväsendets personal, i första hand rätt till förtidspension — sådan fanns ej tidigare, men har varit

Ang. militärt tjänstepensionsreglemente m. m. (Forts.)

ett gammalt militärt önskemål — enligt betydligt gynnsammare regler än för civila tjänstemän. Även rätt till ersättning för erlagda pensionsavdrag och viss gottgörelse efter tjänstgöringen i form av uppskjuten livränta. Det är ju också nya saker som tillkommit, vilka ju i alla händelser borde räknas till fördelarna.

Trots höjningen i pensionsavgifter bidrar den militära personalen i verkligheten i mindre utsträckning till pensioneringskostnaderna än civila tjänstemän. Civila befattningshavare betala c:a 33 % och de militära endast omkring 13 %. Det skulle fordras $2\frac{1}{2}$ gånger högre avgifter för att den militära personalen skulle genomsnittligt bidra till kostnaderna i samma mån som civila tjänstemän. Om man ser på vad övriga statens tjänstemän få betala, bör man väl i alla händelser icke påstå, att militärerna blivit illa behandlade. Därtill kommer att den nuvarande personalen på grund av övergångsbestämmelserna icke behöver vidkännas de högsta avdragen förrän vid befordran. Det gäller alltså för en befattningshavare att få befordran, innan han får erlagga dessa högre avdrag, och därigenom har ju en viss fördel skapats för militären. De som bli obefordrade erlagga alltså endast nuvarande avgifter.

Det är en sak ytterligare som icke blivit berörd här men som kanske i alla fall är av intresse. I det civila pensionsreglementet stadgas en avdrags-tid på 30 år. Så är ju icke fallet här, utan här skola avgifterna betalas under hela tjänstetiden. Det har varit omöjligt att här åstadkomma likhet med det civila reglementet. Anledningen härtill är att största delen av befattningshavarna avgå så tidigt. De tjäna kanske 25 år eller så, när andra, civila tjänstemän tjäna avsevärt längre. Det är således omöjligt att fastställa 30 års betalning. Jag har själv varit av den uppfattningen, att åtminstone den civilmilitära personalen skulle få en 30-årig betalningstid, men detta har inte lyckats. För denna personal hade det varit möjligt, men för de övriga är det icke möjligt att ordna en 30-årig betalningstid. Den skulle i varje fall icke kunna komma i tillämpning för en hel del, som icke ha en så lång tjänstetid att de uppnå 30 avgiftsår. Det skulle också i praktiken innebära, att endast de högsta befattningshavarna tillgodosåges. De skulle få betala någon tid i t. ex. majorsgraden, men bleve helt befriade i högre grader, såsom överstelöjtnant, överste, general o. s. v., om man inför den 30-åriga avgiftstiden. Detta har man icke ansett sig kunna gå med på, i det att de högsta befattningshavarna skulle bli utan avgifter, och i synnerhet, som en hel del andra icke hade så lång avgiftstid, att den tillnärmelsevis räckte i 30 år. De högre avdragen i dessa högre tjänstegrader skulle följaktligen komma att stanna på papperet.

Jag anser för min del, att man icke med fog kan klaga över den inställning, som Kungl. Maj:t har haft till detta tjänstepensionsreglemente för militära befattningshavare, och icke heller över utskottet, som i varje fall icke på någon punkt har försämrat det förslag, som förelagts riksdagen. Av den anledningen, herr talman, anser jag att förslaget här bör, såsom i första kammaren, där det antogs utan debatt, antagas. Därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Meyerhöffer: Herr talman! För ett par år sedan förelåg en motion om sänkning av pensionsåldern. Då yttrade en av kammarens mest framskjutna ledamöter, herr Eriksson i Falun, att han skulle känna det fullkomligt kusligt, om han skulle komma ned i en pensionsålder av 60 år. Jag vågar icke göra ett så djärvt tankeexperiment, som huru herr Eriksson i Falun och många andra skulle finna det, om pensionsåldern för dem skulle sänkas till

Ang. militärt tjänstepensionsreglemente m. m. (Forts.)

50 år. Överhuvud taget kunna vi aldrig, när vi hava denna låga pensionsålder, komma ifrån en fråga, som icke alls här berörts: huru bl. a. arvodesbefattningar skola regleras för den militära personalen, så att denna i minsta möjliga grad skall uppträda konkurrerande på den civila marknaden, men dock hava en tryggad ställning inom statstjänsten till ungefär motsvarande ålder som den för civila befattningshavare gällande. Innan det problemet tagits upp och inarbetats, såsom personalorganisationer önska det, blir det ändock aldrig någon tillfredsställande lösning av det här debatterade spörsmålet.

Gent emot herr Bäcklund och den vackra skönmålning han gjorde av utskottsbetänkandet vill jag säga, att detta innehåller obestriddigen fördelar, men att man också har rätt att på en del punkter anföra betänkligheter. Jag tar i det sammanhanget upp den direkta frågan, om det verkligen för herr Bäcklund skulle te sig som en förmån, om han för fem år sedan hade varit tvungen att avgå med pension, i likhet med vad fallet är med flertalet av de militära befattningshavarna i hans åldersläge, nästan samtliga inom underofficersgraden och huvuddelen av officersgraden.

Det går icke heller att fränkoppla denna fråga från avlöningsbestämmelserna. Sträva vi efter att få paritet med de civila i fråga om pensioner, så måste vi också sträva efter att få det i fråga om avlöningar. Det är ju naturligtvis mycket enkelt att säga, att det ligger utom utskottets domvärjo att taga hand om den saken för tillfället, men man kan å andra sidan icke underlåta att framhålla, att det är saker som borde vara sammankopplade.

Herr Bäcklund använde uttrycket, att man inom det militära hade rätt till förtidspension. Ja, det kan väl starkt ifrågasättas, om man har det. Det står härom mycket uttryckligt poängterat, att det icke är den enskildes rätt utan statsverkets rätt, som här skall hävdas, och det framhålles också att tillämpningen härav skall ske på gemensam beredning av försvars- och finansministrarna. Någon rätt torde väl således icke föreligga, och den förmån, som herr Bäcklund ville uppvisa, är sålunda väsentligen kringskuren.

Jag har velat beröra dessa saker, ty herr Bäcklund har själv också påpekat, att det icke var möjligt att i alla avseenden genomföra likhet med vad som gäller i den civila pensioneringen. Han har själv tagit upp en sak, nämligen de 30 avgiftsåren. Denna princip, som gäller inom det civila, har icke kunnat utsträckas till det militära, vilket naturligtvis är en bestämd nackdel för högre militära befattningshavare.

Herr Eriksson i Stockholm: Herr talman! Även jag har tillåtit mig att väcka en motion i detta ärende och tillhör den kategori, som bankoutskottets talesman kallade för missnöjda motionärer, som icke fått sina motioner tillstyrkta. Jag har yrkat en ändring av 5 § i det militära pensionsreglementet till samma lydelse som finns i det civila tjänstepensionsreglementet, som antogs av riksdagen förra året. Denna ändring innebär, att i de fall, då samtidigt pension och lön från statsanställning utgå, skulle militära pensionärer vara lika ställda som de civila pensionärerna. Utskottet har avstyrkt denna motion och anför på sid. 11 följande: »Vad särskilt angår de arvoden, varom här är fråga, vill utskottet erinra, hurusom nuvarande försvarsorganisation förutsätter, att för vissa befattningar vid försvarsväsendet skall anlitas pensionerad personal samt att arvodena äro avvägda så, att de tillsammans med pensionen ungefärligen skola motsvara den lön, som skulle hava tillkommit vederbörande, om han kvarstått i aktiv tjänst. Vid sådant förhållande synes det utskottet icke rimligt, att pensionstagaren på grund av arvodet skall få vidkännas minskning i sina pensionsförmåner.»

Ang. militärt tjänstepensionsreglemente m. m. (Forts.)

Då jag icke kan godkänna detta resonemang utan måste inlägga en gensaga däremot, har jag begärt ordet, men jag erkänner, i likhet med en del andra misslyckade motionärer, att inför ett enhälligt utskott har man ju endast att resignera. Jag vill emellertid fästa bankoutskottets uppmärksamhet på, att denna sak icke är så självklar, som bankoutskottet synes förutsätta. Jag måste för min del säga, att fullständigt samma skäl som tala för en reducering av en pension för en civil pensionär, när han får en statsanställning, tala för en reducering även här, och för att visa att jag icke är fullständigt ensam i denna min uppfattning, vill jag omnämna, att den redan år 1928 omfattades av en kunglig kommitté, som icke bestod av sådana rabulister som jag utan av mycket samhällsbevarande medborgare och goda högermän. De yttrade just om denna sak i vad rörde sjukatteverket, att de betraktade det som anmärkningsvärt, att man för befattningar där hade använt pensionerade militärer och tillmätt arvoden för tjänster, som dessa där innehaft, så högt, att deras sammanlagda arvode och pension var högre än den lön, som de skulle åtnjutit, om de kvarstätt i statstjänst. Jag tror sålunda, att den saken förtjänar åtskillig uppmärksamhet, även om det skulle vara på det sättet, som bankoutskottet antyder, att på vissa andra områden av försvarsorganisationen man skall hava tillmätt arvoden för vissa statstjänster med tanke på att därför använda pensionerade militärer. Men därvid bedrager man sig själv, om man låter en del av kostnaden för arvoden utgå i form av pensioner. Det kostar naturligtvis lika mycket, huru man än lägger saken. Det är väl därför mera rimligt att höja arvudet och reducera pensionen, som man gör på andra områden inom förvaltningen. Emellertid förmodar jag, herr talman, med anledning av de synpunkter som bankoutskottet har framfört beträffande den av herr Johanson i Hallagården väckta motionen, där det gäller ett annat slag av inkomster, nämligen från uppdrag inom statliga monopolföretag o. d., att den utredning, som bankoutskottet i detta avseende förutsätter skulle komma till stånd, även skall ägna uppmärksamhet åt den del av denna fråga, som är berörd i min motion. Med uttalande av en förhoppning, att denna fråga sålunda kommer igen och då löses lika för samtliga statspensionstagare, skall jag, herr talman, böjande mig inför det faktum att bankoutskottet står enigt om detta utlåtande, sluta mitt anförande utan att göra något yrkande, men med det uttalandet att jag anser de synpunkter som framförts i min motion fortfarande värda fullt beaktande.

Herr Holmström: Herr talman! Liksom den föregående ärade talaren är jag en »missnöjd motionär». Jag skall, liksom han, heller icke inför ett enigt bankoutskott förlora mig i några längre resonemang. Men då jag är av samma mening som den föregående ärade talaren, att denna fråga ånyo måste komma upp inom en snar framtid, så anser jag det lämpligt att få några synpunkter fogade till protokollet.

Jag vill då först med anledning av herr Bäcklunds anförande instämma i och understryka vad herr Meyerhöffer sade med anledning av att herr Bäcklund ville göra gällande, att det skulle vara en särskild förmån att bli pensionerad vid så unga år som 50 år. Jag hoppas, att ingen anser, att jag talar i egen sak, utan endast av erfarenhet, då jag säger, att det visst inte är någon förmån att vid 50 år bli avkopplad från sin verksamhet och få sina inkomster så väsentligt reducerade som från lön till pension. Det inträffar för de flesta vid en tidpunkt, då man har de största utgifterna för sin familj — barnen ha kommit i den ålder, då de draga de dyraste utbildningskostnaderna o. s. v. Det är tvärtom en mycket, mycket stor nackdel.

Vidare berörde herr Bäcklund 30-årstjänsteåldern, när det gällde betalande

Ang. militärt tjänstepensionsreglemente m. m. (Forts.)

av pensionsavgifterna. Ja, här ha vi en påtaglig orättvisa för militären. Som herr Bäcklund framhöll, betalar en civil tjänsteman pensionsavgifter under 30 år, medan däremot en militär tjänsteman får betala under hela sin tjänstetid. En general och en generaldirektör t. ex. äro jämställda i löne- och pensionshänseende. Generaldirektören slutar betala pensionsavgifter efter 30 tjänsteår, men generalen får betala under hela tjänstetiden.

Man har jämfört de militära pensionerna med de civila. Jag betraktar emellertid den militära pensionen mera som en »beredskapsavlönning» än som en pension. Kammarens ledamöter skola vara vänliga betänka, att när en officer får sin pension, får han den »med skyldighet att inträda i reserven». Han är sålunda skyldig att hålla sig med uniform och alla utrustningspersedlar. Han kan bli inkallad till tjänstgöring icke endast vid mobilisering.

Herr talman! Jag har endast velat anföra detta till protokollet.

Härmed var överläggningen slutad. Herr andre vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande moment, dels ock på bifall till berörda hemställan med de ändringar däri, som under överläggningen föreslagits av herr Holmgren; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den förra propositionen.

Mom. 2—5.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 4.

Härpå föredrogos vart efter annat bankoutskottets utlåtanden:

nr 48, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag för budgetåret 1935/1936 till det militära pensionsväsendet m. m. jämte en i ämnet väckt motion;

nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 och 5 §§ lagen den 11 oktober 1907 (nr 85) angående civila tjänst innehavares rätt till pension;

nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag om ändring i vissa delar av civila tjänstepensionsreglementet den 30 juni 1934 (nr 442); och

nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pensionsrätten för professorn E. H. O. Stensiö.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 5.

Vid nu skedd föredragning av andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 5, i anledning av väckt motion angående införande av skyldighet för innehavare av apoteksprivilegium att vid viss ålder avgå med pension lämnades på begäran ordet till motionären

Ang. skyldighet för innehavare av apoteksprivilegium att vid viss ålder avgå med pension.

Herr **Osberg**, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Jag har tillåtit mig att vid detta års riksdag väcka en motion, vari jag hemställt, att riksdagen måtte besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att innehavare av apoteksprivilegium må förklaras vara skyldig avgå med pension från sitt privilegium vid fyllda 65 år.

På senare tiden har det gjorts en mängd framställningar i syfte att få mera ordnade förhållanden beträffande apotekares tjänsteförhållanden, som nu lämna

Ang. skyldighet för innehavare av apoteksprivilegium att vid viss ålder avgå med pension. (Forts.)

mycket övrigt att önska. Under förlidet år hade de, som erhöilo privilegium, i medeltal en ålder av 51 år 3 månader, och de, som genom befordran erhöilo privilegium på större apotek, hade i medeltal en ålder av 58 år 1 månad. Detta är ju orimliga förhållanden. Beträffande andra tjänsteinnehavare anser man ju i allmänhet, att de vid den åldern äro på retur och ha så gott som fullgjort sina uppdrag. Under sådana förhållanden är det icke att undra på att det har gått isär och att det är mycket otrivsamt på apotekarbanan. När en person har utbildat sig för en sysselsättning, vill han ju gärna träda till medan han är något så när arbetsför.

Det utskott, som behandlat frågan, har yrkat avslag på motionen, trots att utskottets motivering mycket väl kan anföras till stöd för ett bifall till motionen. I detta som i så många andra fall har man hänvisat till pågående utredning. Utskottet har förhoppning om att Kungl. Maj:t inom den närmare framtiden skall upptaga saken till generell behandling. Det har i detta fall icke saknats utredningar — det kan man ge utskottet rätt i — men det ser ut som om alla dessa utredningar, som vidtagits rörande apoteksförhållandena, icke lämnat något resultat.

Jag har min särskilda uppfattning om detta: det har varit alltför få lek-män, som i egenskap av sakkunniga deltagit i utredningarna angående apoteksväsendet, och därför ha dessa utredningar icke lett till något resultat. Jag tillhörde 1916 års provinsialläkardistriktkommitté. Jag vill minnas, att kommittén bestod av två läkare och fem lekmän. Det är icke något skryt, om jag säger, att de beslut, som fattades, stodo sig både i medicinalstyrelsen, hos Kungl. Maj:t och i riksdagen. Det är säkerligen välbetänkt, att man, när det gäller att utreda en sådan fråga, icke låter dem det gäller sitta i majoritet. Låter man dem det gäller utreda sin egen sak, kan det icke undgås, att det blir ensidiga beslut. Det är nog vad som skett här. Jag tror knappt, att dessa utredningar varit till båtnad för apotekarkåren. Det kan icke i längden få fortsätta på detta sätt. Jag skall tillåta mig, herr talman, att läsa upp en del av vad utskottet sagt. Jag vill icke klandra utskottet. Utskottet har gjort vad på utskottet ankommit. Utskottet yttrar: »Att innehavare av en så ansvarsfull och viktig befattning som apotekare under hela tiden för sin ämbetsutövning befinna sig vid full själslig och fysisk vigör är ett obestriddigt samhällsintresse av ej ringa vikt. Med tanke på den ojämna fördelningen av inkomsterna och de därmed sammanhängande arbetsförhållandena föreligger säkerligen visst fog för åtgärder i syfte att ersätta äldre arbetskraft med yngre sådan, åtminstone beträffande de mindre, ofta isolerade apoteken på landsbygden. Till vad motionären framhållit i fråga om de obefordrade äldre farmaceuternas krav på att inom rimlig tid erhålla befordran till eget apotek kan utskottet giva sin anslutning. — Under senare år har emellertid en omfattande utredning inom socialdepartementet pågått, som bl. a. innefattat en reglering av de förhållanden, varpå motionären tagit sikte. Förslag till riksdagen i anledning av denna utredning lära vara att emotse inom den närmare framtiden.» Ja, det är dessa utredningar jag vänt mig mot. Jag tror icke, att utredningarna medfört den nytta, som man avsett. Om man sänker pensionsåldern på sätt jag föreslagit, skulle det bli till stort gagn. Vi ha ju under senare tiden varit inställda på att sänka pensionsåldern för olika kategorier. Det är icke länge sedan vi hade uppe frågan om en sänkning av pensionsåldern för veterinärer från 65 till 63 år. Det vore inte orimligt att sänka pensionsåldern för apotekare till, som här begärts, 65 år. Då kunde ju de, som utbildat sig till apotekare, tänka sig att i rimlig tid få tillträda apotekarbefattningar.

Det är också en annan sak, som jag skall beröra. Många av apotekarna, i

*Ang. skyldighet för innehavare av apoteksprivilegium att vid viss ålder avgå
med pension. (Forts.)*

synnerhet i städerna, ha inrett apoteken på ett synnerligen luxuöst sätt, och många av dem ha enligt mitt förmenande alltför stora lager. Det gör, att mindre bemedlade apotekare inte ha råd att lösa inventarierna. Det är icke gott att skaffa pengar i en handvändning för ett sådant ändamål. Därför är det av behovet påkallat, att det upplägges någon slags lånefond, så att en apotekare, som icke har kapital, kan tillträda ett apotek på rimliga villkor. Han bör, i likhet med vad som sker på många andra områden, kunna få amorteringslån. Annars kan det hända, att det rent av bildas karteller och att man favoriserar dem, som ha förmånen att ha en god ekonomi, på bekostnad av dem, som äro mindre bemedlade. Alla dessa spörsmål måste på något sätt lösas så att man kan få någon reda på detta område lika väl som på andra.

Denna motion har varit ute på remiss. Medicinalstyrelsen har avstyrkt motionen. Styrelsen påpekar, att pensionsåldern sänkts till 70 år. Apotekssakkunniga ha föreslagit en sänkning till 67 år och medicinalstyrelsen finner denna sänkning vara tillfyllest. Apotekarsocieteten anser, att det skulle bli förenat med alltför stora kostnader att sänka pensionsåldern. Vi böra dock komma ihåg, att apotekarnas pensionsfond för närvarande, efter vad jag vill minnas, uppgår till 13 à 13¹/₂ miljoner kronor; det torde därför icke vara så farligt med den saken. Apotekarsocieteten har framhållit, att apotekssakkunniga i sitt år 1934 avgivna betänkande föreslagit — som jag nyss nämnde — en sänkning av pensionsåldern för apoteksinnehavare från 70 till 67 år. Kostnaderna för denna sänkning hava beräknats till ett årligt belopp av 229,000 kronor för all framtid, vilket belopp föreslagits skola täckas dels genom årliga avgifter av såväl befordrade som obefordrade apotekare dels ock genom uttaxering från apoteken. Sedan har societeten yttrat sig om en sänkning av pensionsåldern till 65 år och uttalat följande: »En genom direktionens försorg nu av aktuarien fil. lic. F. Malmqvist verkställd undersökning har givit vid handen, att en sänkning av pensionsåldern från 70 till 65 år skulle medföra en årlig kostnadsökning av omkring 700,000 kronor. Att, när frågan om sänkning av läkemedelsprisen just nu är föremål för prövning, utan sammanhang med en allmän reglering av apoteksväsendets organisation i övrigt, besluta en åtgärd, som skulle medföra en så avsevärd årlig utgiftsökning för apoteksväsendet som den i motionen ifrågasatta sänkningen av pensionsåldern skulle innebära, synes vara uteslutet bl. a. av det skälet, att därigenom genomförandet av en del åtgärder, som eljest kunde finnas möjliga, i syfte att nedbringa läkemedelspriserna, skulle kunna äventyras. Att två års sänkning av pensionsåldern skulle medföra en ökning av utgifterna från 229,000 kronor till 700,000 kronor.» Det förefaller icke vara riktigt, men om det änskönt är riktigt frågas, om den omständigheten kan få vara avgörande, när det gäller att taga ställning till den reform, som här föreslagits. Det är många av dessa saker, som borde regleras.

Farmaceutförbundets yttrande går stiek i stäv emot apotekarsocietetens. Jag skall tillåta mig att citera några få rader av vad farmaceutförbundet anfört i saken: »I likhet med motionären håller Sveriges farmaceutförbund före, att en sänkning av pensionsåldern för apoteksinnehavare till 65 år ur såväl det allmännas som apoteksväsendets synpunkt vore ett steg i rätt riktning. När emellertid det oaktat Sveriges farmaceutförbund i sitt yttrande över apotekssakkunnigas betänkande föreslagit, att apoteksinnehavarnas pensionsålder fr. o. m. den 1 januari 1936 utan några övergångsbestämmelser sänkes till 67 år, måste detta förbundets uttalande ses ur synpunkten av att de ekonomiska betingelserna för en omedelbar sänkning till 65 år icke nu synas föreliggande. Skulle däremot statsmakterna, som inom kort torde komma att taga ställning till

Ang. skyldighet för innehavare av apoteksprivilegium att vid viss ålder avgå med pension. (Forts.)

flera för apoteksväsendet viktiga spörsmål, även av taxepolitisk art, hålla före, att en sänkning av pensionsåldern till 65 år är av så stort allmänt intresse, att hänsyn härtill kommer att tagas vid fastställandet av apotekstaxan, är Sveriges farmaceutförbund av den uppfattningen, att en dylik reform ur alla synpunkter skulle vara till gagn för apoteksväsendet. — Med stöd av vad sålunda anförts hemställer centralstyrelsen för Sveriges farmaceutförbund, att utskottet måtte föreslå riksdagen besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att innehavare av apoteksprivilegium må förklaras vara skyldig att fr. o. m. den 1 januari 1936 avgå med pension vid fyllda 67 år samt att utredning verkställas i syfte att successivt kunna sänka pensionsåldern för apoteksinnehavare till 65 år.» Där ser man, att de, som äro ogynnsamt ställda önska, att framställningen måtte vinna beaktande. Vidare klandrar förbundet med all rätt det sätt, varpå apotekarna utnyttja billigare arbetskraft. De ha tekniska bitråden i alltför stor utsträckning. Det tror jag icke kan vara till allmänhetens gagn. Man kan gå till sig själv. Om man utbildas för viss sysselsättning och påtager sig kostnaden för sådan utbildning, vill man icke gärna se, att sådant arbete, som egentligen är avsett för personer med den utbildningen, utföres av sådana, som icke ha studerat sig in i förhållandena. Det finns intet sakligt skäl att upprätthålla detta system. Medicinalstyrelsens och apotekarsocietets yttranden i denna del sakna fog. Nu för tiden försöker man att reglera så att var och en kan förstå, att det ligger rättvisa i förhållandena. Varför skall det vara ordnat så, att en person, under några få år skall åtnjuta sådana inkomster, att han sedan skall kunna reda sig. Det har visserligen skett en utjämning beträffande inkomsterna på apoteken. De, som haft mer, ha fått dela med sig till dem, som haft mindre, vilket varit fullkomligt riktigt, men man kommer icke till full rättvisa, förrän man sänkt pensionsåldern till den gräns, som jag har föreslagit.

Herr talman! Jag ämnar icke här framställa något yrkande. Det skulle nog inte tjäna någonting till. Jag har velat hålla denna anförande för att vädja till vederbörande statsråd att snarast möjligt lägga fram ett reglerande förslag. Man bör använda sitt sunda förnuft vid lösande av denna fråga. Det här har fått pågå alltför länge, det ena året efter det andra. I utredningarna ha deltagit alltför många personer, som haft nytta av de nuvarande förhållandena och förfäktat apotekarnas intressen. Det är därför man icke kommit någon vart. Jag vill bara säga herr statsrådet, att detta icke kan få fortgå opåttalt. Man kommer att göra framställningar år efter år tills saken är klar. Det blir till gagn för hela apotekarkåren, om frågan blir löst. Det finns några privilegierade, som ha nytta av det rådande systemet, men landet har ingen nytta av det. Man måste i detta liksom i andra fall skipa rättvisa för alla samhällsmedlemmar. Man bör ställa det så, att det icke kan riktas berättigade anmärkingar mot apoteksväsendet.

Det är därför, herr talman, jag velat göra detta uttalande. Jag hoppas, att de som makten hava taga itu med detta snarast möjligt, som förut sagts, för att få rättelse till stånd.

I detta anförande, under vilket herr talmannen återtagit ledningen av förhandlingarna, instämde herr *Lovén*.

Härpå anförde:

Herr *Åqvist*: Herr talman! Då motionären så utförligt redogjort såväl för sin motion som för utskottets ställning och de yttranden, som inkommit, är det icke nödvändigt, att jag upptar tiden med en närmare redogörelse. Jag

Ang. skyldighet för innehavare av apoteksprivilegium att vid viss ålder avgå med pension. (Forts.)

vill endast understryka vad som redan sagts i det yttrande, som utskottet infordrat från kungl. medicinalstyrelsen. Styrelsen meddelar, att den till Kungl. Maj:t avgivit utlåtande över apoteksakkunnigas av år 1931 den 20 september 1934 framlagda betänkande i vad det avser bl. a. frågan om sänkning av pensionsåldern för apoteksinnehavare och att styrelsen funnit sakkunnigas förslag om nedsättning av pensionsåldern till 67 år vara antagbart. Styrelsen anser sig icke kunna tillstyrka utredning om den ytterligare sänkning av pensionsåldern, som motionären föreslagit. Utskottet delar den uppfattningen, att, då riksdagen har att inom närmaste framtiden emotse förslag i frågan, det icke är lämpligt, att nu begära ytterligare utredning.

Med anledning härav ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Jonsson** i Eskilstuna: Herr talman! Det var litet svårt att från den plats jag har så noga uppfatta vad herr Osberg hade att anföra, men jag tyckte, att han ville göra gällande, att apotekarna, vilka ha intresse utav en hög pensionsålder, haft för stort inflytande uti de utredningskommittéer, som arbetat under årens lopp. Om herr Osberg med sitt yttrande avsåg den senaste utredningskommittén — det är ju dess arbete, som har någon betydelse i detta sammanhang — vill jag upplysa herr Osberg om, att utav kommitténs ledamöter var endast en apotekare, som kunde ha något eget intresse utav denna sak, d. v. s. hög pensionsålder. Att kommitténs utredningsresultat överhuvud taget inte fallit apotekarna och apotekarintresset på läppen, torde herr Osberg ha observerat.

Herr **Osberg**: Herr talman! Jag vill bara till herr Jonsson i Eskilstuna säga, att jag inte särskilt vände sig emot den sista kommittén. Jag vet inte under hur många år dessa utredningar pågått, men herr Jonsson vet ju lika väl som jag, att i dessa utredningar suttit en oerhört stor procent av i saken intresserade personer. Det är detta som jag sagt, och då jag hoppas, att något skall bli åtgjort åt saken, har jag vädjat till statsrådet, att han måtte taga upp saken snarast möjligt.

Efter härmed slutad överläggning blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 6.

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan uppfört andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 6, i anledning av väckt motion, nr 474, angående införande av en övre åldersgräns för bibehållande av och för valbarhet till vissa allmänna uppdrag.

I en inom riksdagens andra kammare väckt, till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 474, hade herrar *Svensson* i Grönvik och *Pettersson* i Rosta hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag rörande införande av en övre åldersgräns för bibehållande av allmänna uppdrag, som vore förenade med ersättning, och för valbarhet till allmänna förtroendeuppdrag, såsom ledamotskap av kyrkomöte och riksdag samt statliga styrelser och nämnder jämte mera krävande kommunala uppdrag.

Ang. en övre åldersgräns för bibehållande av och för valbarhet till vissa allmänna uppdrag.

Utskottet hemställde, att ifrågavarande motion icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Ang. en övre åldersgräns för bibehållande av och för valbarhet till vissa allmänna uppdrag. (Forts.)

Vid utlåtandet var fogad reservation utan angivet yrkande av herr *Pettersson* i Dahl.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr *Pettersson* i Dahl: Herr talman! Endast några ord. Andra kammarens andra tillfälliga utskott har haft att behandla en motion av herrar *Svensson* i Grönvik och *Pettersson* i Rosta däri de hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag rörande införande av en övre åldersgräns för valbarhet till allmänna förtroendeuppdrag.

Man frågar kanske med rätta, om det uppstått några olägenheter av, eller om det verkat på något sätt olämpligt, att personer i mycket hög ålder innehaft allmänna uppdrag. Här ifrågavarande motion har varit remitterad till tre myndigheter, nämligen överståthållarämbetet samt länsstyrelserna i Kronobergs och Västerbottens län, varjämte Svenska stadsförbundet och Svenska landskommunernas förbund haft tillfälle att inkomma med yttranden över motionen. Ett genomgående drag i samtliga svar synes nu vara, att vissa olägenheter kunna spåras uti av motionärerna påtalade förhållande. Överståthållarämbetet anför sålunda bl. a. följande: »Motionärernas synpunkter äro otvivelaktigt värda beaktande. Icke sällan torde det hava förekommit, att personer tillåtits kvarbliva i sina offentliga funktioner, trots att de på grund av tilltagande ålder varit ur stånd att tillfredsställande fylla sina uppgifter. Ur det allmännas synpunkt måste ett dylikt förhållande anses vara mindre lämpligt.» Vidare heter det i remissvaret från ämbetsverket, »att ämbetet icke till ny innehavare av dylika uppdrag förordnat personer i ålder över sextio år eller förlängt förordnande för person, som under tiden för uppdraget uppnår en ålder av sjuttio år». Länsstyrelsen i Kronobergs län anför bl. a.: »De skäl, som ligga till grund för tjänstemäns frånträdnad av sina befattningar vid viss ålder, synas länsstyrelsen icke med samma styrka kunna åberopas, när det gäller offentliga förtroendeuppdrag.» Länsstyrelsen i Västerbottens län anför bl. a., att den för sin del redan tillämpat den praxis, att inga personer över 67 år tilldelats allmänt uppdrag. Länsstyrelsen anser också, att motionärerna för sin del ifrågasatt en något för hög övre åldersgräns, och framhåller, att denna i stället bör sättas vid 65 år. Svenska stadsförbundet påpekar, att man på sina ställen, exempelvis i Göteborg, gått in för en praxis att inte till kommunala förtroendeuppdrag välja personer i 70-årsåldern. Endast Svenska landskommunernas förbund har gått på rent avslag. Dock anföres å ett ställe i dess yttrande följande: »Det lär näppeligen kunna andragas något fall, då de som utse en person till riksdagsman eller kyrkomötesledamot eller medlem av kommunalnämnd eller annan kommunal styrelse eller nämnd icke äro av den mening, att han innehar nödig kompetens och kraft att sköta uppdraget.»

Jag undrar ändå, om man inte, när man nagelfar innehaven av allmänna uppdrag, skulle kunna konstatera fall, där vederbörandes själskrafter varit så på retur, att det varit lämpligt att vederbörande frånträtt sin befattning vid en tidigare ålder. Det har inte saknats exempel även här i riksdagen på beslut, som tidningarna ansett ha tillkommit på grund därav att personer i allt för hög ålder suttit i förframskjuten ställning i vederbörande utskott. Jag vill endast nämna som exempel det fall, då ett utskott avgav ett så gott som enhälligt utlåtande, vilket emellertid bägge kamrarna gingo rätt illa åt. Jag har med det anförda icke sagt, att utskottet icke tillräckligt samvetsgrant behandlat det ifrågavarande ärendet, eller att vederbörande ordförande inte

Ang. en övre åldersgräns för bibehållande av och för valbarhet till vissa allmänna uppdrag. (Forts.)

förmådde fullgöra sitt uppdrag, men tidningarna voro genast framme och förklarade, att detta bakslag för utskottet hade sin grund i den omständigheten, att vederbörande utskottsordförande var för gammal.

Jag anser, att denna fråga är så viktig att den är väl värd att bli föremål för utredning, och att kammaren därför bör bifalla motionen.

Jag skall med dessa ord, herr talman, tillåta mig att yrka bifall till här ifrågakarande motion, nr 474.

Herr Äqvist: Herr talman! De mycket radikala åtgärder, som motionärerna här föreslå, avse inte endast, att personer i av motionärerna ifrågasatt ålder icke skulle vara valbara till vissa förtroendeuppdrag, utan även att de skulle vara skyldiga att vid samma ålder avgå från uppdrag, som de redan inneha.

Det finns mycket av värde i den tankegång, som ligger till grund för motionen. Jag vill gärna erkänna detta. Litet var som deltagit uti det kommunala och politiska arbetet måste erkänna, att många goda yngre krafter nu icke få i tid göra sig gällande så att de kunna komma fram till viktigare positioner, då dessa poster redan upptagas av äldre personer, vilka man skulle kunna tycka haft nog av arbete såväl inom det kommunala som kanske också inom det politiska området. Man måste emellertid erkänna, att den erfarenhet, det omdöme och det intresse, som personer, vilka ägnat många år åt kommunalt och politiskt arbete, besitta, är av mycket stort värde såväl för kommunerna som också för det politiska livet överhuvud taget i vårt land. Motionärerna avse ju härvidlag inte allenast på kommunala uppdrag utan även på ledamotskap av kyrkomöte och riksdag.

Jag behöver väl inte i detta sammanhang peka på de konsekvenser, som skulle uppstå av ett tillstyrkande från utskottets sida av motionärernas förslag om en utredning i här ifrågakarande syfte. Skulle så riksdagen biträda ett utskottsforstag i enlighet med motionärernas tanke, skulle riksdagen från sig skilja personer, som varit och allt fortfarande äro och detta i oerhört stor omfattning, till mycket stor nytta för vårt land.

Jag vet inte, hur man i detta avseende förfarit i andra länder, men när jag ser, hurusom en man, som kommit ända upp till 80-årsgränsen, på ett så utomordentligt sätt som exempelvis presidenten i Tjeckoslovakien kan bekläda posten som statsöverhuvud — man kan ju härvidlag peka på exempel från England och även andra länder — förefaller det mig som om motionärernas krav åtminstone vad gäller det politiska området äro alldeles orimliga.

Låt vara att det, som jag redan sagt, finns mycket av värde i vad motionärerna här framhållit, men utskottet har dock ansett, att det bör vara väljarnas sak att avgöra, om en person på grund av sina själskrafter kan anses lämpad att inneha ett uppdrag av här ifrågakarande art. Utskottet har därför under inga förhållanden kunnat vara med om den framställning, som motionärerna här gjort, utan yrkat, att motionen icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Svensson i Grönvik: Herr talman! Då jag är motionär uti det ärende, som nu föreligger till avgörande här i kammaren, skall jag be att få säga några ord för att ytterligare motivera den motion, som jag och herr Pettersson i Rosta ha väckt.

Den föregående ärade talaren, utskottets ordförande, varnade för conse-

Ang. en övre åldersgräns för bibehållande av och för valbarhet till vissa allmänna uppdrag. (Forts.)

kvenserna av ett bifall till motionen. Jag står mycket frågande inför vad han egentligen tänkte med detta sitt uttalande. Skulle konsekvenserna bli av sådan natur, att vi gå någon farlighet till mötes, innebär hans uttalande ett underkännande av den yngre generationens möjlighet att fylla sina uppgifter i samhället. Vi motionärer ha emellertid inte gått så hårt fram. Vi ha nämnt en högsta åldersgräns av 70 år. Jag undrar ändå, om inte alla måste erkänna, att den åldern i regel bör ge vederbörande i vilken ställning han än står rätt att dra sig tillbaka från sitt arbete i det offentliga livets tjänst. Har man sysslat med allmänna angelägenheter så länge att man nått den åldern, menar jag, att man har rätt att dra sig tillbaka. Man säger nu naturligtvis, att dessa gamla väl ha rätt men icke skyldighet att avgå från sina poster, då vi icke ha en lagstiftning på området, och detta är alldeles riktigt.

Uppslaget till den motion, som jag här väckt, fick jag då jag vid föregående års kyrkomöte en gång kom upp på första kammarens läktare. Jag måste erkänna, att jag tyckte, att den församling jag såg var vördnadsbjudande i och för sig, men jag undrade i mitt stilla sinne, om denna representation minskats i värde om den haft en övre åldersgräns. Det är väl ändå inte riktigt att vi försöka stänga de unga ute för att vi skola kunna hålla oss kvar så länge som möjligt på dessa områden. Jag tror, att det är nyttigt för varje organisation och institution, att man försöker följa med sin tid och släpper fram de unga. Vi skulle icke förlora därpå i det offentliga livet, utan det skulle bli till fördel för det allmänna, om man gäve yngre krafter en ökad betydelse. Jag ser sålunda inte de ödesdigra konsekvenser, som den föregående talaren varnade för.

Jag skall, herr talman, inte uppehålla kammarens tid vidare. Jag har med dessa ord velat förklara varför jag väckt denna motion. Av de yttranden, som bifogats utskottsutlåtandet, framgår, att frågan ingalunda saknar betydelse, utan att den tvärtom har mycket stor principiell betydelse. Jag ber därför att med dessa ord få instämma i herr Petterssons i Dahl yrkande om bifall till motionen.

Herr **Pettersson** i Rosta: Herr talman! I egenskap av motionär skall jag be att få säga några ord och framhålla några synpunkter vid behandlingen av detta ärende.

Man brukar ju säga, att den som får ett uppdrag, växer med uppgiften och får allt fler och fler uppdrag. Det är nog ofta så, att man hopar allt för många uppdrag på en hand. Det går undan för undan, och så småningom hamnar kanske vederbörande här i riksdagen. Det förefaller nästan som om de, som få dylika förtroendeposter, aldrig skulle vilja skiljas från dem, och som om de ansåge, att ingen annan skulle kunna fylla deras plats, ty de hålla på med att undan för undan lasta på sig det ena uppdraget efter det andra. Sådana personer ha kanske trott, att hela maskineriet skulle stanna en gång när de vore borta, men när de så fallit bort ha deras poster fyllts den ena efter den andra, utan att utvecklingen stannat så mycket som ett halvt pulsslag.

Man har ju också sett exempel på, hurusom gamla personer, som haft att sköta kassor, blandat ihop sina egna medel med de olika kassornas, så att svårigheter uppstått inte bara för dem själva utan även för deras efterkommande. Man tycker därför, att det skulle kunna lagstiftas på detta område, så att dessa gamla förtjänta män på ålderns dar skulle kunna få litet lugn och ro och även frid i själen för ett kommande liv.

Nu har, såsom länsstyrelsen i Västerbottens län erinrar, staten i viss utsträckning redan börjat fastställa övre åldersgräns för erhållande av allmänt

Ang. en övre åldersgräns för bibehållande av och för valbarhet till vissa allmänna uppdrag. (Forts.)

uppdrag. Till god man vid jorddelningsförrättningar får sålunda icke väljas person över 65 år. Man kan under sådana förhållanden tycka, att man även vid andra allmänna uppdrag skulle kunna gå på samma linje och begränsa valbarhetsåldern. Vi motionärer ha i det avseendet tänkt oss 70 år såsom gräns uppåt.

Utskottet har nu hållit med oss om, att detta är en fråga, som man kanske bör ägna litet uppmärksamhet, och utskottet har även framhållit, att de äldre kanske ibland stå i vägen för de yngre. Det har ju också hänt, att mången äldre så länge haft sina uppdrag kvar, att man fått lov att hoppa över en hel generation, när det en gång skulle bli ombyte.

Nu sade ju utskottets ärade ordförande, att det fanns mycket av värde i denna motion, och då tycker jag ju för min del, att utskottet skulle ha kunnat gå med på en utredning av frågan. Man skulle ju kunna taga reda på, hur många åldringar som inneha allmänna uppdrag. Vi anse fortfarande, att alla skäl tala för ett bifall till motionen, och jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till densamma.

Herr **Åqvist**: Herr talman! Med anledning av den föregående ärade talarrens yttrande vill jag endast säga, att om det skulle vara en allmänt utbredd uppfattning, att äldre kommunalmän och politiker böra avkopplas från sina uppdrag vid 65, 67 eller 70 års ålder, så torde väl den saken kunna tagas upp och ordnas av respektive partier, utan att frågan därför behöver bli föremål för riksdagens åtgöranden. Jag finner det vara så fullkomligt omöjligt att föreslå riksdagen lagstiftningsåtgärder på detta område, att det förefaller mig, som om det knappast skulle behövas någon vidare diskussion om att riksdagen skulle ta hand om denna fråga.

Herr talman! Jag ber att få vidhålla mitt yrkande om bifall till utskottets förslag.

Herr **Osberg**: Herr talman! Jag har ingenting att invända emot den utmärkta motion, som herrar Svensson i Grönvik och Pettersson i Rosta ha väckt, men jag vill bara erinra om att de glömt en ganska viktig sak, vilket gör att motionen icke blivit fullständig.

Här har framhållits, att det skulle bli till stor fara för samhället, om gamla personer få stanna kvar för länge på här ifrågavarande poster. Man menar väl att åderförkalkning och dylikt skulle göra sig gällande, så att det vore att befara stora felgrepp från vederbörandes sida, att samhället skulle få lida därav. Men det tar också någon tid, innan folk bli kvalificerade att betros med allmänna uppdrag. Herrarna skola väl sätta någon åldersgräns även nedåt, eller också kräva intyg på vederbörandes kvalifikationer för ifrågavarande uppdrag. Nu kanske herr Svensson i Grönvik tycker, att detta låter litet konstigt, eftersom jag talat för en sänkning av pensionsåldern för apotekare. Men därvidlag förhåller det sig på annat sätt, ty apotekarna utses ju på livstid, kan man säga, medan det ju här är fråga om sådant t. ex. som val till utskott i riksdagen. Herr Svensson eller någon annan talade om, att ett utskott haft det så besvärligt på grund av att dess ordförande var gammal. Men då kan man väl åstadkomma en ändring därvidlag följande år. Det behövs ju inte något riksdagsbeslut om den saken!

Om ni skola kunna tänka er någon framgång för en motion som denna, måste ni sätta en nedre åldersgräns också för att förebygga sådant missgrepp att för ung person väljes. Genom en sådan komplettering kunde motionen kanske få någon framgång, men såsom den föreligger i år tror jag knappast att någon kommer att reflektera på den.

Ang. en övre åldersgräns för bibehållande av och för valbarhet till vissa allmänna uppdrag. (Forts.)

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 7.

Vidare föredrogos vart för sig

andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, i anledning av väckt motion angående användning av överskott på förefintliga penninglotterier; och

statsutskottets utlåtande, nr 97, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående understöd till svensk luftfart m. m. jämte två i ämnet väckta motioner.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 8.

*Ang. om-
organisation
av länsarki-
tektinstitution-
nen m. m.*

Till avgörande förelåg nu statsutskottets utlåtande, nr 98, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av länsarkitektinstitutionen m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen avlåten, den 8 mars 1935 dagtecknad proposition, nr 190, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för samma dag, förelagt riksdagen förslag till omorganisation av länsarkitektinstitutionen m. m.

I sammanhang med Kungl. Maj:ts förevarande förslag hade utskottet behandlat följande motioner, nämligen

dels en inom första kammaren av herr *Forssell* väckt motion, nr 300, däri hemställdes, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förevarande proposition;

dels två likalydande motioner, väckta den ena, nr 301, inom första kammaren av herrar *Källman* och *Rydberg* och den andra, nr 519, inom andra kammaren av herrar *Andersson* i Igelboda och *Lundqvist*, i vilka hemställdes, att riksdagen, under förutsättning att förevarande omorganisationsförslag i princip bifölles, behagade besluta, dels att å länsarkitektkontoret i Stockholms län utöver i propositionen föreslagen personal måtte anställas en biträdande länsarkitekt å extra stat i lönegrad B 24, dels ock att vid fastställande av länsarkitekternas avlöning skäligen hänsyn måtte tagas till dyrortsförhållandena i länsarkitektens stationsort;

dels en inom första kammaren av herrar *Bäckström* och *Johan Larsson* väckt motion, nr 302, däri hemställdes, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 190;

dels två likalydande motioner, väckta den ena, nr 303, inom första kammaren av herr *J. Fritiof Gustafson* och den andra, nr 529, inom andra kammaren av herr *Liedberg m. fl.*, i vilka hemställdes, att riksdagen, för den händelse förslaget om omorganisation av länsarkitektinstitutionen komme att helt eller delvis vinna riksdagens bifall, ville besluta, att till länsarkitektinstitutionen knuten befattningshavare endast med Kungl. Maj:ts särskilda tillstånd finge åtaga sig uppdrag, hänförliga till institutionens verksamhetsområde;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena, nr 304, inom första kammaren av herrar *Thelin* och *Nylander* och den andra, nr 530, inom andra

Ang. omorganisation av länsarkitektinstitutionen m. m. (Forts.)

kammaren av herr *Andersson* i Falkenberg *m. fl.*, i vilka föreslagits, att riksdagen ville avslå det i förevarande proposition framlagda förslaget om granskningsavgifter till finansierandet av en utbyggnad av länsarkitektinstitutionen.

Med tillstyrkande i huvudsak av Kungl. Maj:ts förevarande förslag hemställde utskottet, att riksdagen måtte

a) med avslag å motionerna I: 300 och 302 medgiva, att länsarkitektinstitutionen finge från och med den 1 juli 1935 organiseras i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som av departementschefen angivits;

b) med avslag å motionerna I: 304 och II: 530 medgiva, att till statsverket finge för av tjänstemän vid länsarkitektkontor utförd granskning av ärenden rörande byggnads- och stadsplaner m. m., vilka vore beroende på länsstyrelsens prövning, utgå granskningsavgift enligt de av departementschefen angivna grunderna;

c) med avslag å det i motionerna I: 301 och II: 519 gjorda yrkandet om ytterligare en biträdande länsarkitekt, avsedd för Stockholms län, godkänna i momentet intagen personalförteckning för länsarkitektorganisationen;

d) med avslag å det i motionerna I: 301 och II: 519 gjorda yrkandet om hänsyntagande till dyrortsförhållandena vid avvägningen av länsarkitekternas arvoden godkänna i momentet intagen avlöningsstat för länsarkitektorganisationen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1935/1936;

e) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 303 och II: 529 besluta att, utöver vad i 3 § i avlöningsreglementet stadgades, skulle i fråga om uppdrag utom tjänsten gälla de särskilda bestämmelser, som av utskottet förordats;

f) till länsarkitektorganisationen: avlöningar för budgetåret 1935/1936 anvisa ett förslagsanslag av 394,000 kronor;

g) till länsarkitektorganisationen: omkostnader för budgetåret 1935/1936 anvisa ett förslagsanslag av 58,200 kronor;

h) till kontorsinventarier m. m. för länsarkitektkontoren för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag av 35,000 kronor;

i) medgiva, att Kungl. Maj:t finge, om och i den mån omständigheterna sådant påkallade, meddela anstånd med den nya länsarkitektorganisationens genomförande;

j) bemyndiga Kungl. Maj:t att för bestridande av kostnader för länsarkitektorganisationen i det eller de länsarkitektdistrikt, där ett anstånd med den nya organisationens genomförande medgivits, i huvudsaklig överensstämmelse med de av departementschefen angivna grunderna taga i anspråk de för budgetåret 1935/1936 för länsarkitektorganisationen utgående anslagen; samt

k) bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda de övergångs- och tillämpningsbestämmelser i övrigt, som vid genomförandet av förenämnda organisation kunde erfordras.

Reservation hade emellertid avgivits av herrar *Johan Bernhard Johansson*, *Bergqvist*, *Holmgren* och *Persson* i Fritorp, vilka ansett, att utskottet bort hemställa,

I) att riksdagen med bifall till motionerna I: 300 och 302 måtte avslå Kungl. Maj:ts i förevarande proposition framlagda förslag;

II) att riksdagen måtte anvisa

a) till länsarkitekter: avlöningar för budgetåret 1935/1936 ett förslagsanslag av 83,000 kronor;

Ang. omorganisation av länsarkitektinstitutionen m. m. (Forts.)

b) till länsarkitekter: omkostnader för budgetåret 1935/1936 ett förslagsanslag av 23,000 kronor;

III) att motionerna I: 301 och II: 519, I: 303 och II: 529 samt I: 304 och II: 530 ej måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda; samt

IV) att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa förnyad utredning av frågan om länsarkitekternas ställning m. m. enligt de riktlinjer, som i reservationen angivits.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr **Holmgren**: Herr talman! Den omorganisation av länsarkitektinstitutionen som utskottet föreslagit har väckt starka betänkligheter hos oss reservanter. Icke för att förhållandena äro sådana de borde vara, men för min del är jag i varje fall icke beredd att nu på en gång gå med på ett omorganisationsförslag som innebär, att de nuvarande omkostnaderna komma att fördubblas. På grund därav, herr talman, ber jag att få yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till reservationen.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Jag är övertygad att kammarens ledamöter hålla mig räkning för om jag i likhet med reservanternas talesman nyss, herr Holmgren, fattar mig så kort som möjligt.

Jag ber endast att få framhålla, att denna ämbetsmannainstitution, eller vad man nu skall kalla den, har en mycket ansvarsfull uppgift att fylla. Den har en uppgift, som bör väl tillvaratagas, och denna synpunkt har kommit fram icke minst i yrkandena på anställande av en sådan ordinarie befattningshavare i varje län. Det har icke varit möjligt, har man ansett på sakkunnigt håll och hos Kungl. Maj:t, att i ett slag gå så långt som att tillgodose samtliga läns enligt min mening nog så berättigade anspråk härvidlag, men man har försökt att gå något mer än halva vägen.

Vad kostnaden beträffar ber jag få säga, att i den delen tror jag inte ens herr Holmgren är så orolig, som han gav sig sken av att vara. Ty det är ju så, att den ökade kostnaden för staten blir mycket, mycket minimal. Och medan jag håller på kanske det är så gott jag säger att jag vet, att det är många, som i sitt stilla sinne knorra över de taxor, som här tillämpas. Men om man tänker på vad det är för arbeten, som länsarkitekterna skola granska, måste man säga att taxorna äro synnerligen måttligt avvägda. Jag höll på att säga, att de äro synnerligen väl avvägda men det skall jag akta mig för, eftersom jag inte är fackman på området.

Herr talman! Med dessa korta ord ber jag för min del att få yrka bifall till statsutskottets förslag i ämnet.

Herr andre vice talmannen *Jeppsson* instämde häruti.

Herr **Andersson** i Falkenberg: Herr talman! För min del är jag helt anhängare av länsarkitektinstitutionen, och jag har icke begärt ordet, ej heller motionerat i denna fråga för att försöka åstadkomma något avslag på den ordning, som här är föreslagen. Jag är tvärtom av den uppfattningen, att länsarkitektinstitutionen fyller en mycket viktig uppgift i vårt samhälleliga liv och vill som min uppfattning framhålla, att även om icke den nya byggnadsstadgan kommit till stånd, hade länsarkitektinstitutionen ändå varit behövlig.

Vad jag emellertid för min personliga del funnit vara osympatiskt — och jag vet, att jag inte är ensam om den uppfattningen — är den betalning, som skall ifrågakomma för alla de arbeten, som länsarkitekterna skola utföra. Jag

Ang. omorganisation av länsarkitektinstitutionen m. m. (Forts.)

finner det principiellt oriktigt att staten skall besluta om att ålägga kommunerna än den ena och än den andra utgiften i det sammanhanget. Jag vill inte precis göra någon erinran emot att man skall betala till exempel för granskning utav en stadsplan eller en stomplan, men vad jag däremot finner oriktigt är, att man skall betala för varje yttrande man får från en länsarkitekt genom länsstyrelsen. Vi veta ju, att om en stadsplan icke är fastställd utan ligger under utarbetande, eller om en tomtindelning icke är fastställd för ett område som skall bebyggas, skall man, så snart en sådan tomt antingen skall styckas eller bebyggas, söka länsstyrelsens tillstånd. Länsstyrelsen remitterar ansökan till länsarkitekten, och då skall den stämpel- och lösenbeläggas. Jag finner detta rent principiellt oriktigt. Om staten skall besluta om dessa åtgärder, anser jag också att staten bör betala de kostnader, som i förekommande fall detta för med sig. Jag hoppas emellertid att detta förslag, som nu här antagligen går igenom — jag tar för givet att så kommer att ske och jag vill inom parentes säga, att jag ej kommer att framställa något yrkande om avslag i någon form — skall ha en god sak med sig, nämligen den att det blir slut på den tendens, som överallt inom våra länsstyrelser gör sig gällande, att tvinga även de allra minsta samhällen, som överhuvud taget ifrågakomma härvidlag att anställa stadsarkitekter. Det förefinnes nu emellertid en tendens hos städerna att motsätta sig detta, men de ha i flertalet fall till slut måst böja sig och gå in för att anställa dylika tjänstemän.

När vi nu få denna länsarkitektinstitution, böra vi få kompetenta och dugliga tjänstemän som ordentligt fullgöra sina uppdrag och ej förorsaka något fördröjande av arbetet. Det är nu också min förhoppning, att städer och stadsliknande samhällen ej längre komma att tvingas att anställa särskilda arkitekter, och att de arbeten, som dessa stadsarkitekter nu ha att utföra, komma att utföras av länsarkitekterna. Därigenom kunna städerna och kommunerna få någon ersättning för de stämpelkostnader och lösenavgifter, som åtfölja de beslut, som här komma i fråga.

Jag har, herr talman, intet yrkande. Jag har velat göra mig till tolk för de synpunkter som jag här har framfört.

Häruti instämde herr *Karlsson* i Munkedal.

Herr *Andersson* i Igelboda: Herr talman! Tillsammans med herr *Lundqvist* har jag väckt en motion i denna fråga. Jag skall ej här yrka bifall till denna motion, men då jag avstår därifrån, är detta ej beroende därpå att jag finner utskottets uttalande i den fråga, som i motionen beröres, vara övertygande. Jag avstår från att framställa något yrkande utslutande av det skälet att jag med hänsyn till det enhälliga utskottet anser ett yrkande fruktlöst.

Jag kan dock icke underlåta framhålla, att jag finner att varken *Kungl. Maj:t* eller utskottet tagit tillbörlig hänsyn till det merarbete, som länsarkitekten i Stockholms län kommer att få jämfört med övriga länsarkitekter med hänsyn till den livliga byggnadsverksamhet och tomtstyckningsverksamhet, som förekommer runt om i huvudstaden. Erfarenheten får emellertid visa, huruvida det blir möjligt att med den arbetskraft, som kommer att stå till förfogande på länsarkitektkontoret, utföra allt föreliggande arbete och få det färdigt inom rimlig tid. Det är ju möjligt att jag ett annat år får anledning att återkomma till denna fråga, då man har någon erfarenhet att bygga på.

Jag har, herr talman, intet yrkande, men jag har dock velat framföra dessa synpunkter vid behandlingen av ärendet.

Herr *Nilsson* i Hörby: Mina damer och herrar! Jag kan förstå de betänksamma synpunkter, som framfördes av herr *Andersson* i Falkenberg angående

Ang. omorganisation av länsarkitektinstitutionen m. m. (Forts.)
de s. k. granskningsavgifterna. Jag vill säga att den kommitté, som först framlade förslaget, icke föreslog dylika granskningsavgifter. Sedan jag har sett att Kungl. Maj:t tagit upp dessa avgifter i sitt förslag, vill jag säga, att jag liksom statsutskottets ordförande anser, att granskningsavgifterna äro ganska rimliga, och jag tror ej att det finnes någon anledning att icke gå med på dem.

Jag begärde närmast ordet för att lämna en upplysning. Det förhåller sig så, att efter det förslaget om granskningsavgifter remitterats till städerna, av 74 städer med minst 5,000 invånare, endast 29 städer svarade på remissen. Av dessa 29 städer tillstyrkte 5 förslaget om granskningsavgifter, 7 städer avstyrkte helt och hållet, medan de återstående 17 mer eller mindre deciderat avstyrkte förslaget. 45 städer svarade ej alls på frågan och visade sig således alldeles ointresserade av om dessa granskningsavgifter komme att finnas eller ej. Jag vill anföra detta som ett försvar för granskningsavgifterna, vilka tydligen ej från dessa samhällens sida anses som någon tvångspåлага.

Sedan kan man naturligtvis diskutera lämpligheten av införandet av denna institution eller ej, men det borde vi ha gjort, när vi här i kammaren diskuterade stadsplanelagen. Som saken nu ligger till få vi ta förslaget som det är, och jag tror att man kommer billigast ifrån det hela på detta sätt. Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 9.

Vid slutligen skedd föredragning av ett från första kammaren överlämnat protokollsutdrag, nr 397, innefattande delgivning av nämnda kammares beslut över dess andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 5, i anledning av väckt motion om anställande av kommissionärer vid rikets rådhusrätter och överdomstolar, beslöt andra kammaren hänvisa detta ärende till sitt femte tillfälliga utskott.

§ 10.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 13, i anledning av väckta motioner om åstadkommande av en proportionellt riktigare mandatfördelning mellan de olika partigrupperna vid val till riksdagens andra kammare;

nr 14, i anledning av väckta motioner om åstadkommande av en proportionellt riktigare mandatfördelning mellan de olika partigrupperna vid landstingsmannavalet; och

nr 15, i anledning av väckta motioner om upphävande av kommunallagarnas bestämmelser om valkretsindelning vid val av stads-, kommunal- och kyrkofullmäktige;

statsutskottets utlåtanden:

nr 99, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag till byggnader för statens bakteriologiska laboratorium;

nr 100, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss ändring i grunderna för statsbidrag till erkända sjukassor;

nr 101, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till vissa landsting för av dem disponerade vårdplatser å folksanatorierna;

nr 102, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lån till övre Norrlands erkända centralsjukkasassa för beredande av rörelsekapital åt kassan;

nr 103, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående i vissa fall av allmänna arvsfondens rätt till arv jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 104, i anledning av väckt motion om tilläggsarvode åt byråchefen å socialstyrelsens sjukkasseebyrå; samt

andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 7, i anledning av väckt motion, I: 117, om ändrad ordning för tillsättande av ständig adjunktbefattning.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag.

§ 12.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Jansson</i>	under 2 dagar fr. o. m. den 9 maj,	
» <i>Persson</i> i Trången	» 4 » » » 9 »	
» <i>Olsson</i> i Blädinge	» 2 » » » 9 »	
» <i>Nilsson</i> i Steneberg	» 3 » » » 9 »	
» <i>Nilsson</i> i Karlstad	» 4 » » » 11 »	
» <i>Andersson</i> i Södergård	» 6 » » » 10 »	
» <i>Johansson</i> i Hälleforsnäs	» 6 » » » 9 »	
» <i>Lundstedt</i>	» den 10 maj,	
» <i>Mårtensson</i>	» » 10 »	
» <i>Danielsson</i>	» 6 dagar fr. o. m. den 9 »	
» <i>Johansson</i> i Uppmälby	» 3 » » » 11 »	
» <i>Johanson</i> i Hallagården	» 4 » » » 10 »	
» <i>Andersson</i> i Grimbo	» 5 » » » 11 »	
» <i>Hedlund</i> i Häste	» 4 » » » 10 »	och
» <i>Lundell</i>	» 4 » » » 11 »	.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 11.6 e. m.

In fidem
Per Cronvall.